



Jorn Schulting

Master's Thesis Maatschappijgeschiedenis
Erasmus School of History Culture and Communication

Jorn Schulting

Migratie en Nationale Identiteit in de Atletieksport
Een vergelijkende analyse tussen Bahrein, Qatar en Turkije
1998-2016

Jorn Erik Schulting

Master's thesis Maatschappijgeschiedenis

Erasmus School of History, Culture, and Communication

Erasmus University Rotterdam

Datum: 31 juli 2018

Studentnummer: 382514

contact: jorn.schulting@hotmail.com

Annotatiestijl: Historisch Ambacht

Supervisor: dr. Gijsbert Oonk

Tweede lezer: prof. dr. Ben Wubs

Tekenaar cover: Eva Toorenent (juli 2018)

Inhoud

Voorwoord	9
1. Inleiding	12
1.1. Introductie	12
1.2. Vraagstelling	14
1.3. Bronnen- en onderzoeksmethodiek	16
1.4. Structuur van de thesis	18
2. Sport, Nationale Identiteit en Burgerschap	20
2.1. Introductie	20
2.2. Inhoud van het debat: tussen sport, migratie en nationale identiteit	21
2.2.1. Het ontstaan van nationale identiteiten	21
2.2.2. Sport en nationale identiteit	25
2.2.3. Sportmigratie en nationaliteitswisselingen binnen het juridische en sportieve kader	27
2.3. Conclusie	33
3. Het IAAF en migratie binnen de atletieksport	35
3.1. Introductie	35
3.2. De wet- en regelgeving van het IAAF rondom nationaliteitswisselingen binnen de atletieksport	38
3.2.1. Regelgeving 1998-2004	38
3.2.2. Regelgeving 2005-2016	40
3.2.3. Regelgeving 2017-heden	40
3.3. Migratie in de atletieksport (1998-2016): een overzicht	46
3.3.1. Het IAAF en de <i>Lists of Transfers of Allegiance</i>	46
3.3.2. Nationaliteitsovergangen 'Out of Africa'	50

3.4.	Bahrein, Qatar en Turkije als casuslanden	54
3.5.	Conclusie	62
4.	Casus: Bahrein	65
4.1.	Introductie	65
4.2.	Wet- en regelgeving rondom nationale identiteit en burgerschap in Bahrein	67
4.3.	Analyse <i>Transfers of Allegiance</i> Bahrein (1998-2016)	70
4.3.1.	Toelichting onderzoeksresultaten <i>Transfers of Allegiance</i> (1998-2016) Bahrein	70
4.3.2.	Toepassing onderzoeksresultaten op Bahreinse concepties van nationale identiteit en burgerschap	71
4.4.	Conclusie	74
5.	Casus: Qatar	76
5.1.	Introductie	76
5.2.	Wet- en regelgeving rondom nationale identiteit en burgerschap in Qatar	79
5.3.	Analyse <i>Transfers of Allegiance</i> Qatar (1998-2016)	81
5.3.1.	Toelichting onderzoeksresultaten <i>Transfers of Allegiance</i> (1998-2016) Qatar	81
5.3.2.	Toepassing onderzoeksresultaten op Qatarese concepties van nationale identiteit en burgerschap	81
5.4.	Conclusie	85

6. Casus: Turkije	87
6.1. Introductie	87
6.2. Wet- en regelgeving rondom nationale identiteit en burgerschap in Turkije	89
6.3. Kwantitatieve analyse <i>Transfers of Allegiance</i> Turkije (1998-2016)	91
6.3.1. Toelichting onderzoeksresultaten <i>Transfers of Allegiance</i> (1998-2016) Turkije	91
6.3.2. Toepassing onderzoeksresultaten op Turkse concepties van nationale identiteit en burgerschap	92
6.4. Conclusie	94
7. Conclusie	96
8. Appendices	103
8.1. Appendix A: Gemiddelde leeftijd atleten	103
8.1.1. Gemiddelde leeftijd atleten Bahrein	103
8.1.2. Gemiddelde leeftijd atleten Qatar	104
8.1.3. Gemiddelde leeftijd atleten Turkije	105
8.2. Appendix B: Geslacht atleten	107
8.2.1. Geslacht atleten Bahrein	107
8.2.2. Geslacht atleten Qatar	108
8.2.3. Geslacht atleten Turkije	109
8.3. Appendix C: Herkomst atleten	110
8.3.1. Herkomst atleten Bahrein	110
8.3.2. Herkomst atleten Qatar	111
8.3.3. Herkomst atleten Turkije	112

8.4.	Appendix D: Transfers atleten	113
8.4.1.	Transfers atleten Bahrein	113
8.4.2.	Transfers atleten Qatar	115
8.4.3.	Transfers atleten Turkije	117
8.5.	Appendix E: “Dikte” van het burgerschap atleten	119
8.5.1.	“Dikte” van het burgerschap atleten Bahrein	119
8.5.2.	“Dikte” van het burgerschap atleten Qatar	120
8.5.3.	“Dikte” van het burgerschap atleten Turkije	122
9.	Bibliografie	124
9.1.	Primaire bronnen	124
9.2.	Secundaire bronnen	125

Voorwoord

Kort maar krachtig gezegd dien ik toe te geven dat de wereld geen sport nodig heeft. Het is geen noodzakelijke manier van leven, noch een noodzakelijke manier om samen te leven. Daarnaast zou het aanmoedigen van landgenoten tijdens een wereldkampioenschap voetbal, atletiek of wielrennen geen noodzaak voor mij hoeven te zijn om van andermans prestaties te kunnen genieten. Ten slotte zou iemands sportieve talent niet het verschil hoeven te maken tussen acceptatie en afwijzing. Wat heeft de wereld immers aan een atleet die uitzonderlijk hoog met een paal de lucht in kan springen?

Toch sta ik niet achter deze uitspraken. Toch kan ik niet zonder sport. Toch kan ik het niet laten mijn longen uit mijn lijf te schreeuwen als Arjen Robben, Dafne Schippers of Tom Dumoulin op de rand van succes staan. En toch lijkt ik enorm te kunnen genieten of te balen van de overwinningen of nederlagen van mijn nationale sporthelden en heldinnen.

Sport is cultureel erfgoed. Het is groots en aantrekkelijk. Een onderwerp binnen de publieke sfeer waarbinnen mensen samenkomen of concurreren op regionaal, nationaal, continentaal en wereldwijd niveau. Het is daarom dat sport binnen de wetenschap dient te worden opgenomen en serieus dient te worden behandeld. Want hoewel wij het niet nodig hebben, de sport is onderdeel van onze samenleving geworden.

Voor het maken van deze scriptie heb ik gekozen voor “sport en nationaliteit” als themagebied. Ik wil daarbij Gijsbert Oonk van harte bedanken voor zijn expertise binnen dit gebied en zijn begeleiding gedurende het schrijven van dit werk. Daarnaast wil ik Robbert-Jan Adriaansen en Maria Grever bedanken voor de uitermate professionele begeleiding die ik gedurende het hele jaar heb mogen krijgen in de aanloop naar het afronden van deze scriptie. Ook zou ik Tina van der Vlies willen bedanken voor haar steun gedurende mijn stageperiode die samenviel met het schrijven van deze scriptie. Hoewel de uitdaging niet eenvoudig bleek, heeft zij mij ervan weten te overtuigen mijn keuze door te zetten om zodoende twee projecten binnen een jaar te kunnen afronden.

Ten slotte wil ik mijn vrienden en familie bedanken voor de steun en het plezier dat ik in de periode van het schrijven van dit werk heb mogen ondervinden. Daarbij wil ik in het bijzonder mijn ouders, zus en grootouders bedanken voor de mogelijkheden die zij mij hebben geboden gedurende mijn tijd als student. Ik kan met overtuiging zeggen nooit iets tekort te zijn gekomen en heb altijd kunnen terugvallen op steun uit het thuisfront. Ik dien

daarbij met groot verdriet te vermelden dat mijn lieve oma het resultaat van dit werk niet meer heeft kunnen meemaken. Voor haar wil ik dan ook een speciale vermelding maken in het voorwoord van deze thesis. Trots was zij op mij, en ik op haar.

Voor Henny Schulting – de Groot

Inleiding

1.1 Introductie

Toen Yasemin Can in 2016 namens Turkije goud veroverde op de 10.000 meter op de Europese kampioenschappen reageerden de Europese atletiekbonden op zeer kritische wijze op de overwinning van de voormalig Keniaanse atlete. Zo ging Can minder dan een jaar voor haar prestigieuze overwinning door het leven als Vivian Jemutai en stond zij bekend als een van 's werelds grootste talenten op de langeafstandsonderdelen binnen de atletieksport. Zij koos echter op 19-jarige leeftijd voor een Turks staatsburgerschap en diende zodoende haar naam te veranderen conform de Turkse regelgeving met betrekking tot het representeren van het land. Het gevolg hiervan was dat Can nu niet alleen op wereldwijd niveau mocht uitkomen voor haar nieuwe land, maar ook deel kon nemen aan een voor haar nieuw continentaal kampioenschap: de EK Atletiek in Amsterdam. In de uitslag van de wedstrijd over tien kilometer valt de Ierse Fionnuala McCormack, achter Can, net buiten de medailles en omschreef de uitslag als "een grap".¹ Ook haar coach en tevens oud-atlete Sonia O'Sullivan reageerde fel op de uitslag: 'It's unfortunate and I don't agree with it. There's been a lot of work done by the IAAF [International Association of Athletics Federations] to get on top of doping problems but this is another area where they really need to work hard and keep athletes in the continent that they belong.'² Op de Olympische Spelen van 2000 in Sydney won O'Sullivan zilver op de 5000 meter en is na haar afscheid van de atletieksport in 2007 nauw betrokken gebleven bij de Ierse atletiekbond in het opleiden van nieuwe talenten. De kritiek van de Ierse delegatie op de deelname van Yasemin Can op de Europese kampioenschappen atletiek is een directe aanval op de hedendaagse nationaliteitswisselingen binnen de sportwereld en lijkt daarmee een bredere discussie

¹ 'Seven Kenyans, two Jamaicans and a Cuban competing for Turkey', <http://www.telegraph.co.uk/athletics/2016/07/07/seven-kenyans-two-jamaicans-and-a-cuban-competing-for-turkey---t/> (geraadpleegd op 31-12-2017).

² Ben Bloom, "'Seven Kenyans, two Jamaicans and a Cuban competing for Turkey – this is a disgraceful farce'", *The Telegraph*, 7 juli 2016.

rondom deze nationaliteitsovergangen te tarten.

Naturalisatie van Olympische atleten is daarentegen geen nieuw fenomeen. Zo toonden Joost Jansen en Godfried Engbersen aan dat “Olympische migratie” door de jaren heen niet is toegenomen en al decennialang plaatsvindt.³ Toch vormen nationaliteitsovergangen in de sportwereld een hedendaags onderwerp van gesprek in wereldwijde media. Zo was er in de Britse pers vanaf het begin van de Spelen veel aandacht voor de zogenaamde *Plastic Brits*.⁴ Deze term werd door de Britse media gebruikt om aan te tonen dat het gehoopte succes van de Britse Olympische ploeg grotendeels leunde op sporters die niet in Groot-Brittannië zijn geboren en omwille van hun potentie binnen het internationale sportcircuit een Brits paspoort hebben gekregen. Deze beschuldiging bleek grotendeels onterecht. Zo bleken vele sporters afkomstig te zijn uit voormalige koloniën van het Britse rijk en waren zij geboren in een land zonder Olympisch Comité. Ook bleek in veel gevallen een (groot)ouder in Groot-Brittannië te zijn geboren, waardoor de binding met het land een stuk sterker was dan van tevoren werd aangenomen.

Jansen en Engbersen hebben zich in hun onderzoek voornamelijk gericht op sportmigratie in zijn totaliteit en hebben aan de hand van een aantal casuslanden gekeken in hoeverre nationaliteitsovergangen zijn toegenomen. Hun conclusie luidt dat deze niet zijn toegenomen en baseren deze uitspraak op gegevens uit de landen Argentinië, Australië, Brazilië, Canada, Frankrijk, Groot-Brittannië, Italië, Nederland, Spanje, Zweden en de Verenigde Staten.⁵ Zij bespreken niet het Midden-Oosten. Dat is jammer, aangezien er veel nationaliteitsovergangen naar deze landen plaatsvinden. Zo bestond de Bahreinse atletiekploeg op de Olympische Spelen van 2012 uit negen sporters, waarvan er negen waren genaturaliseerd tot Bahreini. Deze trend zette zich voort tot en met de volgende Olympische Zomerspelen van Rio de Janeiro in 2016, waarbij Bahrein aantrad met 29 atleten. Alle 29 bleken zij niet in Bahrein te zijn geboren en het Bahreinse paspoort gedurende hun nog jonge carrière te hebben verkregen. Al deze sporters bleken geen enkele relatie te hebben met het land dat zij op het internationale sporttoneel representeren.

³ Joost Jansen en Godfried Engbersen, ‘Have the Olympic Games become more migratory? A comparative historical perspective’, *Comparative Migration Studies* (2017) 2.

⁴ Sunder Katwala, ‘Accusing Olympic athletes of being “plastic Brits” misses the point’, *the Guardian* (3 augustus 2012).

⁵ Jansen en Engbersen, ‘Have the Olympic Games become more migratory?’, 5.

Naast het ontbreken van casuslanden uit het Midden-Oosten, mistte het onderzoek van Jansen en Engbersen een veelvoud aan voorbeelden en gedetailleerde analyses van genaturaliseerde atleten als Yasemin Can. Kijkende naar het huidige academische overzicht op dit gebied kan er worden gesteld dat de meest extreme vormen van nationaliteitsovergangen, waarbij er geen enkele binding is tussen de atleet en het land dat hij of zij representeert, het minst is onderzocht. Daarnaast kan er worden gesteld dat landen die veelal in verband worden gebracht met deze extreme vormen van nationaliteitswisselingen zelden binnen dit onderzoeksthema opduiken. Zo werd naast Bahrein ook de grote broer Qatar het middelpunt van de discussie rond sportmigranten zonder enige binding met het land dat zij representeren. Deze twee Golfstaten lijken met hun oliedollars voornamelijk atleten aan te trekken die afkomstig zijn uit Afrika en in ruil voor naturalisatie hun financiële standaarden zien toenemen. Wat de Westerse en Afrikaanse media betreft is er in het geval van deze naturalisatieprocessen sprake van “onrecht” doordat er sprake zou zijn van het “aanbieden” van staatsburgerschap en het “wegkapen” van Afrikaanse talenten. Het is dan ook niet wonderbaarlijk te stellen dat veelal Afrikaanse nationale atletiekbonden hun kritiek uiten met betrekking tot nationaliteitswisselingen in de atletieksport.

1.2 Vraagstelling

De *transfers* van atleten als Jamal en Can kunnen worden omschreven als nationaliteitsovergangen waarbij er op geen enkele wijze sprake is van een relatie met het land dat vanaf heden op internationale kampioenschappen wordt vertegenwoordigd. Deze extreme gevallen van nationaliteitswisselingen lijken daarmee de concepties van nationale identiteit en burgerschap in respectievelijk Bahrein en Turkije het meest te tarten. Voor dit onderzoek heb ik besloten om deze landen, samen met Qatar, op te nemen in mijn onderzoek naar de invloed van nationaliteitswisselingen binnen de internationale atletieksport op de concepties van burgerschap en nationale identiteit. Dit heeft geleid tot de volgende hoofdvraag:

Wat is de invloed van nationaliteitswisselingen binnen de internationale atletieksport op de concepties van burgerschap en nationale identiteit in Bahrein, Qatar en Turkije in de periode 1998-2016?

De periodisering van mijn vraagstelling komt voort uit het begin van de telling van het aantal *transfers* door het *International Association of Athletics Federations* (IAAF). Deze sportkoepel houdt sinds 1998 de nationaliteitsovergangen binnen de atletieksport bij, waardoor er sinds dit jaar meer inzicht kan worden verkregen binnen de migratie in de atletieksport. De periodisering is daarnaast tot 2016 begrenst doordat het IAAF de *transfers* vanaf 2017 heeft bevroren. Met andere woorden, vanaf 2017 is het binnen de atletieksport moeilijker om van nationaliteit te veranderen.⁶ In paragraaf 1.4 en hoofdstuk 3 van dit werk zal ik uitgebreid ingaan op de wet- en regelgeving van nationaliteitsovergangen binnen de atletieksport en de veranderingen hierbinnen hebben plaatsgevonden.

Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden heb ik in hoofdstuk 2 en hoofdstuk 3 gekozen voor de volgende deelvragen:

- **Wat is de relatie tussen sport, nationaliteitswisselingen van sporters en de opvattingen over nationale identiteit?**
- **Welke regels en voorschriften zijn er binnen het IAAF opgesteld rondom het veranderen van nationaliteit en in hoeverre is er binnen de atletieksport sprake van nationaliteitswisselingen?**

Dit onderzoek start met een historiografisch hoofdstuk over de verbondenheid tussen sport, nationale identiteit en burgerschap. Op deze manier kan het onderzoek in een breder academisch en maatschappelijk debat worden geplaatst. Daarnaast dient het onderzoek ook te worden geplaatst binnen het kader van de atletieksport en de regels die er binnen deze sport gelden rond nationaliteit en nationaliteitswisselingen.

Pas als deze thema's helder en duidelijk zijn geformuleerd richt ik mij op nationaliteitsovergangen in Bahrein, Qatar en Turkije. Om de invloed van

⁶ International Association of Athletics Federations, *Competition Rules 2017-2018*.

nationaliteitswisselingen op de concepties van burgerschap en nationale identiteit binnen deze landen te onderzoeken, zal ik per casus de volgende vraag stellen:

- **Hoe zijn sport, nationale identiteit en burgerschap in Bahrein/Qatar/Turkije met elkaar vervlochten en hoe worden deze concepties door nationaliteitswisselingen binnen de internationale atletieksport beïnvloed?**

Door middel van de antwoorden op de deelvragen en de overeenkomsten en verschillen tussen de antwoorden van de deelvragen van mijn casuslanden, zal ik uiteindelijk proberen een antwoord op mijn onderzoeksvraag te formuleren.

1.3 Bronnen- en onderzoeksmethodiek

Om de invloed van nationaliteitswisselingen op de concepties van nationale identiteit en burgerschap in de casuslanden te vergelijken, maakt dit werk gebruik van een aantal grote primaire bronnen. Daarbij vormen de IAAF Lists of Transfers of Allegiance de voedingsbodem van dit werk. Zo kan er per jaar worden gesteld hoeveel atleten van nationaliteit zijn gewisseld en in hoeverre deze *transfers* in de periode 1998-2016 zijn toe- of afgenomen. Deze trend dient Daarbij binnen het kader van de IAAF Competition Rules te worden geplaatst. Binnen dit document wordt namelijk de wet- en regelgeving van de atletieksport vastgesteld met betrekking tot het veranderen van nationaliteit. Aangezien deze binnen de tijdspanne van mijn onderzoek op regelmatige basis zijn veranderd, dienen zij aan de fluctueringen van het aantal *transfers* te worden gekoppeld. Met andere woorden, hebben de regelwijzigingen invloed gehad op de migratie binnen de atletieksport?

Daarnaast kan uit de lijsten van het IAAF worden opgemaakt welke atleten tot Bahreini, Qatari of Turk zijn genaturaliseerd. Zo heb ik voor dit onderzoek de desbetreffende atleten uit de lijsten gefilterd en in een aparte database geplaatst. Vanuit deze database heb ik naar vijf specifieke criteria gekeken welke terug te vinden zijn in de appendices A tot en met E. Zodoende kan er per casusland naar de volgende gegevens worden gekeken:

- (A) Gemiddelde leeftijd van de atleten die de Bahreinse/Qatarese/Turkse nationaliteit hebben verkregen (in aantallen afgerond op één decimaal)
- (B) Geslacht van de atleten die de Bahreinse/Qatarese/Turkse nationaliteit hebben verkregen (in procenten) onderverdeeld in:
- a. Man
 - b. Vrouw
 - c. Onbekend
- (C) Herkomst van de atleten die de Bahreinse/Qatarese/Turkse nationaliteit hebben verkregen (in procenten) verdeeld onder:
- a. Alle landen die bij het IAAF zijn aangesloten
- (D) Aantal atleten die de Bahreinse/Qatarese/Turkse nationaliteit hebben verkregen in de periode 1998-2016 onderverdeeld in:
- a. Aantallen ten opzichte van het totaal aantal *transfers* op de *IAAF lists of transfers of allegiance 1998-2016*
 - b. Procenten ten opzichte van het totaal aantal *transfers* op de *IAAF lists of transfers of allegiance 1998-2016*
 - c. In aantallen per jaar volgens de *IAAF Lists of transfers of allegiance*
- (E) “Dikte” van het burgerschap van de atleten die de Bahreinse/Qatarese/Turkse nationaliteit hebben verkregen met Bahrein/Qatar/Turkije onderverdeeld in:
- a. Binding door middel van afkomst ouders of grootouders
 - b. Binding door middel van geboorte in Bahreins/Qatarees/Turks territorium
 - c. Overige relationele eigenschappen (bijvoorbeeld binding met Bahrein/Qatar/Turkije door middel van het huwelijk of voor langere tijd woonachtig in Bahrein/Qatar/Turkije)
 - d. *Citizenship-for-sale* (geen enkele relatie met Bahrein/Qatar/Turkije)
 - e. Onbekend

De gegevens die zijn gebruikt voor de Appendices A, B, C en D kunnen direct uit de *IAAF Lists of Transfers of Allegiance* worden gehaald. Om te onderzoeken hoe “dik” het *citizenship* van de naar Bahrein, Qatar en Turkije getransfereerde atleten is (Appendix E), kan gebruik worden gemaakt van de *IAAF Database*. Binnen deze databank kunnen de *track records* van de atleten worden onderzocht en kan de beschikbare achtergrondinformatie worden

gebruikt om de “dikte” van het *citizenship* van de genaturaliseerde Bahreinse, Qatarese en Turkse atleten te bepalen.

De cijfers van de *transfers* dienen wederom in het kader van de regels van het IAAF te worden geplaatst. In hoeverre hebben de regelwijzigingen van het IAAF invloed gehad op de *transfers* naar de casuslanden? Tenslotte dienen deze genaturaliseerde atleten te worden bekeken vanuit de wet- en regelgeving met betrekking tot nationaliteit en burgerschap in Bahrein, Qatar en Turkije. Wat zeggen deze regelgevingen over de concepties van nationaliteit en burgerschap in de casuslanden en wat zegt dit over de *transfers* naar deze landen? Wanneer er bijvoorbeeld sprake zou zijn van een overgang van een atleet met een “dunne” binding met het “nieuwe” land en dit land een strenge, op traditie gebonden wetgeving hanteert, dan zou deze naturalisatie tegendraads zijn. De atleet vormt in dat geval een nationale “vreemdeling” die een land op internationaal vlak representeert. In hoeverre hier in de casuslanden sprake van is en de casuslanden hiermee omspringen, zal in de hoofdstukken vier, vijf en zes ter sprake komen.

1.4 Structuur van de thesis

Dit onderzoek richt zich op atleten die uitkomen voor Bahrein, Qatar en Turkije en geen enkele binding hebben met het land dat zij vertegenwoordigen. Deze atleten zijn om sportieve en financiële redenen veranderd van nationaliteit en raken daarbij de concepties van nationale identiteit en burgerschap. Migratie en naturalisatie zijn een essentieel onderdeel van het onderzoek. In hoofdstuk twee worden deze begrippen geconceptualiseerd binnen het model van *Thick-and-Thin Citizenship*, waarbij er wordt gekeken hoe de “dikte” van een nationaliteitswisseling van een atleet kan worden bepaald.

In hoofdstuk drie staan de *IAAF Lists of Transfers of Allegiance* en de *IAAF Competition Rules* centraal. Allereerst zal er worden gekeken naar de veranderingen van de regels met betrekking tot nationaliteitswisselingen in de atletieksport. Daarbij is het essentieel dat de aanleidingen voor de wijzigingen naar de voorgrond treden, om deze vervolgens te kunnen plaatsen binnen de fluctueringen van de *IAAF Lists of Transfers of Allegiance*. Ten slotte kan aan de hand van de *IAAF Lists of Transfers of Allegiance* worden gekeken naar numerieke en relatieve aandelen van Bahrein, Qatar en Turkije met betrekking tot naturalisatie van atleten binnen de atletieksport. Ik zal laten zien in welke mate de

concepten “dik” en “dun” burgerschap hierbij een rol spelen. Met andere woorden, lijken de atleten die uitkomen voor andere landen die buiten dit onderzoek vallen, net als Bahrein, Qatar en Turkije ook een “dunnere” binding te hebben met hun “nieuwe” vaderland?

In hoofdstuk vier start het onderzoek met de casuslanden. Hierbij wordt de Bahreinse, Qatarese of Turkse wet- en regelgeving met betrekking tot burgerschap en nationale identiteit gekoppeld aan de onderzoeksresultaten die zijn voortgekomen uit de *IAAF Lists of Transfers of Allegiance*, de *IAAF Database* en de *IAAF Competition Rules* (1998-2016) en welke in de appendices A tot en met E zijn terug te vinden. Zodoende kan op basis van het in paragraaf 1.4 omschreven onderzoek per casusland de invloed van nationaliteitswisselingen op de concepties van nationale identiteit en burgerschap worden onderzocht. Uiteindelijk zullen de uitkomsten van de deelconclusies van deze thesis met elkaar worden vergeleken om zodoende een antwoord te formuleren op de hoofdvraag van het onderzoek.

Sport, nationale identiteit en burgerschap

2.1 Introductie

Sport en nationale identiteit zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Zo worden belangrijke internationale sportevenementen omgeven door volksliederen, vlaggen en afvaardigingen vanuit de hele wereld. Atleten zijn daarbij gekleed in nationale tenues en verklaren trots te zijn om hun land op een internationaal kampioenschap te mogen representeren. De sportieve prestaties of teleurstellingen van de atleten zorgen daarbij niet zelden voor emoties bij supporters wanneer zij hun helden zien winnen of verliezen. Kortom, sport en nationale identiteit zijn nauw met elkaar verbonden.

Deze scriptie zal de nadruk leggen op het verband tussen sport en nationale identiteit door te kijken naar de rol van atleten die uitkomen voor een land waarvan zij aanvankelijk niet de nationaliteit bezitten. Het analyseren van deze specifieke groep atleten kan een bijdrage leveren aan het zichtbaar maken van de manier waarop sport en nationaliteit met elkaar verweven zijn. Voor dit onderzoek is het van belang dat er een overzicht dient te worden geschept in de banden tussen sport, nationale identiteit en burgerschap. **Wat is de relatie tussen sport, nationaliteitswisselingen van sporters en de opvattingen over nationale identiteit?** Welke voedingsbodem kent het idee van een nationale identiteit en hoe wordt deze gerepresenteerd? In dit hoofdstuk bespreek ik drie met elkaar vervlochten debatten. In paragraaf 2.2.1 zal ik de oorsprong van het ontstaan van nationale identiteit proberen vast te leggen. Hierin zal het debat over het ontstaan van nationale identiteit in Europa dat werd gevoerd in de jaren '80 en '90 centraal staan. Vervolgens bespreek ik in paragraaf 2.2.2 de relatie tussen sport, migratie en nationale identiteit met betrekking tot de samenkomst van verschillende nationale identiteiten in de sportwereld. Een van de kernpunten van deze samenkomst is wisseling van burgerschap. Het is daarbij niet zozeer de vraag of deze vorm van migratie wel of niet gewenst is, maar wat deze vorm van migratie betekent voor de concepties van burgerschap en nationale identiteit voor het grote publiek in de sportwereld. Is deze aan verandering onderhevig? Zo ja, op welke manier? In paragraaf

2.2.3 van dit hoofdstuk zal ik mij daarom richten op de veranderende juridische kaders van nationaliteitsovergangen en hoe atleten en nationale sportbonden hiermee omgaan. De sportwereld staat hier centraal als een internationaal spectrum tussen migratie en burgerschap en zal worden geanalyseerd aan de hand academische en maatschappelijke discussies die binnen deze thematiek plaatsvinden. Ten slotte zal, in de aanloop naar het vervolg van deze thesis, de atletieksport in paragraaf 2.3 in een groter daglicht worden geplaatst. Op deze manier kan later in dit werk de koppeling worden gemaakt met de wet- en regelgeving rondom nationaliteitsovergangen en de invloed hiervan op de concepties van nationale identiteit en burgerschap.

2.2 Inhoud van het debat: tussen sport, migratie en nationale identiteit

Om een overzicht te verwezenlijken in het debat rondom nationaliteitswisselingen in de sportwereld zal deze paragraaf allereerst de nationale identiteit proberen te ontleden. Daarna wordt de sportwereld bij deze opvattingen betrokken en zullen de concepties van migratie en nationale identiteit in een nieuw, sportief kader worden geplaatst.

2.2.1 Het ontstaan van nationale identiteiten

In de jaren '80 en '90 van de vorige eeuw woedt er een hevig debat over het ontstaan van de nationale identiteit. Historici vroegen zich af hoe de hedendaagse nationale identiteit is ontstaan. In het befaamde boek *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism* probeert Benedict Anderson een antwoord te vinden op datgene dat mensen met elkaar verbindt binnen een en dezelfde natie. Hij introduceert zijn definitie van de natie als volgt:

'I propose the following definition of the nation: it is an imagined political community – and imagined as both inherently limited and sovereign. It is imagined because the members of even the smallest nation will never know most of their fellow-members, meet them, or even hear of them, yet in the minds of each lives the image of their communion.'⁷

⁷ Benedict Anderson, *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism* (London 1983) 6.

De verbeelde gemeenschap wordt volgens Anderson als soeverein neergezet omdat de legitimiteit van het goddelijke geordende en hiërarchische dynastieke rijk door verlichting en revolutie werd vernietigd.⁸ Je zou daarmee kunnen zeggen dat Anderson nationalisme ziet als een moderne uitvinding. Een construct dat zijn voedingsbodem eerder vindt in taal en schriftelijke bronnen, dan dat het een vooronderstelde biologische basis heeft. De zogeheten “verbeelde gemeenschap” die Anderson in zijn boek omschrijft verwijst naar de kunstmatige gemeenschappelijkheid die mensen in de natiestaat ondervinden. Met andere woorden, in plaats van een aangeboren verbondenheid zijn het vooral de invloedssferen, signalen en prikkels binnen de leefomgeving van mensen die ervoor zorgen dat zij zich onderdeel voelen van een en dezelfde groep. Op deze manier stelt hij dat iedereen binnen de natie – ondanks het gegeven dat niet iedereen elkaar kent – een beeld heeft van zijn of haar landgenoten. Een term die in de buurt lijkt te komen van het idee dat Anderson presenteert is “broederschap”. Hoewel dit het bestaan van een bloedband impliceert dient ook dit als kunstmatig te worden gezien om de “verbeelde gemeenschap” in stand te kunnen houden. Dit heeft volgens Anderson in tijden van moderne oorlogen niet zozeer geleid tot het aanzetten om te doden, maar tot de bereidheid om te willen sterven voor de natie.

Naar eigen zeggen verschilt Andersons “imagined community” met de eerdere opvatting van Ernest Gellner dat nationalisme niet zozeer het zelfbewustwordingsproces van de natie is, maar het de niet-bestaande natie letterlijk uitvindt. Zo constateert Anderson dat in Gellners definitie de woorden *invention* en *fabrication* gelijk worden getrokken. Dit is volgens hem onterecht omdat deze uitleg slechts betrekking heeft op “een vervalste natie” en impliceert dat “een echte gemeenschap” in een andere vorm wel zou bestaan. Dit is volgens Anderson dan ook niet mogelijk, omdat alle gemeenschappen – met een mogelijke uitzondering van “oerdorpen” met *face-to-face contact* - verbeeld zijn.⁹ Op deze manier dienen gemeenschappen niet te worden onderscheiden aan de hand van hun werkelijkheid, maar op basis van hoe zij zijn verbeeld.

Met het boek *the invention of tradition* proberen Eric Hobsbawm en Terrence Ranger de representatie van de nationale identiteit in kaart te brengen aan de hand van wat zij

⁸ *Ibidem*, 7.

⁹ *Ibidem*, 6.

invented traditions noemen: 'Traditions which appear or claim to be old are often quite recent in origin and sometimes invented'.¹⁰ Een voorbeeld van een *invented tradition* is de Nieuw-Zeelandse "Haka". Deze vechtdans wordt door het Nieuw-Zeelandse rugbyteam voor het begin van iedere wedstrijd opgevoerd en stamt af van de oorlogsdans van de Maori, de oorspronkelijke bewoners van het Angelsaksische land. De opvatting van Hobsbawm en Ranger bevestigt de kracht van *invented traditions* doordat deze de illusie opwekt dat datgene wat nationaal is, ook fundamenteel en doorlopend is. Het maskeert hiermee het feit dat de ontwikkeling van een natie en alles wat zich hieromheen begeeft een relatief recente gebeurtenis is.

Tim Edensor toont aan dat zich binnen tot stand gebrachte naties een nog constanter vorm van *flagging* bevindt: 'the mindless remembrance of the world of nations'.¹¹ Deze voortdurende herinnering wordt als dusdanig vertrouwd ervaren dat het niet bewust wordt geregistreerd als een directe herinnering. Met andere woorden: de nationale identiteit omarmt alle "niet-bewuste herinneringen", en vormt een identiteit bestaande uit ingelijfde gewoontes binnen het sociale leven. Deze opvatting kan overigens ook andersom worden benaderd.¹² Zo zou er kunnen worden gesteld dat de achterliggende gedachte van de dagelijkse bezigheden laten zien wat de nationale identiteit is. Tim Edensor toont op deze wijze aan dat niet alleen nationale symbolen, gebruiken en ceremonies de meest krachtige en duurzame aspecten van de natie zijn, maar het de gewoontes van het alledaagse leven zijn die de nationale verbondenheid bepalen. Met andere woorden, de manier waarop mensen onbewust met elkaar omgaan zegt meer over de nationale verbondenheid dan welk ander onderdeel dan ook. Hiermee nuanceert hij het idee dat sterke historische verhalen over triomfen en tragedies de steunpilaren zouden zijn in de vorming van een nationale identiteit. Het louter vasthouden aan deze gedachte zou namelijk impliceren dat de massa machteloos zou staan tegenover dergelijke ideologische gedachten.¹³ Hij weerlegt hiermee niet dat *flagging* invloed uitoefent op de nationale identiteit, maar stelt vooral dat zijn theorie als toevoeging dient te worden gezien op de

¹⁰ Eric Hobsbawm en Terence Ranger, *The Invention of Tradition* (Cambridge 1983) 1.

¹¹ Michael Billig, *Banal Nationalism* (London 1995) 144.

¹² Tim Edensor, 'Reconsidering National Temporalities: Institutional Times, Everyday Routines, Serial Spaces and Synchronicities', *European Journal of Social Theory* (Manchester 2006) 526-528.

¹³ *Ibidem*, 526.

theorie van Hobsbawm en Ranger. De gedachte van Edensor dat gedrag en alledaagse bezigheden bepalende factoren zijn in de vorming van de nationale identiteit sluit namelijk aan bij de stelling van Hobsbawm en Ranger dat deze onderdeel uitmaken van de *invention of tradition*: 'Invented traditions inculcate values and norms of behaviour by repetition, which automatically implies continuity with the past'.¹⁴ Immers, het weerspiegelt de aanname dat bepaalde normen en waarden op een dusdanige manier in de samenleving van de natie zijn opgegaan, dat het deze niet langer herinneringen betreffen, maar gewoontes zijn gaan vormen.

De sportwereld is een van de meest toegankelijke plaatsen waarop het model van de *Invention of national traditions* toepasbaar is. *Invented traditions* vormen hier dan ook tradities die daadwerkelijk zijn uitgevonden, geconstrueerd en formeel zijn geïnstitutionaliseerd.¹⁵ Openingsceremonies van de Olympische Spelen zijn hier een goed voorbeeld van, waarbij het gemeenschapsgevoel op basis van de "Olympische gedachte" een kernpunt vormt binnen het evenement. Zo zijn deze sinds de Olympische Spelen van Antwerpen in 1920 geïnstitutionaliseerd in de vorm van een vast protocol.¹⁶ Openingsceremonies vormen zodoende een van de hoogtepunten van de moderne Olympische Spelen. Niet voor niets besloten de delegaties van Noord- en Zuid-Korea om in 2000, 2006 en 2018 gezamenlijk het veld te betreden. Paradoxaal genoeg bevindt de natie zich hier boven het globale, wereldwijde beeld van de sport. Zo stelt David Rowe dat er bij grote sportevenementen sprake is van een vertrouwen in "nationale differentiatie", terwijl zij juist pogen globale en culturele homogeniteit uit te stralen,: 'In this sense, sport is rather less sympathetic to globalization than other cultural forms, such as music or film, which may be more easily communicated as universal in nature and, even when deeply connected to notions of identity, do not necessarily foreground the idea of hierarchically based, competitive national performance.'¹⁷ Rowe stelt daarmee dat sport een nationalistisch karakter kent dan andere vormen van entertainment. Hier valt uiteraard het een en ander op af te dingen als er wordt gekeken naar bijvoorbeeld de koppeling van naties aan

¹⁴ Hobsbawm en Ranger, *The invention of Tradition*, 2.

¹⁵ *Ibidem*, 1.

¹⁶ John Huet, *The Modern Olympic Games* (Londen 2012) 7.

¹⁷ David Rowe, 'Sport and the repudiation of the global', *International Review for the Sociology of Sport* (Newcastle 2003), 285.

bijvoorbeeld film en muziek. Zo staan Hollywood en Bollywood centraal voor het produceren van respectievelijk Amerikaanse en Indiase filmproducties. Ook muziekgenres kunnen een nationale uitstraling hebben. Denk daarbij aan Britpop (Groot-Brittannië), K-pop (Korea), J-pop (Japan) of V-pop (Vietnam) als genres die een nationale oorsprong suggereren. In de jaren '80 en '90 rijkt deze ontwikkeling door middel van "Eurodance" zelfs verder dan nationale grenzen door te suggereren dat bepaalde dancemuziek kenmerkend is vanwege zijn "Europese geluid". Overigens betekent dit niet dat artiesten hierbij automatisch uit de desbetreffende landen of gebieden dienen te komen. Zij treden slechts op als media binnen een nationalistisch of continentaal geladen genre. Daarentegen vormt zich binnen de sport, meer dan bij deze vormen van entertainment, een idee van een hiërarchische basis voor nationale competitiviteit. Met uitzondering van het Eurovisiesongfestival kan er worden gesteld dat er alleen binnen de sportwereld sprake is van een brede circulatie van symbolen die de natie gemakkelijk herkenbaar maakt voor het grote, heterogene publiek waaruit de sportwereld bestaat. Dit resulteert in het gegeven dat de sportwereld een van de meest krachtige bronnen van levendige nationale symboliek is binnen een speelveld van bijeengekomen landen.¹⁸ Rowe noemt dit: 'de verwerping van de globalisering'.¹⁹

2.2.2 Sport en nationale identiteit

Hoewel Pierre de Coubertin als grondlegger van de moderne Olympische Spelen, een apolitek kader probeerde te ontwikkelen voor een universeel evenement, zijn de Olympische Spelen fundamenteel gezien een evenement geworden bestaande uit de sportieve rivaliteit tussen atleten met een verschillende nationale achtergrond. Zo was het tijdens de eerste edities van de moderne Olympische Spelen toegestaan om als atleet onderdeel uit te maken van een gemengd team en werd er ook namens dit team gestreden om de medailles. Zo wonnen de Nederlanders François Brandt en Roelof Klein met een onbekende Franse jongen in 1900 namens een gemengd team de Olympische titel op de het roeionderdeel "twee-met-stuurman" nadat stuurman Herman Brockmann te zwaar bleek te

¹⁸ David Rowe, 'Reflections on Communication and Sport: On Nation and Globalization', *Communication & Sport* (Sydney 2012) 22.

¹⁹ David Rowe, 'Sport and the repudiation of the global', 281-282.

zijn.²⁰ Vanaf 1908 werden gemengde teams op de Olympische Spelen niet langer toegestaan. Nationale afvaardigingen en representaties werden hierdoor de standaard. Daarnaast brachten de Olympische Spelen steeds vaker (nationaal-)politieke boodschappen met zich mee. Zo staan de Olympische Spelen van Berlijn in 1936 bekend als de “Nazi-spelen” vanwege Hitlers gebruik ervan om zijn perceptie met betrekking tot het Arische ras te kunnen tonen, bleek de gijzeling van het Israëlische Olympische team en het daaropvolgende bloedbad van München in 1972 een actie te zijn van een tak van de Palestijnse PLO (Palestine Liberation Organisation) en staken John Carlos en Tommie Smith tijdens hun medailleceremonie hun vuist in de lucht om het gebrek aan gelijke burgerrechten voor Afro-Amerikanen aan de kaak te stellen.²¹

Een struikelblok voor nationale boodschappen tijdens sportevenementen lijkt de toenemende migratie van sporters te zijn als onderdeel van een nieuwe internationale divisie van culturele arbeid. Naties en sportclubs die naties op internationaal vlak vertegenwoordigen kunnen op deze manier namelijk worden gerepresenteerd door sporters met een andere nationale achtergrond. Toch blijft, ondanks de aanwezigheid van buitenlandse sporters, het structurele belang van de natie binnen de sport bestaan. Zo kan voetbal, meer dan welke sport dan ook, claimen een *global game* te zijn: een sport die in bijna ieder land ter wereld gereguleerd en geïstitutionaliseerd wordt beoefend.²² Meer dan ooit tevoren werken er meer voetballers buiten hun geboorteland. Toch behouden clubs binnen het voetbal hun “nationale” of “regionale” merk, ongeacht de samenstelling van spelers en staf. Dit wordt ten eerste versterkt door het feit dat clubs zijn aangesloten bij dezelfde nationale bond en binnen dit wezen aan elkaar verbonden zijn. Zo representeren zij binnen internationale clubcompetities het land van herkomst. Daarnaast wordt dit nationale merk binnen het voetbal versterkt door het gegeven dat dezelfde spelers worden verwacht naar verschillende delen van de wereld te trekken om namens hun land van herkomst uit te komen op internationale toernooien zoals een wereldkampioenschap. Deze mediarijke sportevenementen zijn in staat narratieven te genereren die zich schikken naar de

²⁰ ‘Met dank aan een Frans stuurjochie van 33 kilo’, <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/met-dank-aan-een-frans-stuurjochie-van-33-kilo~b1d72fd0/> (geraadpleegd op 27-06-2018).

²¹ Matthew Guschwan, ‘Sport and citizenship: introduction’, *Sport in Society* (2014) 861 en Auke Kok, *1936: Wij gingen naar Berlijn* (Amsterdam 2016) 24.

²² Richard Giulianotti, *Football: A Sociology of the Global Game* (Cambridge 1999) 1.

articulaties van de natie.²³ Denk daarbij bijvoorbeeld aan volksliederen, vlagvertoon en nationale tenues. De natie bevindt zich om deze redenen nooit ver onder het oppervlak van het sportdiscours en ziet zich gedwongen zichzelf te verdedigen binnen het vrije verkeer van sportpersoneel.

Daarentegen zou binnen de *global game* globalisering kunnen zorgen voor het overstijgen van de lokale identiteit ten gunste van een transnationaal karakter, waarbij de nationaliteit een ondergeschikte eigenschap van sport wordt.²⁴ De sportwereld is daarentegen ook een terrein waarbinnen de betekenissen van loyaliteit en identiteit aan de tand worden gevoeld en de nationale solidariteit een eenheidsbron vormt tussen staten en burgers. In samenwerking met nationale sportorganen worden burgerschapsreglementen opgesteld die bepalen wie wel en wie geen deel uitmaakt van een bepaalde staat. Thomas Carter stelt hierop dat er sprake is van een ideologisch mondiaal burgerschap, dat dient te worden gezien als een stukgelopen project. Zijn opvatting wordt mede versterkt door de manier waarop supranationale bestuursorganen zoals het Internationaal Olympisch Comité, de FIFA en het IAAF omgaan met transnationale arbeidsmigratie. Zo bepalen zij op basis van transnationale arbeidsreglementen wie er welke natie mag vertegenwoordigen. Met andere woorden, het zijn de sportkoepels die uitmaken in hoeverre een atleet gerechtvaardigd is om een land op internationale kampioenschappen te representeren en in hoeverre het voor een atleet mogelijk is om een “ander” land te vertegenwoordigen waar hij of zij niet is geboren of getogen.

2.2.3 Sportmigratie en nationaliteitswisselingen binnen het juridische en sportieve kader

Los van de officiële wet- en regelgeving van deze landen, is het voor dit werk van belang dat er eerst dient te worden gekeken naar *citizenship* an sich, waarbij verbondenheid met het nieuwe thuisland als uitgangspunt wordt genomen zonder direct de koppeling te maken met

²³ Daniel Dayan en Elihu Katz, *Media Events: the live broadcasting of history* (Harvard 1992) 23-24.

²⁴ Thomas F. Carter, ‘What happens while the official looks the other way? Citizenship, transnational sports migrants and the circumvention of the state, *Sport in Society* (2011) 227.

wettelijke eisen die landen stellen voor het bezitten van een desbetreffende nationaliteit. *Citizenship* reflecteert het lidmaatschap van een natie en zou zodanig niet kunnen worden toegekend aan degenen die geen verbondenheid hebben met de natie. Ook zou het niet kunnen worden ingeruild voor andere tastbare voordelen, wat zou impliceren dat *citizenship* een verhandelbaar goed zou zijn. Deze opvattingen dragen bij aan de gedachte dat sporters die hebben besloten voor een ander land uit te komen vaak worden gezien als zijnde niet waardig voor het dragen van het tenue van hun nieuwe land en worden bestempeld als “verraders”.²⁵ Het uitrekken van het concept van verbondenheid kan worden gezien als een wereldwijd continuüm waarin er aan de ene kant van het spectrum sprake is van maximale of historische banden en voorouderlijke relaties, en er aan de andere kant van het spectrum op geen enkele wijze sprake is van enige relatie met het nieuwe thuisland. Hoewel er ruimte is voor variatie, hebben Gijsbert Oonk en Gijs van Campenhout aan de hand van de categorisering van Rainer Bauböck een model opgesteld om de verschillende “diktes” van *citizenship* te kunnen plaatsen. Bauböck verdeelt de “dunne” en “dikke” opvattingen van burgerschap in zes verschillende klassen²⁶:

1. Burgerschap verkregen door afkomst (voorbeeld: de Turkse atleet met zowel een vader en een moeder met de Turkse nationaliteit) = *Jus Sanguinis*
2. Burgerschap verkregen door geboorte binnen een bepaald territorium (voorbeeld: de in het Turkse deel van Cyprus geboren Turkse atleet) = *Jus Soli*
3. “Sociaaleconomisch burgerschap” (voorbeeld: de in Qatar geboren Soedanees-Qatarese atleet wiens ouders in de jaren ‘80 naar Qatar zijn gekomen als gastarbeiders en na tien jaar een permanente verblijfsvergunning hebben gekregen) = *Jus nexi*
4. Burgerschap als gevolg van verloren, nieuwe en, naar verloop van tijd, overlappende staten en naties. Dit betreft zowel cases van atleten die nieuwe naties representeren

²⁵ Dora Kostakopoulou en Annette Schrauwen, ‘Olympic citizenship and the (un)specialness of the national vest: rethinking the links between sport and citizenship law’, *International Journal of Law in Context* (Warwick 2014) 152.

²⁶ Rainer Bauböck, ‘Recombinant Citizenship’, *Political Science Series* (1999) 41 en Gijsbert Oonk en Gijs van Campenhout, ‘Who belongs to the Nation? Sport, Migration and Citizenship Cases’, *Sport and Nation project* (Rotterdam 2017) 1-5.

alsook een volledig nieuwe natie die niet gerelateerd is aan de regio van origine (voorbeeld: de voormalig Joegoslavische atleet die voorheen voor het Joegoslavië uitkwam en nu voor Turkije uitkomt).

5. *Citizenship-for-sale*: er is geen enkele relatie tussen de atleet en het land dat zij representeren. Zowel grootouders, ouders als zichzelf zijn niet in het land geboren, hebben geen koloniale relatie met het land en hebben geen opleiding in het land genoten. De atleten krijgen in ruil voor verwachte medailles en hun deelname aan het nationale team een contract (waar vaak een aantrekkelijk geldbedrag in wordt vermeld), een paspoort, formeel burgerschap en trainingsfaciliteiten. (voorbeeld: de in Kenia geboren Bahreinse atleet die in het verleden voor Kenia is uitgekomen, maar ieder jaar kampte met grote concurrentie in eigen land waardoor hij zich voorheen minder makkelijk plaatste voor internationale kampioenschappen.)
6. *Citizenship “travelling loyalties”*: Een aparte groep atleten waarbij meerdere bovenstaande vormen van burgerschap toepasbaar zijn. (voorbeeld: de in Kenia geboren voormalig-Bahreinse atleet die in het verleden ook voor zijn geboorteland is uitgekomen en inmiddels voor Qatar uitkomt door de voortzetting met coach die voortaan voor de Qatarese atletiekbond werkt).

Aan de hand van de bovenstaande categorieën kan er worden geconstateerd dat er sprake is van zogenaamde “Thick-and-thin citizenship cases” waarbinnen de atleten met een migratieachtergrond kunnen worden geplaatst. Vanzelfsprekend is de eerste categorie het “dikste” en behoren de vijfde en de zesde categorie tot de “dunste” vorm van burgerschap. Een voorbeeld van deze “dunste vorm” van *citizenship* is de Turkse hordenloper Yasmani Copello Escobar, waarbij de atleet geen enkele voorafgaande relatie heeft met het land dat hij vertegenwoordigt op internationale kampioenschappen. Hij droeg het tenue van de Turkse atletiekbond, liep met de Turkse vlag een ereronde na het behalen van de bronzen medaille op Olympische Spelen en had mogelijk het Turkse volkslied meegezongen wanneer hij op de bovenste trede van het podium zou zijn geëindigd. Met andere woorden, hij heeft geen enkele relatie met het land dat hij vertegenwoordigt, maar wanneer hij het land representeert maakt hij er wel onderdeel van uit.²⁷ Aan de bovenkant van het

²⁷ *Ibidem*, 13-14.

categorisatiemodel staat het “dikste concept” van burgerschap, dat refereert naar atleten die in het land zijn geboren en getogen en wiens (groot)ouders eveneens in hetzelfde land zijn geboren. Uiteraard bevinden veel cases zich niet op de randen van het model en komen deze gevallen terecht in “dikkere” of “dunnere” categorieën. Om dit te verduidelijken hebben Oonk en Van Campenhout aan de hand van de bovenstaande categorieën een model opgesteld waarin de zogeheten “Thick-and-Thin-Citizenship Cases” kunnen worden geplaatst.²⁸ Deze luidt als volgt:

1. Geboorte + afkomst + contributie = “Thickest”
2. Geboorte of afkomst + contributie
3. Contributie
4. Business Deal = “Thinnest” = citizenship-for-sale

Dit laatste principe duiden zij dan ook aan als de dunste vorm van burgerschap: de atleet die geen enkele relatie heeft met het land dat hij of zij vanaf heden vertegenwoordigt (categorie 5 en 6). Het bewust opzetten van een wereldwijd scoutingsysteem van landen die op deze manier hun nationale staatsburgerschap “verkopen” zou bijdragen aan de opvatting dat *citizenship* wordt gedegradeerd tot marktburgerschap. Dit door Oonk en Van Campenhout verwerkte fenomeen rondom *Citizenship-for-sale* staat in lijn met wat Ayelet Shachar aanduidt als “Picking Winners”.²⁹ In feite komt dit op hetzelfde principe neer: overal ter wereld proberen landen op strategische wijze paspoorten te verlenen aan exceptionele talenten met de verwachting er Olympische resultaten en medailles voor terug te krijgen. Het op deze manier aantrekken van getalenteerde atleten zorgt er volgens Ayelet Shachar voor dat de ‘daadwerkelijk kruising van sport en nationaliteit’ zichtbaar wordt. Met een juridische blik stelt zij vast dat deze rekrutering een grotere scheiding teweegbrengt tussen deze getalenteerde groep migranten en andere groepen migranten. Zij krijgen immers te maken met grotere restricties die het hen bemoeilijkt rechten en bescherming elders in de wereld te vinden. Specifieker bekeken zorgt het *Olympic Citizenship* volgens Shachar voor iets dat geld niet teweeg kan brengen: deelname aan de grote internationale

²⁸ *Ibidem*, 7-13.

²⁹ Ayelet Shachar, ‘Picking Winners: Olympic Citizenship and the Global Race for Talent’, *The Yale Law Journal* (2011) 2094.

kampioenschappen. Ook al vraagt dit om een identiteitsverandering en een representatie onder een andere vlag en land, het mogen uitkomen voor het geboorteland is onderschikt aan de sportieve prestatie op het allerhoogste niveau.

Terugkomend op de vraag wie de natie mag representeren kan de sportwereld worden gezien als een platform waarin de betekenissen van loyaliteit en identiteit naar voren treden. Zo stellen Dora Kostakopoulou en Annette Schrauwen dat het moeilijk is om *Olympic Citizenship* op basis van verschillende criteria te veroordelen wanneer er ook sprake is van een wereldwijde concurrentiestrijd om de beste professionals voor maatschappelijke posities te verkrijgen.³⁰ Bovendien lijkt versneld burgerschap alleen een probleem te zijn als een land vasthoudt aan strikte, complexe en lange eisen binnen het naturalisatieproces. Kostakopoulou en Schrauwen tonen aan dat wanneer een land een soepeler model van het verkrijgen van burgerschap zou hanteren, waarbij er sprake is van een verblijfsvoorwaarde van twee jaar en een eenvoudige aanvraag voor naturalisatie, een versnelde route voor getalenteerde atleten geen abnormaal proces zou hoeven zijn. Met andere woorden, elasticiteit is alleen een probleem als er wordt vastgehouden aan traditionalisme rondom etnisch of cultureel burgerschap.³¹

Peter Spiro versterkt deze opvatting door te stellen dat er geen enkel ander terrein bestaat waarin staten en inwoners op een dusdanig sterke manier met elkaar zijn verweven dan in internationale sportcompetities.³² Hij constateert dat er niet alleen in de westerse media, maar ook in de (sociale) wetenschap wordt gesproken in termen als *muscle drain*, *country swapping*, *flags of convenience*, *quickie citizenship*, *passport bartering* en *athletic mercantilism* met betrekking tot *citizenship-for-sale*.³³ Deze negatieve synonieme termen doelen op datgene dat volgens hem gebaseerd is op het handhaven van de grenzen van natiestaten binnen de sportwereld. Hij stelt daarentegen dat deze, als gevolg van de vele rechtvaardige en legitieme nationaliteitswisselingen, niet houdbaar is. Immers, wanneer sporters zich aan de regels houden is er geen enkele vorm van tegenwerping mogelijk bij individuele besluiten om van nationaliteit te veranderen. Het gevolg hiervan is dat

³⁰ Kostakopoulou en Schrauwen, 'Olympic citizenship and the (un)specialness of the national vest', 152.

³¹ *Ibidem*, 152-153.

³² Peter J. Spiro, 'The End of Olympic Nationality', *Legal Studies Research Paper Series* (Cambridge 2012), 1.

³³ *Ibidem*, 2.

internationale sportcompetities zullen veranderen naar een zogeheten *club sports model*.³⁴ Dit “postnationale” idee van Spiro betekent een zeker einde van het vertegenwoordigen van nationale staatsburgerschappen in de sportwereld en het begin van een “Olympisch burgerschap”. Toch stelt Spiro aan de hand van Andersons *imagined community* dat deze in zijn ogen onomkeerbare ontwikkeling geen negatieve gevolgen dient te hebben voor de sport an sich: ‘In Anderson’s original conception, the individual imagines solidarity with the individual with whom he is unlikely to have any actual interaction. The withering of Olympic nationality would leave the sports fan with no particularized connection of any description to the athlete competing for his state. But this will be more a reflection than a cause of the decline in state-based associations. It need not detract from the quality of Olympic competition, in which the statist affiliations of consuming publics continue to sustain sentimental loyalties.’³⁵

Aangezien er binnen internationale sportcompetities geen sprake is van een toepassing van de theorie van Spiro, kan deze voorlopig worden gezien als hypothetisch. Hoewel nationale afvaardigingen op de korte termijn niet zullen verdwijnen, dient er rekening te worden gehouden met het gegeven dat het toenemen van nationaliteitswisselingen in de sportwereld wellicht niet te stoppen valt. Daarnaast kan de vraag opkomen in hoeverre er sprake zal zijn van oneerlijke concurrentie waarbij slechts een aantal clubs de dienst uit zullen maken. Krijgt de sportliefhebber voortaan alleen atleten van olierijke staten als Bahrein en Qatar in de finale van de 100 meter vrije slag te zien? Een dergelijke dominantie doet denken aan de Westerse dominantie vanaf de internationalisering van de sport. Het waren immers Westerse afgevaardigden die de belangrijkste plekken binnen internationale sportinstituten jarenlang hebben bezet. Deze bezetting ging gepaard met het maken van regels, het beheren van financiën en het bepalen van locaties voor internationale sportevenementen.³⁶ Hoewel de Westerse landen de internationale sportwereld tot en met de jaren ’90 hebben gedomineerd, lijken de grootste sportevenementen de afgelopen jaren vooral ook plaats te vinden in niet-westerse landen

³⁴ *Ibidem*, 2.

³⁵ *Ibidem*, 17 en 18.

³⁶ Amit Gupta, ‘The Globalisation of Sports, the Rise of Non-Western Nations, and the Impact on International Sporting Events’, *The International Journal of the History of Sport* (Montgomery 2009) 1779-1780.

(wereldkampioenschap voetbal 2002 in Japan en Zuid-Korea, Olympische Spelen 2008 in Peking, wereldkampioenschap voetbal 2010 in Zuid-Afrika, Olympische Spelen 2014 in Sotsji, wereldkampioenschap voetbal 2014 in Brazilië, Olympische Spelen 2016 in Rio de Janeiro, Olympische Spelen 2018 in Pyeongchang en het wereldkampioenschap voetbal 2018 in Rusland). De commodificatie van de internationale sport heeft geleid tot een situatie waarin het succes van sport wordt bepaald door commercie en technologie waarbij het aantrekken van toeschouwers en televisiekijkers de sleutel is tot succes. Niet-westerse landen lijken deze boodschap te hebben begrepen en medebepalen sinds de jaren '90 de internationale wet- en regelgeving van de sportwereld en de locaties van grote sportevenementen. Het toewerken naar een *clubs sports model* van Spiro lijkt daarom tot een herhaling te leiden van een situatie zoals deze te zien was ten tijde van de Westerse dominantie in de internationale sportwereld en lijkt daarmee in sportieve zin onwenselijk.

2.4 Conclusie

Wie mag de natie vertegenwoordigen in de sportwereld? Deze vraag lijkt de toon aan te geven op welk gebied nationale identiteit en de sportwereld met elkaar zijn verbonden. Het moge duidelijk zijn dat de representatie van de natie een belangrijk aspect vormt in de globaliserend lijkende sportwereld en daarbij een spanningsveld vormt op transnationaal, juridisch en sportief gebied. Hierbij dienen aan de ene kant van het spectrum grote sportevenementen te worden gezien als een samenkomst van sporters en lijkt eensgezindheid een kenmerkende factor te zijn van het geheel. Aan de andere kant blijkt dat de natie hier boven het universele beeld van de sport uitstijgt. De 'verwerping van de globalisering', zoals Rowe deze omschreef, kan dan ook worden afgelezen uit de nationale differentiatie bestaande uit competitiviteit en de circulatie van nationale symbolen en uitingen. Deze symboliek binnen de sportwereld bepaalt wie er deel uitmaken van een bepaalde nationale eenheid en wie niet. Ook de mate waarop supranationale bestuursorganen binnen de sportwereld wet en- regelgeving kunnen instellen rondom nationale identiteit en burgerschap zorgen ervoor dat uiteindelijk zij bepalen wie er welke natie binnen de sportwereld mag vertegenwoordigen. Het zijn deze reglementen die worden uitgedaagd wanneer nationaliteitswisselingen ter sprake komen. Kijkend naar de verbondenheid van een sporter met zijn of haar nieuwe thuisland, kan aan de hand van het

Thick-and-Thin-Citizenship-model van Oonk en Van Campenhout de verbondenheid met de natie worden gecategoriseerd. Zo wordt *citizenship-for-sale* gezien als het “aantrekken” van atleten, wat de commodificatie en onevenredigheid binnen de sportwereld zou stimuleren. In het geval van een toename van nationaliteitswisselingen, dient er rekening te worden gehouden met een steeds minder sterke nationale standvastigheid binnen de sportwereld. Daar waar dit hoofdstuk de nadruk heeft gelegd op de verbondenheid tussen de sporter en de natie met betrekking tot burgerschap, zal het volgende hoofdstuk ingaan op de wet en regelgeving rondom nationaliteitsovergangen in de atletieksport. Op deze manier kan worden nagegaan in hoeverre wet- en regelgeving binnen de atletieksport worden uitgedaagd met betrekking tot de in dit hoofdstuk besproken opvattingen over burgerschap en nationaliteitswisselingen. Daarnaast zal aan de hand van eerder gepubliceerde onderzoeken worden gekeken in hoeverre nationaliteitsovergangen daadwerkelijk zijn toegenomen en zal er door middel van eigen onderzoek worden geanalyseerd of eerdere conclusies overeenkomen met de migratie binnen de atletieksport.

Het IAAF en migratie binnen de atletieksport

3.1 Introductie

Aan het einde van de 19^e eeuw was er veel enthousiasme voor allerlei vormen van lichamelijke beoefening, wat resulteerde in de vraag naar sportwedstrijden. De atletieksport bestaat uit meerdere competitieve vormen van lichamelijke beoefening en was erg populair. Zodoende werd de sport opgenomen binnen de organisaties van scholen, universiteiten, militaire instanties en privéclubs.³⁷ Hierop werd op 17 juli 1912 door zeventien nationale atletiekfederaties in Stockholm de *International Amateur Athletic Federation (IAAF)* opgericht. Met behulp van dit overkoepelende bestuursorgaan dienden de regels binnen de sport universeel te worden gemaakt, konden officiële atletiekprogramma's worden uitgevoerd, werden gestandaardiseerde technische materialen ontwikkeld en konden wereldrecords voortaan officieel worden geregistreerd.³⁸ Toentertijd werd atletiek door sporters gezien als een manier om de levenskwaliteit te verbeteren. De sport werd beoefend uit liefde andere nobele principes. Deze aanpak, beter bekend als amateurisme, had als gevolg dat een beperkte groep atleten in staat was om grote prestaties te bereiken op grond van een bevoorrechte sociale en financiële situatie. Door de groeiende statuur van de atletieksport begonnen bedrijven in de jaren '60 van de 20^e eeuw de commerciële waarde van de sport in te zien. Mede hierdoor, en door de toenemende mate van televisie- en radioverslaggeving, groeide de populariteit van de sport. Deze ontwikkeling ging gepaard met een vervreemding van het "amateurprincipe" dat nog altijd binnen de naam en de constitutie van het IAAF schuilde. Geconfronteerd met de vraag naar meer commercie binnen de sportwereld en de behoefte grotere groepen getalenteerde atleten bij de sport te betrekken besloot het IAAF om in 1982 het roer om te gooien. Er werd van het traditionele,

³⁷ International Association of Athletics Federations, 'History of the IAAF', 1.

³⁸ Hans Bolling, *The beginning of the IAAF: a study of its background and foundation* (Stockholm 2007) 9 en Bill Glad, *IAAF Member Federation Management: A Practical Guide* (Monaco 1998) 17-18.

op amateursport gerichte concept afgeweken en plaatsgemaakt voor een *trust funds* voor atleten: 'to benefit the athlete spectators and all other members of the "Athletics Family"'.³⁹ Dit hield in dat zogenaamde "amateurs" financiële zekerheid werd geboden en ook op sport gerichte wetenschappen voortaan financieel werden ondersteund. Gezamenlijk met deze verandering organiseerde het IAAF vanaf de jaren '80 meerdere competitieprogramma's waaronder wereldkampioenschappen, wereldindoorkampioenschappen, wereldjeugdkampioenschappen en de Diamond League (voorheen bekend als de *IAAF Golden League*), een competitie die is verdeeld over meerdere wereldbekerwedstrijden per jaar. Daarnaast bestaat het IAAF uit zes werelddeelbonden die ieder hun eigen continentale kampioenschappen organiseren. Door deze evenementen beleeft de atletieksport jaarlijks meerdere hoogtepunten dan alleen de Olympische Zomerspelen die slechts eens in de vier jaar worden gehouden:

Tabel 1: Evenementen en Organisatoren

Evenement	Organisator	Tijdspanne en oorsprong
Olympische Zomerspelen	International Olympic Committee	Om de vier jaar, vanaf 1996
Wereldkampioenschap Atletiek	International Association of Athletics Federations	Om de twee jaar vanaf 1991, voorheen om de vier jaar vanaf 1983
Wereldkampioenschap Atletiek (indoor)	International Association of Athletics Federations	Om de twee jaar, vanaf 1985
Wereldkampioenschap Atletiek (Junioren)	International Association of Athletics Federations	Om de twee jaar, vanaf 1986
Diamond League	International Association of Athletics Federations	Ieder jaar, verdeeld over meerdere wedstrijden vanaf 1998
Aziatisch Kampioenschap Atletiek	Asian Athletics Association	Om de twee jaar, vanaf 1973

³⁹ IAAF, 'History of the IAAF', 1.

Afrikaans Kampioenschap Atletiek	Confederation of African Athletics	Om de twee jaar, vanaf 1982, voorheen om de drie jaar vanaf 1979
Zuid-Amerikaans Kampioenschap Atletiek	Confederación Sudamericana de Atletismo	Om de twee jaar, vanaf 1927. Onofficieel al vanaf 1918.
Europees Kampioenschap Atletiek	European Athletic Association	Om de twee jaar vanaf 2010, voorheen om de vier jaar vanaf 1946, met uitzondering van de periode 1966-1974 waarin de kampioenschappen eens in de drie jaar werden gehouden.
Noord-, Centraal- en Caraïbische Kampioenschappen Atletiek	North American, Central American and Caribbean Athletic Association	Slechts twee keer gehouden in 2007 en 2015. In 2018 zal de volgende editie plaatsvinden in Toronto, Canada.
Oceanisch Kampioenschap Atletiek	Oceania Athletics Association	Om de vier jaar, vanaf 1990

De IAAF wordt bestuurd door het *IAAF Council*, welke oorspronkelijk bestond uit 27 afgevaardigden van de in totaal 214 nationale federaties binnen het IAAF. Alle federaties worden om de twee jaar uitgenodigd voor het *IAAF Congress* om beslissingen op een democratische wijze te kunnen maken. Zo werd er in 1998 besloten om alle nationaliteitswisselingen binnen de atletieksport bij te gaan houden in de zogenaamde *IAAF Lists of Transfers of Allegiance*. Deze lijsten zijn openbaar beschikbaar op de website van het IAAF en kunnen door iedereen worden ingezien. Ook besloten de nationale federaties in 2001 unaniem om de naam van de organisatie definitief te veranderen in de *International Association of Athletics Federations*.

In dit hoofdstuk geef ik een overzicht van de regels van het IAAF met betrekking tot

nationaliteitswisselingen binnen te atletieksport en hoe deze regels in de loop der jaren zijn veranderd. Aan de hand van nieuwe analyses met betrekking tot de *IAAF Lists of Transfers of Allegiance* kan worden vastgesteld in hoeverre beslissingen en verklaringen van het IAAF met betrekking tot wetwijzigingen gegrond zijn. Met andere woorden, **welke regels en voorschriften zijn er binnen het IAAF opgesteld met betrekking tot het veranderen van nationaliteit en in hoeverre is er binnen de atletieksport sprake van migratiestromen?** Een mogelijke verklaring voor het aanpassen van de regels zou het “aantrekken” van talenten door atletiekfederatie kunnen zijn, die op deze manier worden vertegenwoordigd door atleten zonder enige relatie met het land waarvoor zij uitkomen. Het is daarbij interessant om te kijken in hoeverre media, atletiekfederaties en het IAAF staan tegenover deze opvatting. Wijzen zij met een beschuldigende vinger naar specifieke nationale federaties? En waar “plukken” federaties deze atleten vandaan?

3.2 De Wet- en regelgeving van het IAAF rondom nationaliteitswisselingen binnen de atletieksport

In deze paragraaf bespreek ik de veranderende regels van het IAAF met betrekking tot migratie en nationaliteit voor de periode 1998-2016. Eerst zal ik ingaan op de periode 1998-2004, voordat ik een verandering van de regels bespreek voor de periode 2005-2016. Tenslotte zal ik ingaan op de huidige ontwikkelingen rondom wijzigingen in de regelgeving vanaf 2017.

3.2.1 Regelgeving 1998-2004

Op 3 maart 1998 kondigde het IAAF aan om per ingang van het aanstaande zomerseizoen nationaliteitswisselingen bij te houden en te publiceren. Met de publicatie van een lijst met achttien *transfers* van professionele atleten riep het IAAF hierop de eerste *list of transfers of allegiance* in het leven: een lijst waarop alle nationaliteitswisselingen in de atletieksport per jaar zijn bijgehouden. Tezamen met de lijst benadrukte het IAAF aan welke eisen een atleet diende te voldoen om voor een ander land uit te komen. Naar eigen zeggen waren de regels opgesteld om de aansluiting van atleten in het buitenland te kunnen accepteren: ‘The IAAF rules accept athletes’ affiliation abroad – subject to the approval of

their original national federations.⁴⁰ Hoewel het IAAF destijds nationaliteitswisselingen toestond, gold dit alleen voor atleten die nooit eerder op een internationaal toernooi waren uitgekomen (Olympische Spelen, wereld-, continentaal- of regionaal kampioenschap). Wanneer dit niet het geval was en een atleet eerder voor een ander land is uitgekomen, was een overgang slechts mogelijk na een periode van drie jaar zonder internationale deelname namens het land van herkomst. Het IAAF kon, na goedkeuring van de “oude” en “nieuwe” sportfederatie, in het geval van een speciale aanvraag (wat dan ook in bijna ieder geval gebeurde) deze wachtperiode verkorten naar één jaar.⁴¹ Zo is de Nederlandse-Bermudaanse sprinter Troy Douglas woonachtig in Nederland, trainde hij hier destijds al een aantal jaar en trouwde hij met een Nederlandse. Nadat hij dankzij zijn huwelijk in 1997 een Nederlands paspoort kreeg, kon hij niet direct voor zijn nieuwe land uitkomen doordat hij eerder Bermuda op meerdere Olympische Spelen had vertegenwoordigd. Nadat zijn aanvraag door de Bermudaanse en Nederlandse federatie werd goedgekeurd, besloot ook het IAAF in te stemmen met een verkorting van de wisseltermijn. Zo kon hij weliswaar niet deelnemen aan de Europese *indoorkampioenschappen* in Valencia in 1998, maar kon hij zich wel opmaken voor de Europese *outdoorkampioenschappen* die later dat jaar plaatsvonden doordat zijn laatste wedstrijd namens Bermuda enkele maanden buiten de termijn van een jaar viel.

De beslissing tot publicatie van de *IAAF Lists of Transfers of Allegiance* volgde op verschillende vragen van zowel atletiekbonden als externe betrokkenen rondom de regelgeving die destijds gold voor het verkrijgen van een nieuwe licentie met een nieuwe vlag.⁴² Deze regels zouden de lidstaten van het IAAF niet genoeg bescherming bieden in het behouden van hun atleten ten opzichte van rijkere nationale atletiekbonden, die atleten naar hun land zouden kunnen “lokken”. Hoewel er geen regels werden gewijzigd kondigde de toenmalige IAAF secretaris-generaal Istvan Gyulai aan dat er zal worden gekeken naar een striktere regelgeving rondom nationaliteitswisselingen: ‘The IAAF is concerned to see a growing trend by which athletes discovered, raised and supported by a federation are siphoned off by a wealthier member offering them better conditions. Many federations,

⁴⁰ IAAF, ‘Changing Countries’.

⁴¹ IAAF, ‘Changing Countries’.

⁴² IAAF, ‘Changing Countries’.

understandably, resent this. Losing their star athletes has far-reaching, negative effects on the national level.’⁴³

3.2.2 Regelgeving 2005-2016

Toen Stephen Cherono zijn Qatarese staatsburgerschap slechts twee weken voor het wereldkampioenschap atletiek in 2003 ontving, kon hij namens zijn nieuwe land op het kampioenschap uitkomen. Wederom laaide de discussie op rondom de regels van het IAAF die bepaalden of deze stap gerechtvaardigd was. In het geval van Cherono bleek dat hij niet eerder voor Kenia is uitgekomen op internationale toernooien en hij, ondanks het pas verkregen paspoort, gewoon voor zijn nieuwe land mocht uitkomen. Zo veranderde hij zijn naam in Saif Saaeed Shaheen, sleepte hij de wereldtitel binnen op de 3000 meter Steeplechase en bracht zijn land op deze manier naar de eerste gouden medaille ooit op een wereldkampioenschap atletiek. In het vijfde hoofdstuk van dit werk zal ik onder andere ingaan op het symbolische belang van zijn naamswijziging.

Tijdens het 45^e congres van het IAAF stelden de lidstaten het vraagstuk rond Shaheen ter discussie en kwamen zij tot de conclusie dat niet alleen de laatste deelname, maar ook het verkrijgen van het paspoort leidend zou zijn in de bepaling of een atleet voor een nieuw land mocht uitkomen: ‘The rule will be changed so that the period of ineligibility of an athlete who had competed for one member federation and wanted to change to another, would only begin when the athlete received citizenship.’⁴⁴ Wederom werd besloten dat de wachttijd van drie jaar, na goedkeuring van beide atletiekbonden en een speciale aanvraag, kon worden verkort naar slechts twaalf maanden.⁴⁵

3.2.3 Regelgeving 2017-heden

Op de *lists of transfers of allegiance* verschenen onder andere de namen van de atleten die in 2012 werden betrokken in de “plastic Brits”-discussie die ik in de inleiding van

⁴³ Adrian Warner, “Athletics: IAAF tighten up rules on nationality”, *The Independent* (18 augustus 1998).

⁴⁴ “IAAF to toughen up nationality rules”, *ABC News Australia* (11 april 2005).

⁴⁵ IAAF, *Competition Rules 2006-2007*.

dit werk ter sprake kwam.⁴⁶ Hoewel deze discussie een vreemd karakter kende vanwege de “dikke”, koloniale, relatie die veel van deze atleten hadden met Groot-Brittannië, wierpen de Westerse media een kritische blik op deze nationaliteitswisselingen. Daarnaast bleken deze *transfers* ook een doorn in het oog te zijn van veel Afrikaanse landen.⁴⁷ Zij zien hun atleten vertrekken naar landen met een betere infrastructuur qua trainingsmogelijkheden en een hogere standaard aan financiële middelen.

Onder druk van de Europese en Afrikaanse atletiekbonden en de kritische media in deze continenten, besloot het IAAF het discussiepunt voor de 208^e raadsvergadering op de agenda te zetten. Onder leiding van IAAF-voorzitter Sebastian Coe en Hamad Kalkaba Malboum (voorzitter Confederation of African Athletics) werden nieuwe (tijdelijke) regels voor de *Transfers of Allegiance* geaccepteerd.⁴⁸ In feite kwam deze beslissing neer op het schrappen van een aantal artikelpunten in plaats van het toevoegen van nieuwgevormde regels. Op dit moment geeft artikel 5 van het *International Association of Athletics Federations Competitions Rules 2018-2019* aan wat de wet-en regelgeving is over het vertegenwoordigen van een land door een lid van het IAAF.⁴⁹ Zo stelt het artikel dat een land louter vertegenwoordigd kan worden door atleten die het staatsburgerschap van het desbetreffende land bezitten mits zij deze hebben verkregen door middel van geboorte in het land of door middel van een ouder of grootouder die in het land is geboren. Het uitkomen voor een land nadat de atleet reeds voor een ander land is uitgekomen is niet toegestaan tenzij hij of zij valt onder de specifieke voorwaarden die worden genoemd in artikel 5.4a tot en met 5.4c. Dit houdt in dat de atleet voor een andere bond mag uitkomen wanneer

- a. De atletiekbond van het lid onlangs gefuseerd is met of geïncorporeerd is door een ander officieel erkende atletiekbond
- b. Het land van het lid ophoudt te bestaan en het lid een officieel staatsburgerschap bezit van een nieuwgevormd land dat officieel is erkend als lid door het IAAF

⁴⁶ IAAF, *List of Transfers of Allegiance 2012*.

⁴⁷ James Connor en Melissa McEwen, ‘International development or white man’s burden? The IAAF’s Regional Development Centres and regional sporting assistance’, *Sport in Society* (Canberra 2011) 805-817.

⁴⁸ IAAF, *Minutes 208th IAAF Council Meeting*.

⁴⁹ IAAF, *Competition Rules 2018-2019*.

- c. Het land van het lid geen Nationaal Olympisch Comité heeft en hierdoor niet deel kan nemen aan de Olympische Spelen voor het desbetreffende land. In een dergelijk geval is het toegestaan dat het lid kan uitkomen voor het “moederland”.

Op basis van deze uitzonderingen kan er worden gesteld dat landen behorend binnen een bepaald territorium hun atleten veelal zien vertrekken naar het “moederland” omdat zijzelf geen Nationaal Olympisch Comité hebben. Vandaar dat veel atleten met een migratieachtergrond uitkomen voor landen als Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk en deze landen voor een groot deel zijn vertegenwoordigd op de *IAAF Lists of Transfers of Allegiance (1998-2016)*.⁵⁰ Dit betreft dan ook de “dikkere” vormen van *citizenship* die nog altijd verkregen kunnen worden door atleten die zijn aangesloten bij het IAAF.

Naar aanleiding van de raadsvergadering van het IAAF werd artikel 5.2 herschreven en werden de artikelen 5.4d en 5.4e volledig geschrapt.⁵¹ Concreet hielden deze wijzigingen in dat atleten die voorheen voor minstens drie jaar staatsburger van een “nieuw” land waren, niet langer op steun konden rekenen van het IAAF bij het inwilligen van de wens om voor een ander land uit te komen. Hoewel er in de competitie regels nog altijd een onderscheid wordt gemaakt tussen atleten die eerder voor een andere natie zijn uitgekomen op internationale toernooien en sporters die voor het eerst op het hoogste niveau willen acteren, kan een atleet die tot de laatste groep behoort niet voor een ander land uitkomen mits de persoon zelf of een ouder of grootouder van deze persoon in het “nieuwe” land is geboren. Kortom, de *Transfers of Allegiance* die jarenlang werden goedgekeurd, zullen voortaan door het IAAF worden bevroren.

Tabel 2: Wet- en Regelgeving IAAF rondom nationaliteitswisselingen

	1998-2004 ⁵²	2005-2016 ⁵³	2017-heden ⁵⁴
Toestemming oude federatie noodzakelijk?	Ja	Ja	Ja

⁵⁰ IAAF, *Lists of Allegiance 1998-2011*.

⁵¹ IAAF, *Minutes 208th IAAF Council Meeting*.

⁵² IAAF, *Competition Rules 2003-2004* 23-25.

⁵³ IAAF, *Competition Rules 2006-2007* 23-25.

⁵⁴ IAAF, *Competition Rules 2018-2019*, 23-24.

Toestemming nieuwe federatie noodzakelijk?	Ja	Ja	Ja
Toestemming IAAF noodzakelijk?	Ja	Ja	Ja
Directe overstap naar een nieuwe federatie mogelijk zonder eerdere deelname aan een internationaal toernooi?	Ja	Ja, mits de atleet voor een periode van minstens drie jaar in het bezit is van het staatsburgerschap van het nieuwe land (verkorting naar één jaar mogelijk)	Enkel bij de geboorte van de atleet in het te representeren land alsook de geboorte in dit land van een (groot)ouder kan een overstap mogelijk worden gemaakt
Directe overstap mogelijk na opheffing federatie en/of staatsburgerschap?	Ja	Ja	Ja
Directe overstap mogelijk na fusie oude federatie met, of incorporatie door een andere, officieel erkende, atletiekfederatie?	Ja	Ja	Ja
Directe overstap naar de federatie van het “moederland” mogelijk bij het ontbreken van een nationaal	Ja	Ja	Ja

olympisch comité in het land van herkomst na kwalificatie voor de Olympische Spelen?			
Overstap mogelijk naar een nieuwe federatie bij een eerdere deelname aan een internationaal toernooi?	Ja. Na een periode van drie jaar zonder deelname namens het land van herkomst. (verkorting naar één jaar mogelijk).	Enkel mogelijk na een wachttijd van drie jaar na het verkrijgen van het staatsburgerschap van het nieuwe land en een periode van drie jaar zonder deelname namens het land van herkomst (in beide gevallen is er de mogelijkheid tot verkorting naar één jaar).	Nee
Overstap mogelijk bij een eerdere deelname aan een internationaal toernooi in het geval van een dubbelpaspoort?	Ja. Na een periode van drie jaar zonder deelname namens het land van herkomst. (verkorting naar één jaar mogelijk).	Enkel mogelijk na een wachttijd van drie jaar na het verkrijgen van het dubbelpaspoort en een periode van drie jaar zonder deelname namens het land van herkomst (in beide gevallen is er de mogelijkheid tot verkorting naar één jaar).	Nee

De rode lijn die het IAAF heeft getrokken leidde wederom tot discussie. Zo ontstond er in Groot-Brittannië commotie rondom de *transfer* van Miguel Francis, die zijn Antiguaanse paspoort inleverde en vanaf heden uitkomt voor Groot-Brittannië. Francis vluchtte met zijn ouders op jonge leeftijd naar Antigua en Barbuda nadat zijn geboortedorp in Montserrat werd verrast door een vulkaanuitbarsting. Zijn overgang werd ruim na de wetswijziging bekend. Zou het IAAF met een dubbele maat meten en een oogje dichtknijpen? Dat het IAAF het zichzelf met de nieuwe regelgeving niet makkelijk maakt, blijkt uit de weergave van deze transfer in de Britse media. Zo beweert *The Guardian* dat Francis' transfer legitiem is doordat zowel Montserrat als Antigua en Barbuda deel uitmaken van de Britse overzeese gebieden.⁵⁵ Daarnaast zou de Britse bond geen uitvoerende taak hebben gehad in het binnenhalen van Francis, die onderdeel zal gaan uitmaken van het Britse estafetteteam. Beide aannames zijn, aan de hand van de nieuwe regelgeving van het IAAF onjuist. Zo zou Francis louter voor de Groot-Brittannië mogen uitkomen indien hij zich zou plaatsen voor de Olympische Spelen en Antigua en Barbuda geen nationaal olympisch comité zou hebben. Antigua en Barbuda heeft daarentegen een eigen atletiekbond alsmede een eigen Olympisch Comité. Daarnaast gaat het hier niet om een overgang op basis van een kwalificatie voor de Olympische Spelen. Francis' keuze om Antigua en Barbuda op eerdere internationale toernooien te vertegenwoordigen heeft dan ook verder geen invloed op de legitimiteit van de overgang aangezien het IAAF geen aangepaste regels meer hierin hanteert. Francis zou op basis hiervan alleen kunnen uitkomen voor Groot-Brittannië wanneer hij of zijn (groot)ouders ook daadwerkelijk in het land zelf zijn geboren. De daadwerkelijke, legitieme, reden voor Francis' overgang lag in het feit dat hij zijn *transfer* ruim voor de wetswijziging van het IAAF aanvroeg. Ook de Britse atletiekbond liet er geen gras over groeien en kwam met het volgende statement: 'Francis started the process to transfer allegiance from Antigua and Barbuda in August 2016, prior to the Olympic Games in Rio, and is now [april 2017] eligible to compete subject to meeting the required selection criteria for a championships team'.⁵⁶

⁵⁵ Sean Ingle, "Nationality debate to reignite after Miguel Francis swaps Antigua for GB", *The Guardian*, 5 april 2017.

⁵⁶ Neto Baptiste, "Francis granted transfer of allegiance", *The Antigua Observer*, 6 april 2017.

3.3 Migratie in de atletieksport (1998-2016): een overzicht

IAAF-voorzitter Sebastian Coe onderstreepte in februari 2017 tijdens de 208^e raadsvergadering van het IAAF dat de organisatie zich gedwongen voelde de regelgeving rondom nationaliteitswisselingen aan te passen: 'It has become abundantly clear with regular multiple transfers of athletes especially from Africa that the present rules are no longer fit for purpose. Athletics, which at its highest levels of competition is a championship sport based upon national teams, is particularly vulnerable in this respect. Furthermore, the present rules do not offer the protections necessary to the individual athletes involved and are open to abuse'. Deze paragraaf zal dan ook eerst de *IAAF lists of Transfers of Allegiance* nader bekijken om te onderzoeken in hoeverre de uitspraken van Coe gegrond zijn. Hierbij wordt eerder onderzoek van Joost Jansen en Godfried Engbersen betrokken om de migratiepatronen in de atletieksport met behulp van hun recente onderzoek naar nationaliteitsovergangen een groter daglicht te plaatsen. Om een nog breder beeld van de migratiepatronen in kaart te brengen zal ten slotte aan de hand van eerder getrokken conclusies worden gekeken naar de landen die in de context van deze migratiepatronen atleten zouden "leveren" en in die zien de "ontvangstlanden" zouden voorzien van atleten.

3.3.1 Het IAAF en de *Lists of Transfers of Allegiance*

Joost Jansen en Godfried Engbersen proberen een "vergelijkend historisch licht" te laten schijnen op de volgens hen onjuiste hypothese dat 'Olympische migratie drastisch is toegenomen.'⁵⁷ Voor hun onderzoek hebben zij landen vergeleken die doorgaans goed presteren op de Olympische Spelen en een verschillende migratiegeschiedenis kennen. Daarnaast hebben zij verschillende regels over het verkrijgen van burgerschap geanalyseerd en voor landen gekozen wiens bronnen voldoende informatie kunnen verschaffen over de herkomst van hun atleten met betrekking tot het land waarin zij zijn geboren. De uitkomst van dit onderzoek stelt dat het aantal atleten met een migratieachtergrond wereldwijd niet enorm toeneemt, en in deze zin de huidige sportwereld niet zoveel verschilt met die van tientallen jaren geleden.⁵⁸ Ook stellen zij wederom vast dat nationaliteitsovergangen niet als

⁵⁷ Joost Jansen en Godfried Engbersen, 'Have the Olympic Games become more migratory?', 2.

⁵⁸ *Ibidem*, 12-13.

een modern fenomeen kan worden gezien doordat eerder onderzoek heeft aangetoond hoe deze vorm van migratie al in de klassieke oudheid is terug te vinden.⁵⁹ De conclusie van het onderzoek stelt verder dat de door Jansen en Engbersen geselecteerde landen gedurende de geschiedenis van de moderne Olympische Spelen te allen tijde gerepresenteerd zijn door verschillende aantallen atleten met een migratieachtergrond. Wel stellen zij dat deze sportieve migratie deels een koloniaal karakter kent en landen als Groot-Brittannië en Frankrijk in veelvoud worden gerepresenteerd door atleten afkomstig uit (voormalige) overzeese gebieden behorende tot een en dezelfde sportnatie. Mogelijke verklaringen voor het onjuiste beeld dat de publieke opinie heeft over het aantal atleten met een migratieachtergrond zijn de grotere aandacht in de media voor atleten met een migratieachtergrond en de verkeerde beeldvorming dat atleten behorende tot een tweede of derde generatie binnen een bepaalde migratiestroom vaak alsnog onder de noemer “migratieatleet” vallen in de media (denk daarbij aan het vraagstuk omtrent het wel/niet kiezen voor het Nederlands elftal door een voetballer met een Marokkaanse migratieachtergrond). Ook blijkt uit statistieken van het OECD dat de wereldwijde “Olympische migratie” qua intensiteit, diversiteit en richting voor een groot deel overeenkomt met wereldwijde migratiestromen.⁶⁰ Zo worden landen als Australië, Canada en de Verenigde Staten hedendaags vertegenwoordigd door atleten met geboorteplaatsen over hele wereld.

Het is voor dit werk relevant om te analyseren in hoeverre de conclusies van Jansen en Engbersen overeenkomen met de migratiepatronen die zijn af te leiden uit de *IAAF Lists of Transfers of Allegiance*.⁶¹ Sinds 1998 heeft de *International Association of Athletics Federations* ervoor gezorgd dat iedere wisseling van nationale bond met betrekking tot de beoefenaars van de atletieksport wordt bijgehouden en in de *List of Transfers of Allegiance* van het desbetreffende jaar wordt genoteerd. Voor dit werk zijn de lijsten vanaf 1998 tot en met 2016 geanalyseerd en verwerkt in een database. Hieruit zijn de volgende aantallen naar voren gekomen:

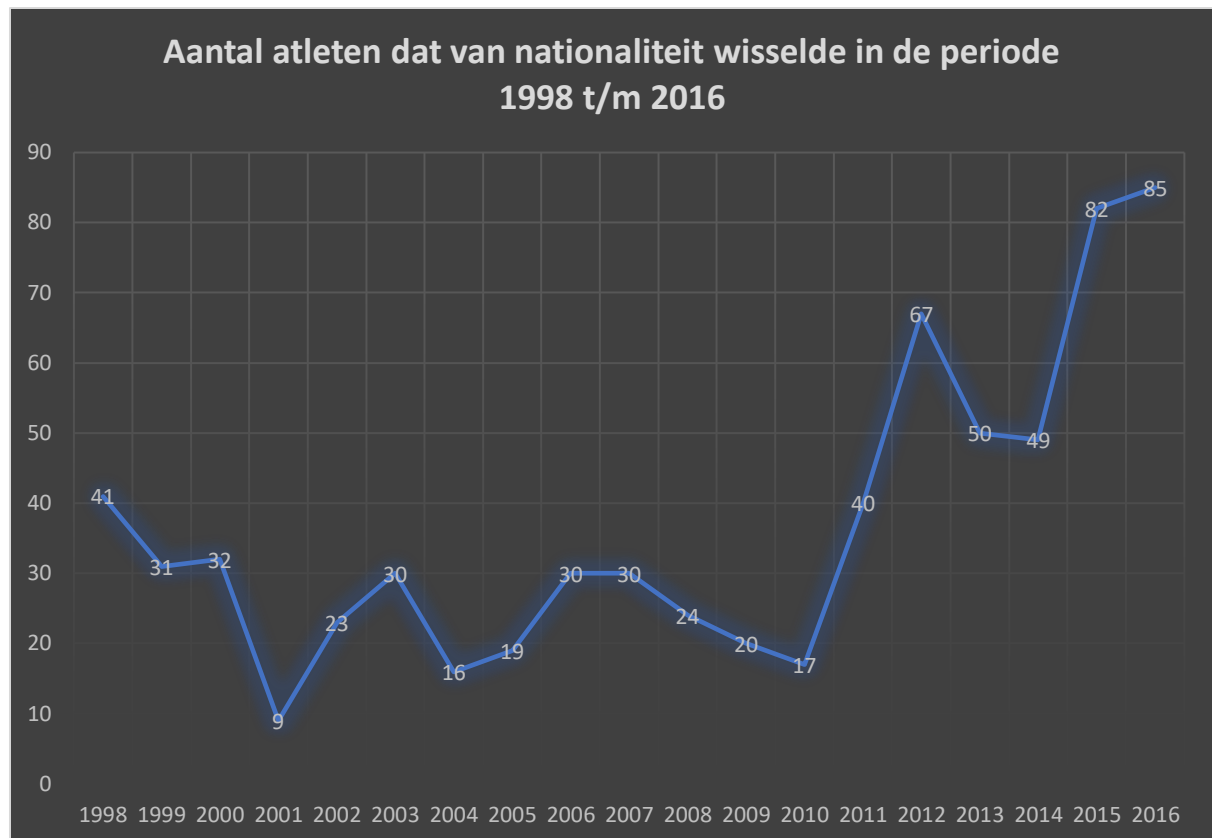
⁵⁹ A.R. Hardman en H. Iorwerth, ‘Sport, Patriotism, and the Olympic Games’, *The Olympics and Philosophy* (Kentucky 2012) 256.

⁶⁰ *Ibidem*, 7.

⁶¹ IAAF, *Lists of Transfers of Allegiance 1998-2016*.

Tabel 3: Aantal atleten per jaar op de *IAAF Lists of Transfers of Allegiance*

<i>IAAF List of Transfers of Allegiance</i>	Aantal atleten op de <i>IAAF Lists of Allegiance</i>
1998	41
1999	31
2000	32
2001	9
2002	23
2003	30
2004	16
2005	19
2006	30
2007	30
2008	24
2009	20
2010	17
2011	40
2012	67
2013	50
2014	49
2015	82
2016	85
Totaalaantal <i>Transfers</i>	695



Figuur 1: Aantal atleten dat op de IAAF Lists of Allegiance 1998-2016

Het totaal aantal atleten op de *IAAF Lists of Allegiance 1998-2016* betreft bijna 700 atleten. Hoewel dit getal op het eerste aanzicht weinig tot de verbeelding spreekt, is de optelsom een stuk interessanter. Deze laat namelijk zien dat er in de periode 2011 tot en met 2016 meer transfers hebben plaatsgevonden dan in de dertien voorafgaande jaren die in dit onderzoek zijn opgenomen. Met andere woorden, er is sprake van een duidelijke toename van het aantal nationale “transfers” in de atletieksport binnen de periode 1998-2016. Hoewel deze cijfers niet door het IAAF gepubliceerd zijn, kan uit de lijsten van het IAAF worden nagegaan hoeveel atleten er per jaar van nationaliteit zijn veranderd.⁶²

Omdat het aantal *transfers* is toegenomen, kan aan de hand van mijn onderzoek worden gesteld dat de regelaanpassingen van het IAAF niet hebben geleid tot het gewenste doel om de *transfers* in algemene zin te beperken. Wanneer het jaar 2005 als omkeerpunt zou worden genomen omwille van de verstrenging van de regels, kan er worden geconcludeerd dat er in de jaren 2006-2016 slechts gedeeltelijk sprake is geweest van een daling van het aantal *transfers*. Deze zijn na 2010 namelijk behoorlijk gestegen. Tot 2017

⁶² IAAF, *Lists of Transfers of Allegiance 1998-2016*.

vonden er op het gebied van nationaliteitswisselingen verder geen regelwijzingen plaats. De daling die plaatsvindt in 2013 en 2014 is daarom vanuit de regelwijzingen van het IAAF niet te verklaren. Ook op basis van externe factoren die in deze jaren een rol zouden kunnen spelen vormen geen directe aanleiding die deze daling verklaren. De stevige stijging die vanaf 2015 wordt ingezet lijkt daarmee een voortzetting van de stijgende trend die sinds 2010 plaatsvindt. In de volgende drie hoofdstukken zal ik per casusland analyseren in hoeverre zij een bijdrage in deze trend vormen.

Tabel 1 en figuur 1 laten verder nog niets zien over de “diktes” van de *transfers* in de atletieksport. Net als bij de conclusies van Jansen en Engbersen, ontbreekt dit specifieke gedeelte over nationaliteitswisselingen in de analyse. Juist deze extreme onderdelen van nationaliteitsovergangen werden eerder door de Ierse atletes O’Sullivan en McCormack aan de kaak gesteld, maar niet verder onderzocht. Het is daarbij belangrijk om te vermelden dat de weergegeven nationaliteitswisselingen in tabel 1 en figuur 1 in de verschillende categorieën van *citizenship* van Oonk en Van Campenhout kunnen worden geplaatst en daarmee niet louter in de categorie *citizenship-for-sale* vallen. Aan de hand van de in paragraaf 1.4 omschreven criteria kan per atleet worden getoetst hoe “dik” het burgerschap na een nationaliteitsovergang is. De *IAAF Database* en de *Track Records* van de desbetreffende atleten vormen daarmee de basisbronnen voor de bepaling van de “dikte” van het burgerschap en de relatie van de atleet met het land dat vanaf de *transfer* wordt gerepresenteerd. Met andere woorden, het specifieke voorbeeld van Yasemin Can dat in de inleiding van deze thesis werd benoemd dient te worden behandeld als individueel geval binnen het totaalplaatje van de nationaliteitswisselingen in de atletieksport en behoort tot een “dunne” categorie in het model van Oonk en Van Campenhout.

3.3.2 Nationaliteitsovergangen ‘Out of Africa’

Coe en Malboum benoemden tijdens de 208^e raadsvergadering expliciet de emigratie van atleten uit de Afrikaanse landen: ‘The present situation is wrong- what we have is a wholesale market for African talent open to the highest bidder. Our present rules are being manipulated to the detriment of athletics’ credibility. Lots of the individual athletes concerned, many of whom are transferred at a young age do not understand that they are forfeiting their nationality. This must end and a new way forward found which respects the

athletes' rights and the sport's dignity'.⁶³ Welke landen in hun ogen de boosdoeners zijn van het "leegplukken" van Afrikaanse landen laten Coe en Malboum buiten beschouwing. Toch werd er in de wandelgangen gesuggereerd dat de Bahreinse, Qatarese en Turkse atletiekfederaties zich hieraan schuldig zouden maken en mogelijk de aanleiding zouden kunnen zijn voor het aanpassen van deze regelgeving.⁶⁴ De Europese atletiekbonden zullen niet hebben gemaald bij het aanhoren van het besluit van het IAAF om nieuwe *transfers of allegiance* te blokkeren. Immers, zij hebben voorheen hevige kritiek geuit op wat volgens hen werd gezien als "oneerlijke continentale concurrentie". Zo won Turkije tijdens de afgelopen Europese Kampioenschappen atletiek in Amsterdam meerdere medailles op de langere afstanden. Deze medailles werden grotendeels gewonnen door atleten die tot Turk waren genaturaliseerd en in veel gevallen geen directe binding leken te hebben met het land dat zij representeerden. Opvallend genoeg won het land daarnaast verschillende medailles op de kortere afstanden met vergelijkbare *citizenship cases* van atleten die geen Afrikaanse migratieachtergrond hebben.⁶⁵ Zij komen voornamelijk uit de Caraïbische regio en de Kaukasus en hebben een gemiddelde leeftijd die een stuk hoger ligt dan de Afrikaanse atleten waarover Coe en Malboum spreken.⁶⁶

Met andere woorden, het IAAF en het CAA willen af van de "dunne" *Transfers of Allegiance* die kunnen worden gerekend onder de noemer *citizenship-for-sale*. Malboum heeft als voorzitter van het CAA deze doelstelling tot zich genomen om zodoende te voorkomen dat er een leegloop zal plaatsvinden uit het Afrikaanse continent naar landen met betere financiële middelen. Of deze doelstelling gegrond is kan uit de *lists of transfers of allegiance* worden afgeleid door de uitgaande *transfers* met betrekking tot Afrika te analyseren. Uiteraard is het bij deze berekening noodzakelijk dat de *transfers* binnen Afrika niet worden meegerekend, maar louter de nationaliteitswijzigingen worden geteld die van een Afrikaanse nationaliteit overgaan in een andere, niet-Afrikaanse nationaliteit:

⁶³ IAAF, *Minutes 208th IAAF Council Meeting*.

⁶⁴ Nick Butler, "'IAAF freeze all transfers of allegiance in athletics'", *Inside the Games*, 6 februari 2017.

⁶⁵ IAAF, *Results European Championships 2016 Amsterdam*.

⁶⁶ IAAF, *Lists of Transfers of Allegiance 1998-2016* en IAAF, *Results European Championships 2016 Amsterdam*.

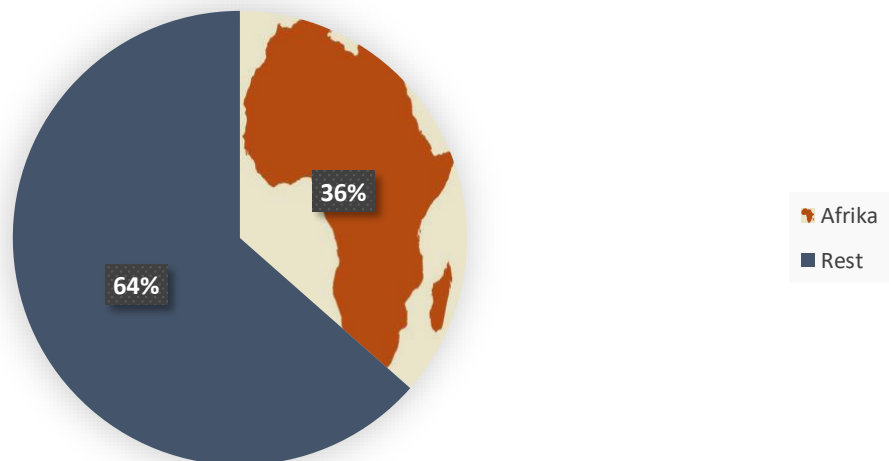
Tabel 4: Aandeel Afrika *Lists of Transfers of Allegiance* 1998-2016 (in aantallen)

Totaalaantal nationaliteitswisselingen van een Afrikaans land naar een niet-Afrikaans land (in aantallen)	Totaalaantal <i>Transfers of Allegiance</i> 1998-2016 (in aantallen)
254	695

Tabel 5: Aandeel Afrika *Lists of Transfers of Allegiance* 1998-2016 (procentueel)

Totaalaantal nationaliteitswisselingen van een Afrikaans land naar een niet-Afrikaans land (in procenten van het totaal aantal)	Totaalaantal <i>Transfers of Allegiance</i> 1998-2016 (in procenten van het totaal aantal)
36,5%	100%

Aandeel *transfers* vanuit Afrika naar andere continenten op de IAAF *Lists of Transfers of Allegiance* 1998-2016



Figuur 2: Cirkeldiagram aandeel *transfers* vanuit Afrika naar andere continenten volgens de IAAF *Lists of Transfers of Allegiance* 1998-2016

Naar aanleiding van deze berekeningen kan er worden geconcludeerd dat meer dan een derde van alle *transfers* op de *lists of Transfers of Allegiance* bestaat uit de uitgaande *transfers* van Afrikaanse atleten naar een ander continent. Kijkend naar de het perspectief van de Afrikaanse landen als “zender” van atleten, kan volgens Jepkorir Rose Chepyator-Thomson en Emma Sandé Ariyo worden vastgesteld dat globalisering een van de hoofdoorzaken is voor de migratie van Afrikaanse atleten naar Europa, Amerika en het

Midden-Oosten.⁶⁷ Daarnaast spelen ook professionalisering en commercialisatie van de sportwereld een grote rol in de nationaliteitsovergangen “out of Africa”. Atleten verhuizen ver weg van hun geboorteland om hun levensstandaarden te verhogen en vormen hierdoor nieuwe identiteiten. Niet alleen is het verhogen van de financiële middelen een hoofdreden voor deze vorm van migratie, maar speelt daarnaast de onderontwikkeling van de Afrikaanse sportindustrie een grote rol in dit proces. Gebrek aan professionele coaches, verouderde infrastructuur en de drukkende politieke boventoon die in veel Afrikaanse landen merkbaar is, zorgen ervoor dat getalenteerde Afrikaanse atleten ervoor kiezen hun heil elders te vinden. Zo werd Maryam Yusuf Jamal (voorheen bekend als Zenebech Tola) tijdens de Olympische Spelen van 2004 door de Ethiopische atletiekbond geweigerd vanwege haar keuze voor Zwitserland als uitvalsbasis om te trainen. Jamal werd na deze afwijzing opgenomen door de Bahreinse atletiekbond, die op dat moment stevig aan de weg timmerde in het bouwen van de juiste infrastructuur om Bahrein om te vormen tot een alom bekende atletieknatie. Ondanks het feit dat zij haar naam en religie diende aan te passen zei zij in 2007 na het behalen van de wereldtitel op de 1500 meter dat zij dit mede deed ‘voor zijne majesteit en het volk van Bahrein’, en zij met haar overwinning het volk van Bahrein gelukkig diende te maken.⁶⁸ Hoewel de casus van Maryam Yusuf Jamal een eigen narratief vertoont, ziet Joseph Adjaye dat de beweegredenen van Afrikaanse atleten om voor nieuwe landen uit te komen een wisselwerkingsproces is tussen enerzijds de aantrekkingskracht van de financiële middelen van deze “ontvangers” en er anderzijds sprake is van een gevoel van onrechtvaardigheid onder de Afrikaanse atleten.⁶⁹ Zo worden zij niet met hetzelfde respect en dezelfde financiën beloond als hun collega’s elders in de wereld. Veel succesvolle Afrikaanse ex-atleten leven in armoede en zonder pensioen. Daarnaast hebben zij het nooit ervaren om als “held” op het vliegveld te worden ontvangen na het behalen van een titel op een internationaal toernooi. De roep om erkenning en financiële zekerheid vormen in de ogen van Adjaye dan ook de hoofdoorzaken van Afrikaanse atletenmigratie. Wycliffe Njororai toont daarnaast een onderscheid aan tussen de migratie van Keniaanse atleten

⁶⁷ Jepkorir Rose Chepyator-Thomson en Emma Sandé Ariyo, ‘Out of Eastern Africa: An examination of Sport Labour Migration in the Post-Independence Era’, *The international Journal of the History of Sport* (2016) 1827.

⁶⁸ S. Patrick, “My Medal is for the Kingdom”, *Gulf Daily News Bahrain*, 21 juni 2007.

⁶⁹ Joseph K. Adjaye, ‘Reimagining Sports: African Athletes, Defection, and Ambiguous Citizenship’, *Africa Today* (2010), 27-28.

naar de Verenigde Staten, Europa en Japan enerzijds, en migratie van andere Keniaanse atleten naar het Midden-Oosten anderzijds.⁷⁰ Allereerst stelt hij vast dat de atletieksport in Kenia een geschiedenis kent die dateert vanaf midden jaren '50 en een uitvloeisel is van de Britse koloniale invloedssfeer in het land die verschillende sporten met zich meebracht. Atletiek werd een van 's lands meest invloedrijke sporten die verplicht op scholen en in het leger op competitief niveau werd beoefend. Kampioenen uit regionale competities konden op deze manier veel aanzien verwerven en maakten zo een grote kans op hogere posities in het Keniaanse leger. Dit veranderde na de komst van meer Amerikaanse-georiënteerde universiteiten waarbinnen studenten de kans kregen zich naast hun studie te richten op een mogelijke sportieve carrière als atleet in de Verenigde Staten. Sportieve migratie van Keniaanse atleten naar de Verenigde Staten is dan ook een fenomeen dat plaatsvond vanaf eind jaren '60 en ervoor zorgde dat de atleten de mogelijkheid kregen te trainen met verbeterde trainingsmethoden en faciliteiten. Als gevolg van deze uitloop besloot de Keniaanse regering eind jaren '80 in te grijpen door getalenteerde militairen een kans te geven om mee te doen aan nationale en internationale sportevenementen. Daarnaast vond er een nieuwe intensivering plaats in het opleiden van scholieren op zeer jonge leeftijd, wat heeft geleid in zeer getalenteerde en succesvolle langeafstandslopers die vanaf begin jaren '90 successen wisten te behalen in Europa en de Verenigde Staten. Ondanks deze ontwikkeling kwam het met regelmaat voor dat een Keniaanse atleet ervoor koos zijn heil alsnog in de Verenigde Staten of Europa te vinden. Njororai denkt daarentegen sinds de eeuwwisseling een tendens te zien die een overtreffende vorm van sportieve migratie weet aan te raken: de rekrutering van atleten door olierijke staten als Bahrein en Qatar.⁷¹

3.4 Bahrein, Qatar en Turkije als casuslanden

Het grondige onderzoek van Jansen en Engbersen zegt veel over de wereldwijde nationaliteitswisselingen en de ontwikkelingen op dit gebied vanaf de moderne Olympische Spelen. Zij kunnen echter geen antwoord geven op de vraag hoe de sporters die zonder enige relatie met het land dat vanaf heden wordt gerepresenteerd op internationale

⁷⁰ Wycliffe W. Simiyu Njororai, 'Distance running in Kenya: athletics labour migration and its consequences', *Leisure/Loisir* (2012) 188.

⁷¹ *Ibidem*, 198-199.

toernooien (*citizenship-for-sale*) kunnen worden geplaatst binnen hun onderzoek.⁷² De toename van migratie in de atletieksport komt daarnaast niet overeen met de algehele opvatting van Jansen en Engbersen dat nationaliteitsovergangen door de jaren heen niet is toegenomen. Jansen stelt dan ook dat de *marketisation of citizenship* buitenspel wordt gezet doordat het “kopen” van talenten relatief gezien weinig voorkomt.⁷³ Hij baseert deze opvatting onder andere op basis van zijn conclusie dat het “economische mediaframe” rondom het wisselen van nationaliteit in de periode 2000-2017 niet groter is geworden en de opvattingen over *citizenship-for-sale* dan ook niet bijdragen aan het beter begrijpen van de veranderende concepties van nationale identiteit en burgerschap.⁷⁴ Met andere woorden, omdat het “probleem” niet moet worden uitvergroot en de media weinig aandacht bieden aan de zaak zou het onderwerp niet interessant zijn. Toch is het juist deze vorm van migratie die het meest lijkt te tarten aan de concepties van nationale identiteit en burgerschap doordat nationaliteitswisselingen op geen enkele relationele wijze kunnen worden verklaard dan dat er extreme externe (financiële) factoren meespelen in de keuze om voor een bepaald land uit te komen. Het gaat hierbij immers om enerzijds individuen die hun nationale identiteit en staatsburgerschap aan de kant schuiven om bepaalde sportieve en financiële doelen te bereiken en anderzijds nationale sportfederaties die hopen sportieve en financiële successen te putten uit deze *muscle trade*. Deze manier van beleid heeft als gevolg dat de waardes en concepties van nationale identiteit en burgerschap onder druk komen te staan. Hoe deze *muscle trade* er in de praktijk uitziet lijkt daarnaast een goed uitgangspunt te zijn voor een vervolgonderzoek. *The Guardian* plaatste daarentegen in augustus 2017 een artikel wat een mogelijk beeld geeft aan deze vorm van sportmigratie waarin de ex-Ethiopische atlete Lily Abdullayeva vertelt over haar ervaringen als nieuwe atleet binnen de Azerbeidzjaanse atletiekfederatie: ‘They promised me a good salary, a house and expensive cars if I won races. But I never received any. I had my prize money stolen, was tricked into taking drugs and I would advise against anyone doing it’.⁷⁵ Nogmaals, dit narratief dient nader te worden onderzocht om een beeld te ontwikkelen met

⁷² Jansen en Engbersen, ‘Have the Olympic Games become more migratory’, 13 en 14.

⁷³ Joost Jansen, ‘Nationality swapping in the Olympic Games 1978-2017’, *International Review for the Sociology of Sport* 12.

⁷⁴ *Ibidem*, 15.

⁷⁵ Martha Kelner, “‘We are treated like sporting slaves: Ethiopian lifts lid on trade in athletics’”, *The Guardian*, 3 augustus 2017.

betrekking tot multiperspectiviteit op deze *muscle trade*.

Om de invloed van nationaliteitswisselingen op de concepties van burgerschap en nationaliteit te onderzoeken is er gekozen voor drie casuslanden die in dit werk zullen worden uiteengezet. Dit betreft de landen Bahrein, Qatar en Turkije. Allereerst kan worden gesteld dat deze landen in het vooronderzoek van dit werk in academische en niet-academische stukken veelal worden benoemd in combinatie met *citizenship-for-sale* of de eerder benoemde *muscle trade* en op deze manier in het middelpunt van de discussie worden geplaatst.⁷⁶ Het is dan ook interessant om te kijken of deze plaatsing gegrond is door te analyseren hoe nationaliteitsovergangen in deze landen leven. Zo heeft het onderzoek dat voor dit werk is gedaan met betrekking tot de *IAAF Lists of Allegiance* ertoe geleid dat er per land kan worden gekeken in hoeverre zij een aandeel hebben binnen deze lijsten en in hoeverre er sprake kan zijn van *citizenship-for-sale*.

Wanneer er wordt gekeken naar de *lists of transfers of allegiance* vallen een aantal landen direct op doordat zij grotendeels als “ontvangstland” op de lijsten voorkomen. Dit zijn Australië, de Verenigde Staten, Bahrein, Qatar, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk (in de atletieksport aangeduid als Groot-Brittannië & Noord-Ierland), Ierland, Israël, Italië, Rusland, Spanje en Turkije.⁷⁷ Zoals eerder aangetoond door Jansen en Engbersen komen de atleten met een migratieachtergrond uit Canada, de Verenigde Staten en Australië overal ter wereld vandaan en is het interessant te bekijken of de individuele gevallen zich ook evenwichtig bevinden in alle “dikke” en “dunne” categorieën van Bauböck, Oonk en Van Campenhout. Voor verdere conclusies uit de *lists of allegiance* is de onderstaande tabel tot stand gekomen waarin de landen staan opgesteld die de grootste aandelen innemen in deze lijsten. Deze landen zijn vervolgens beoordeeld op basis van de “dikte” volgens de modellen van Bauböck, Oonk en Van Campenhout en zijn onderscheiden in de categorieën: dik, gemiddeld en dun.

⁷⁶ Ben Bloom, “Seven Kenyans, two Jamaicans and a Cuban competing for Turkey – this is a disgraceful farce”, *The Daily Telegraph*, 7 juli 2016.; Drazen Jorgic en Isaack Omulo, ‘Bahraini overtures to Kenya-born runners attract medals, controversy’, *Reuters*, 17 augustus 2016. ; Richard Williams, ‘Kenyan turns into a Qatar hero’, *The Guardian*, 27 augustus 2003. ; Jere Longman, ‘Track and Field; A Runner Changes His Flag for Cash’, *The New York Times*, 23 augustus 2003. ; Peter Baron, ‘Weightlifting: Silver for Bulgarian tainted by his team’, *The Daily Telegraph*, 26 september 2000 en Wycliffe W. Simiyu Njororai, ‘Distance running in Kenya’, 188 en James Connor en Melissa McEwen, ‘International development or white man’s burden?’ 811.

⁷⁷ IAAF, *List of Allegiance 1998-2016*.

“dik” betreft hier voornamelijk atleten die binnen een land onder de eerste twee categorieën vallen van de “thick-and-thin citizenship cases”-model. Dit is het geval voor Frankrijk, Spanje, Groot-Brittannië & Noord-Ierland, Ierland en Rusland. In deze gevallen is er grotendeels sprake van atleten afkomstig uit een bepaald koninkrijk, koloniën of landen die voorheen tot het desbetreffende land hebben behoord. Ook de afkomst uit naburig gelegen (grens)landen kan de relatie met het “land van ontvangst” groter maken. Eerder hebben artikelen aandacht besteed aan de “plastic Brits”-discussie van 2012, waarbij er geconcludeerd kan worden dat de naar Groot-Brittannië getransfereerde atleten een grotendeels “dikke” binding hadden met het “nieuwe” land. Zij waren namelijk voor een groot deel afkomstig waren uit voormalige koloniën van het Britse Rijk of afkomstig waren uit gebieden die geen Olympisch Comité hadden. De atleten werden daardoor min of meer gedwongen om voor het “moederland” uit te komen.⁷⁸ Overigens betekent dit niet dat deze landen geen genaturaliseerde atleten hebben zonder enige binding met het land dat zij representeren. Nogmaals, het gaat in dit geval om de beoordeling van de atleten die op de *Lists of Allegiance* voorkomen. In het geval van deze vijf sportnaties blijkt uit onderzoek dat de genaturaliseerde atleten een grotendeels “dikke” binding hebben met het land dat zij representeren. De Verenigde Staten en Italië vallen zodoende onder de categorie “gemiddeld”. Dit houdt in dat er, als gevolg van zeer uiteenlopende cases, sprake kan zijn van veel variatie in dikke en dunne vormen van *citizenship*. In het geval van de Verenigde Staten gaat het daarnaast om dusdanig veel gevallen, dat het voor dit werk zeer moeizaam zal zijn om dit land binnen het onderzoek te betrekken. Bahrein, Qatar en Turkije zijn ten slotte de landen waarbij met zekerheid kan worden gesteld dat zij grotendeels “dunne” cases bevatten met betrekking tot het burgerschap van “nieuwe” atleten. Het gevolg hiervan is dat er een grotere mogelijkheid is op aanduiding van *citizenship-for-sale*. Met andere woorden, in de landen waarin de genaturaliseerde atleten een grotendeels “dikke” binding hebben met het land dat representeren is het niet waarschijnlijk te noemen dat zij in de categorie *citizenship-for-sale* vallen. Het tegenovergestelde geldt voor landen met genaturaliseerde atleten met een grotendeels “dunne” binding met het land dat zij representeren. Desalniettemin dienen deze cases individueel te worden behandeld,

⁷⁸ John Vincent, John S. Hill, Andrew Billings, John Harris en Dwayne Massey, “‘We are Great Britain’: British newspaper narratives during the London 2012 Olympic Games, *International Review for the Sociology of Sport* (Alabama 2017) 8-23.

waardoor het niet vanzelfsprekend is dat een atleet met een migratieachtergrond in Bahrein, Qatar of Turkije automatisch in een van de onderste categorieën valt. Een atleet zou bijvoorbeeld een partner in het desbetreffende land kunnen hebben, waardoor de verbinding met het land een stuk groter kan worden dan op het eerste gezicht lijkt.

Tabel 6: Vergelijking migratie in de atletieksport per land

Landen met een groot aandeel als “ontvangend” land op de <i>Lists of Allegiance</i> van het IAAF	Dikte volgens de modellen van Bauböck, Oonk en Van Campenhout: - Dik - Gemiddeld - Dun	Verklaring?	Mogelijk groot aandeel in <i>Citizenship-for-Sale</i> ? - Mogelijk - Niet waarschijnlijk
Frankrijk	Grotendeels dik	Veelal afkomstig uit voormalige koloniën	- Niet waarschijnlijk
VS	Evenwichtig	Veel migratie naar de VS op wereldwijd gebied. Geen nieuw fenomeen. Mogelijk toch de moeite waard om te onderzoeken of er binnen deze sportieve migratie sprake is van <i>citizenship-for-sale</i> . Dit vergt echter een zeer groot en grondig onderzoek.	- Mogelijk
Turkije	Grotendeels dun	Geen directe verklaring en	- Mogelijk

		mogelijk groot aandeel in <i>Citizenship-for-Sale</i>. Grotendeels afkomstig uit dezelfde Afrikaanse landen en in sommige gevallen uit Europa of de Kaukasus.	
Bahrein	Grotendeels dun	Geen directe verklaring en mogelijk groot aandeel in <i>Citizenship-for-Sale</i>. Veelal afkomstig uit dezelfde (Afrikaanse) landen zonder enige directe band met Bahrein.	- Mogelijk
Spanje	Grotendeels dik	Veelal afkomstig uit Cuba, maar ook een aantal atleten uit Afrikaanse landen.	- Mogelijk
Groot-Brittannië & Noord-Ierland	Grotendeels dik	Veelal afkomstig uit voormalige koloniën van het Britse rijk en vallen vaak nog onder de Gemenebest.	- Niet erg waarschijnlijk

Qatar	Grotendeels dun	Geen directe verklaring en mogelijk groot aandeel in <i>Citizenship-for-Sale</i> . Veelal afkomstig uit dezelfde (Afrikaanse) landen zonder enige directe band met Qatar.	- Mogelijk
Ierland	Grotendeels dik	Grotendeels afkomstig uit het Verenigd Koninkrijk en vallen daarom veelal in categorie 2 van het model van Oonk en Van Campenhout.	- Niet waarschijnlijk
Italië	Evenwichtig	Zeer diverse landen. Dient nader te worden bekeken of er sprake is van <i>Citizenship-for-Sale</i> .	- Mogelijk
Rusland	Grotendeels dik	Grotendeels afkomstig uit voormalige republieken van de Sovjet-Unie. Toch zijn er in andere sporten bekende gevallen te	- Niet waarschijnlijk

		benoemen die zich tot Rus hebben genaturaliseerd zoals de shorttracker Victor Ahn en de snowboarder Vic Wild. In de atletieksport is het burgerschap van de atleten daarentegen grotendeels dik te noemen.	
--	--	--	--

Aan de hand van het bovenstaande onderzoek kan worden gesteld dat er drie landen zijn die zich mogelijk op grote schaal toespitsen op een beleid dat gericht is op *citizenship-for-sale*. Dit zijn Bahrein, Qatar en Turkije. Ook de Verenigde Staten, Spanje, Italië en Rusland zouden nader kunnen worden onderzocht. Echter is er tussen deze landen en de drie casuslanden van dit werk een verschil dat het aannemelijker maakt dat juist Bahrein, Qatar en Turkije een beleid voeren dat zich toespitst op *Citizenship-for-Sale*. Dit betreft de eentonige herkomst van de migrantenatleten, die veelal uit dezelfde Oost-Afrikaanse landen komen. Ten eerste zijn dit landen die er om bekend staan veel goede langeafstandslopers te hebben en interessant kunnen zijn voor de verbetering van de atletieksport in Bahrein, Qatar en Turkije. Turkije wijkt hier nog het meeste van af door naast Afrikaanse atleten ook veel Oost-Europese atleten en sporters uit het Caraïbisch gebied aan te trekken. Verdere analyses zullen uitgebreid in de volgende hoofdstukken van deze thesis worden behandeld, waarin dieper op individuele atleten zal worden ingegaan. Daarnaast toonden James Connor en Melissa McEwen aan dat hoewel er geen eerdere analyse over deze *muscle trade* binnen Bahrein, Qatar en Turkije is gedaan, een mogelijke oververtegenwoordiging van oorspronkelijk Afrikaanse atleten zou kunnen aantonen hoe betalingsverkeer en “deals” met

betrekking tot *transfers* in de atletieksport in elkaar zitten.⁷⁹ Ook stellen zij vast dat migratie naar deze landen van een fundamenteel andere aard kan worden gezien dan de koloniale relatiebanden bij nationaliteitswisselingen van atleten naar Frankrijk, Groot-Brittannië en Spanje.

Indien Bahrein, Qatar en Turkije inderdaad op grote schaal gebruikmaken van *citizenship-for-sale* dient de logische vraag zich aan rondom de representatie van de natie. Wie mag immers de natie vertegenwoordigen? Uit het onderzoek van Jansen blijkt dat dit onderwerp binnen de hedendaagse media een aandachtspunt is terwijl nationaliteitsovergangen in het algemeen niet zouden zijn toegenomen.⁸⁰ Hoe staan Bahrein, Qatar en Turkije hier zelf in? Immers, in hoeverre speelt het idee van burgerschap een rol in Bahrein, Qatar en Turkije en wie mogen dit burgerschap in deze landen representeren?

Ten slotte valt er uiteraard veel te halen uit de *lists of transfers of allegiance* en kan er beter worden gekeken naar de individuele atleten die naar Bahrein, Qatar en Turkije zijn verhuisd. Wat zijn hun beweegredenen om voor deze landen uit te komen? Zeggen de landen van herkomst van de atleten iets over het sportieve beleid van de “ontvangstlanden”? Spelen alleen economische omstandigheden een rol of spelen er andere criteria mee in de toedracht voor het uitkomen voor Bahrein, Qatar of Turkije? Aaneensluitend kan mogelijk worden geconstateerd of er sprake is van een wisselwerking tussen enerzijds beweegredenen van atleten om uit te komen voor Bahrein, Qatar of Turkije, en anderzijds de aantrekkingskracht van deze landen voor de desbetreffende atleten.

3.4 Conclusie

De wijziging van de regels en voorschriften rondom nationaliteitswisselingen in de atletieksport hebben geleid tot een herwaardering van nationale identiteit en burgerschap binnen de sportwereld. Het is het IAAF dat bepaalde dat atleten die voor een periode van minimaal drie jaar een ander staatsburgerschap bezaten de mogelijkheid hadden om binnen de sport van land te wisselen. Dit gold voorheen alleen voor atleten die nooit eerder een

⁷⁹ James Connor en Melissa McEwen, ‘International development or white man’s burden?’, 811.

⁸⁰ Jansen, ‘Nationality swapping in the Olympic Games 1978-2017’, 12 en Jansen en Engbersen, ‘Have the Olympic Games become more migratory’, 13 en 14.

natie op sportief vlak hebben vertegenwoordigd. Atleten die wel eerder voor een ander land op internationaal niveau zijn uitgekomen konden voorheen *switchen* door voor een periode van drie jaar niet op internationaal niveau te acteren. Deze periode kon op aanvraag worden verkort tot één jaar. Dit is sinds de 208^e raadsvergadering van het IAAF niet langer mogelijk.

Een aantal redenen hebben ervoor gezorgd dat het IAAF deze stap naar eigen zeggen heeft moeten maken. Zo was er sprake van grote druk vanuit de Westerse publieke opinie vanwege enerzijds oneerlijke “intracontinentale” concurrentie en er anderzijds publicaties verschenen die het beeld van nationaliteitsovergangen naar olierijke landen onder de noemer van een *muscle trade* plaatsten en de onethische aspecten van deze ontwikkeling konden aantonen door persoonlijke verhalen van atleten als Lily Abdullayeva. Daarnaast bleken het vooral Afrikaanse federaties te zijn die hieronder te lijden hadden doordat vooral zij door gebrek aan financiële middelen leken te zwichten voor deze *muscle trade*.

Het onderzoek van deze thesis heeft aangetoond dat meer dan een derde van de migratie binnen de atletieksport berust op *transfers* vanuit Afrika naar andere continenten. Dit bekrachtigt dan ook het argument van Coe, Malboum en de rest van het IAAF om een grens te trekken onder het motto “tot-hier-en-niet-verder”. Wanneer er verder wordt gekeken naar de migratie binnen de atletieksport kan worden geconcludeerd dat deze in de loop der jaren is gestegen. Het is daarbij opvallend dat de regelwijzigingen van het IAAF geen grote impact hebben gehad op het aantal *transfers* dat plaatsvond. Deze zijn per jaar blijven schommelen en in de laatste twee jaar van de tijdspanne van dit onderzoek gestegen naar een hoogtepunt van 85 nationaliteitswisselingen in 2016.

Voor het vervolg van deze thesis zullen de casuslanden Bahrein, Qatar en Turkije worden behandeld. Hoewel het IAAF deze landen niet expliciet benoemt valt de keuze voor deze landen onder andere af te leiden uit de vele aandacht die deze landen binnen academische en niet-academische werken krijgen binnen het thema *citizenship-for-sale*. Het is daarbij interessant om na te gaan of deze beschuldigende vinger gegrond is. Wat in ieder geval kan worden vastgesteld is dat zij tot de topvertegenwoordigers behoren als er wordt gekeken naar de “ontvangstlanden” op de *Lists of Transfers of Allegiance*. Tot zover kan er aan de hand hiervan worden verondersteld dat er mogelijk sprake is van een *muscle trade* naar deze landen en deze dan ook nader dienen te worden geanalyseerd. Op deze manier kan er in de komende hoofdstukken per land worden bekeken in hoeverre dat de atleten uit Bahrein, Qatar en Turkije een migratieachtergrond hebben. Duidelijk is dat degenen die een

migratieachtergrond hebben voornamelijk afkomstig zijn uit Oost-Afrikaanse landen en het voornamelijk om middellangeafstandslopers gaat. Deze analyse zal dan ook in de komende hoofdstukken verder uiteen worden gezet. Voor dit werk is het dan ook van belang dat er per casusland wordt nagegaan wie de natie mag vertegenwoordigen en in hoe het idee van nationale identiteit en burgerschap binnen de casuslanden is gevormd. Het is daarbij belangrijk dat het onderzoek naar *citizenship-for-sale* wel degelijk een bijdrage levert aan het begrijpen van de concepties van nationale identiteit en burgerschap. Zowel het wisselen van nationaliteit door een atleet, als het specifiek afstemmen van een sportief beleid op het aantrekken van talenten zorgt voor een confrontatie met de waarden en concepties van nationale identiteit en burgerschap. Daarmee is het juist deze extreme vorm die het meest lijkt te tarten aan deze concepties en wellicht in veelvoud voorkomt in de casuslanden die voor deze thesis zijn gekozen.



Casus 1 – Bahrein

4.1 Introductie

Het Koninkrijk Bahrein is een Arabisch land in de Perzische Golf. Het eiland is nog geen 800 vierkante kilometer groot en heeft anno 2018 een inwoneraantal van circa 1,5 miljoen. Een opvallend gegeven van deze statistiek is dat de meerderheid van deze inwoners niet in het bezit is van een Bahreins staatsburgerschap.⁸¹ Zo had Bahrein in 2010 een populatie van 1,2 miljoen inwoners, waarvan er slechts 586.000 bij wet Bahreini waren en is het percentage non-Bahreini in de periode 2010-2017 gestegen van 51,2% naar 54,9% van de totale bevolking.⁸²

Onder leiding van Sjeik Ahmad Al-Khalifa vestigde de dynastie Khalifa zich in 1782 op het eiland en regeert dit huis tot op de dag van vandaag het land in de vorm van een constitutionele monarchie. Aan het begin van de 19^e eeuw raakten de Britten in contact met de familie Khalifa, wat uitmondde in verschillende handelsverdragen. Toen de Khalifa's in de jaren '60 van de 19^e eeuw onder druk kwamen te staan wisten zij met Britse hulp hun macht te handhaven.⁸³ Als gevolg van deze hulp en de intensivering van de Bahreins-Britse handelsrelaties werd Bahrein in 1867 een protectoraat van het Britse Koninkrijk, waarbij het de eigen naam en onafhankelijkheid behield. Hoewel piraterij en wapenhandel

⁸¹ <http://www.worldometers.info/world-population/bahrain-population/> (geraadpleegd op 3 juni 2018).

⁸² <http://worldpopulationreview.com/countries/bahrain-population/> (geraadpleegd op 3 juni 2018).

⁸³ Muhammad T. Sadik en William P. Snavely, *Bahrein, Qatar and the United Arab Emirates: Colonial Past, Present Problems and Future Prospects* (Toronto 1972) 127.

kenmerkende aspecten zijn van de Golfregio in de tweede helft van de 19^e eeuw, bevond zich in Bahrein ook het handelscentrum van de parelvisserij.⁸⁴ Deze lucratieve business was noodzakelijk om de staatsfinanciën rond te krijgen vanwege de schaarste aan andere bronnen en grondstoffen op het eiland. Dit was het geval tot aan de ontdekking van olievoorraden aan het begin van de jaren '30 van de 20^e eeuw. Deze vondst maakte het land in één klap zeer aantrekkelijk voor de buitenlandse handel, wat de staatskas ten goede deed. Op deze manier kon Bahrein investeren in sociale voorzieningen en een beter onderwijsklimaat. Deze ontwikkelingen vonden tot aan 1971 plaats binnen een op Groot-Brittannië gerichte economie. De hierop volgende onafhankelijkheid van het Koninkrijk Bahrein van Groot-Brittannië betekende het einde van het protectoraat en het begin van een nieuwe dreiging. In dit geval zette Iran het eiland onder druk in de vorm van een langlopende claim op het gebied van de Khalifa's. Wederom zocht de koninklijke familie naar buitenlandse bescherming door aansluiting te zoeken bij de Verenigde Naties en de Arabische Liga. Dat deze organisatie van Arabische landen een overwegend Soennitische meerderheid heeft was niet onbelangrijk in de strijd tegen het Sjiitische Iran. Mede door interne problemen en de bescherming van deze Soennitische landen krabbelde Iran eind jaren '70 terug. Bahrein kon op deze manier vrijwel zonder politieke zorgen profiteren van de olie-export waardoor het hedendaags aan de hand van het inkomen per capita als een rijk land kan worden bestempeld.⁸⁵

In het begin van de 20^e eeuw investeerden de Khalifa's onder aanvoering van de Bahreinse prinsen Khalid bin Hamad Al Khalifa (Khalid) en Nasser bin Hamad Al Khalifa (Nasser) een deel van hun rijkdom in het Bahreinse Olympisch Comité. Het uiteindelijke doel van deze investering was het perfectioneren van de Bahreinse sportieve prestaties op internationaal niveau.⁸⁶ Daarnaast investeerde de familie Khalifa ook in het binnenhalen van grote sportevenementen. Zo staat de Grote Prijs van Bahrein sinds 2004 op de kalender van de Formule 1 en vinden er jaarlijks meerdere evenementen plaats op het *Bahrain International Circuit*. Ook prijkt de naam van Bahrein sinds 2017 op het shirt van het *Bahrain-Merida Pro Cycling Team* dat meedoet aan de *World Tour*, de hoogste divisie in het

⁸⁴ *Ibidem*, 127.

⁸⁵ <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD> (geraadpleegd op 3 juni 2018).

⁸⁶ Huda. H. Al-Khaja, 'Investors' Opinions about Sports Marketing in Bahrain', *Sports Management* (2008) 1-5.

internationale wielrennen. Hoewel het team nog geen Bahreinse coureur in de gelederen heeft, heeft de sportploeg veelal Italiaanse wielrenners in dienst waaronder voormalig Tour de France-winnaar Vincenzo Nibali.

Daar waar Bahrein eerst zijn successen kende op Arabische en Aziatische sportevenementen behaalde het land in 2008 de eerste gouden Olympische medaille uit de geschiedenis. Helaas moest de in Marokko geboren Rashid Ramzi, specialist op de 1500 meter, zijn medaille inleveren nadat ook de B-staal van een dopingtest positief bleek te zijn.⁸⁷ Hoewel Ramzi niet meer terugkeerde op het internationale toneel, behaalde Bahrein voor de tweede keer de eerste medaille op de Olympische Spelen van London in 2012 toen de in de inleiding besproken ex-Ethiopische Maryam Yusuf Jamal (voorheen Zenebech Tola), na een herziening van de uitslag, de Olympische titel pakte op de 1500 meter. De door Bahrein gewonnen medailles op de Olympische Spelen zijn tot nu gewonnen door atleten die niet in Bahrein zijn geboren of enige relatie hadden met het land voordat zij werden genaturaliseerd. De wet- en regelgeving rondom het Bahreinse staatsburgerschap lijken dan ook onderhevig te zijn aan de sportieve prestaties van het land.

In dit hoofdstuk zal ik dieper ingaan op de vraag **hoe sport, nationale identiteit en burgerschap in Bahrein zijn vervlochten en hoe deze concepties worden beïnvloed door nationaliteitswisselingen binnen de internationale atletieksport**. In de volgende paragraaf zal ik daarom eerst de wet- en regelgeving rondom nationale identiteit en burgerschap in Bahrein uiteenzetten, voordat ik de kwantitatieve analyse van dit onderzoek bespreek met betrekking tot het Bahreinse aandeel in de *Lists of Transfers of Allegiance*. Vervolgens zal ik de onderzoeksresultaten plaatsen in het kader van de wet- en regelgeving van het land om een beeld te krijgen van de invloed van nationaliteitswisselingen op de concepties van nationale identiteit en burgerschap in Bahrein.

4.2. Wet- en regelgeving rondom nationale identiteit en burgerschap in Bahrein

Zoals eerder vermeld bestaat Bahrein grotendeels uit non-Bahreini: mensen zonder het Bahreinse staatsburgerschap. Het is volgens de Bahreinse wetgeving rondom burgerschap

⁸⁷ Steve Cram, “‘Why Rashid Ramzi’s sudden rise always stuck in the craw’”, *The Guardian* (5 mei 2009).

dan ook niet mogelijk om op korte termijn Bahreini te worden. Het staatsburgerschap kan volgens de *Bahreini Citizenship Act* van 8 mei 1937 op drie manieren worden verkregen:⁸⁸

Tabel 7: Wet- en regelgeving nationaliteit in Bahrein

1. Bahreini door afkomst
(1) Iemand zal als Bahreini worden beschouwd wanneer de persoon:
(A) Is geboren in Bahrein na de effectieve intrede van deze wet (8 mei 1937) en wiens vader toentertijd de Bahreinse nationaliteit had
(B) Is geboren buiten Bahrein na de effectieve intrede van deze wet en wiens vader toentertijd de Bahreinse nationaliteit had doordat zijn vader of grootvader in Bahrein is geboren
(C) Is geboren in Bahrein of buiten Bahrein na de effectieve intrede van deze wet en wiens moeder toentertijd de Bahreinse nationaliteit had in het geval de vader niet bekend was, stateloos was, of het vaderschap niet gegrond was
2. Bahreini door geboorte
(1) Iemand zal als Bahreini worden beschouwd wanneer de persoon:
(A) Is geboren in Bahrein na de effectieve intrede van deze wet, wiens vader ook in Bahrein is geboren, Bahrein zijn permanente verblijfplaats is en hij toentertijd geen andere nationaliteit had
(B) Is geboren in Bahrein na de effectieve intrede van deze wet en het niet bekend is wie de ouders zijn.
3. Bahreini door middel van naturalisatie
(1) Het Bahreinse staatsburgerschap kan worden vergeven door Zijne Majesteit de Koning aan iedere vreemdeling als deze aan de volgende criteria voldoet:
(A) Hij of zij heeft van Bahrein zijn vaste verblijfplaats gemaakt voor een periode van minimaal vijftientwintig achtereenvolgende jaren of vijftien achtereenvolgende jaren voor personen met een Arabische nationaliteit
(B) Hij of zij goed gedrag vertoont
(C) Hij of zij vertrouwd is met het Arabisch

⁸⁸ Bahrein Government, 'The Citizenship of Bahrain'.

(D) Hij of zij in het bezit is van vastgoed dat staat geregistreerd onder zijn of haar naam bij de <i>Land Registry Office of the Government of Bahrain</i>
(2) Het hierboven beschreven reglement voor het Bahreinse staatsburgerschap kan te allen tijde door Zijne Majesteit de Koning worden genegeerd en vergeven aan personen die Bahrein een exceptionele dienst bewijzen
(3) Een vreemdeling die het staatsburgerschap heeft verkregen door middel van artikel 3 van deze wet zal worden uitgesloten van stemrecht, representatie, nominatie of aanmelding bij lokale bestuursinstanties (clubs en verenigingen uitgezonderd) voor een periode van tien jaar na het ingaan van het staatsburgerschap
(4) Door middel van artikel 3 van deze wet zullen de vrouw en kinderen van de vreemdeling die het staatsburgerschap heeft verkregen worden aanschouwd als Bahreini door naturalisatie, ingaand op de datum van het ingaan van het staatsburgerschap van de vreemdeling

Wie een staatsburger van Bahrein wil worden door middel van naturalisatie heeft volgens regel 3.1 in tabel 7 een lange weg te gaan. Slechts regel 3.2 van tabel 7 zou in de praktijk kunnen zorgen voor een snelle *transfer* van een atleet naar Bahrein. De atleet is daarbij wel nog afhankelijk van de wetgeving van het eigen land en een goedkeuring van de eigen sportbond. Daarnaast kan er worden gesteld dat dit artikel sterk onderhevig is aan interpretatie. Wanneer bewijst iemand Bahrein een exceptionele dienst die zodanig belangrijk is dat een persoon door goedkeuring van de koning het staatsburgerschap kan worden verleend?

Het antwoord op deze vraag bevindt zich mogelijk in de Bahreinse atletiekploegen die ik in de inleiding van dit werk besprak. Zo bestond de Bahreinse Olympische ploeg van 2012 uit twaalf sporters, waarvan alle atleten van de Olympische atletiekploegen van 2012 en 2016 dienden in het bezit te zijn van het paspoort van het land waar zij voor uitkwamen. Doordat de Bahreinse wetgeving in tabel 7 aangeeft dat naturalisatie slechts mogelijk is na een periode van vijftientwintig achtereenvolgende jaren en een Bahreins paspoort noodzakelijk is voor deelname namens dit land voor internationale atletiekevenementen, kan er worden geconcludeerd dat de atleten namens Bahrein op de Olympische Spelen van 2012 en 2016 allen het Bahreinse staatsburgerschap bij goedkeuring van de koning van

Bahrein hebben gekregen. Wetende dat de huidige koning sinds 2002 op de troon zit en de vader is van de eerder besproken sportbestuurders Khalid en Nasser, is het aannemelijk te stellen dat het verkrijgen van een Bahreins paspoort weinig problemen heeft opgeleverd voor de sporters om voor hun nieuwe land op de Olympische Spelen uit te komen.

4.3. Analyse *Transfers of Allegiance* Bahrein (1998-2016)

Om een duidelijker beeld te scheppen van alle *transfers* naar Bahrein, heb ik voor dit onderzoek de *Lists of Transfers of Allegiance* en de digitale database van het IAAF gebruikt om de individuele atleten die voor Bahrein zijn uitgekomen nader te bekijken. In paragraaf 4.3.1 zal ik uiteenzetten hoe deze analyse in elkaar heeft gezeten en op welke manier de cijfers en statistieken voor Bahrein tot stand zijn gekomen. De onderzoeksresultaten en een interpretatie hiervan zijn terug te vinden in de appendices A tot en met E van deze thesis. In paragraaf 4.3.2 zal ik deze cijfers vervolgens koppelen aan de Bahreinse concepties van nationale identiteit en burgerschap.

4.3.1 Toelichting onderzoeksresultaten *Transfers of Allegiance* (1998-2016): Bahrein

Bahrein is een land dat vaak opduikt in discussies rond nationaliteitswisselingen in de atletieksport. De desbetreffende atleten lijken daarbij geen enkele binding te hebben met het land dat zij op internationale kampioenschappen representeren. Er is daarentegen nog niet eerder een onderzoek uitgevoerd waarbij de gegevens van deze “nieuwe” atleten van Bahrein worden geanalyseerd en beoordeeld. Voor de analyse van de *transfers* (1998-2016) heb ik gebruik gemaakt van de onderzoeksmethodiek die ik in paragraaf 1.4 heb besproken. Om de data te bemachtigen voor de cijfers en statistieken betreffende Bahrein (zie statistiek Bahrein A, B, C en D in de Appendices A, B, C en D) heb ik gebruik gemaakt van de *lists of transfers of allegiance 1998-2016*. Ook om het aantal *transfers* naar Bahrein vast te stellen is er van deze bronnen gebruik gemaakt. Voor de data van statistiek Bahrein E (zie Appendix E) heb ik door middel van de database van het IAAF en de daarbij horende *Track Records* kunnen achterhalen in hoeverre de atleet met Bahrein is verbonden. Uiteraard zou bij het ontbreken van gegevens met betrekking tot de statistieken Bahrein A, B en C (zie Appendices

A, B en C) ook de database van het IAAF kunnen worden gebruikt, zij het dat deze gegevens ook in de *lists of allegiance* worden vermeld.

4.3.2 Toepassing onderzoeksresultaten op de Bahreinse concepties van nationale identiteit en burgerschap

Om het idee van de natie te koppelen aan Bahreinse waarden van nationale identiteit en burgerschap, moet er worden verondersteld dat het land te maken heeft met een gemeenschap bestaande uit Bahreini en non-Bahreini. Met andere woorden, de notie van een gemeenschap bevindt zich in Bahrein binnen een transnationale sfeer. Als gevolg van de komst van duizenden gastarbeiders die vanaf de jaren '70 naar de golfstaten trokken om te gaan werken in de olie-industrie zijn de non-Bahreini binnen deze sfeer een meerderheid gaan vormen ten opzichte van de Bahreini. Binnen deze nieuwgevormde samenleving was het in Bahrein gebruikelijk dat een Bahreini het "Kafalasysteem" handhaafde.⁸⁹ De letterlijke betekenis van "Kafala" is "sponsorschap" en kan worden gezien als een juridisch systeem waarbij het voor een ongeschoolde gastarbeider verplicht is om een "sponsor" te hebben. In veel gevallen betrof dit een werkgever die in de praktijk alles over de non-Bahreini te zeggen kreeg en zonder beperkingen of beschermende wetgeving kon bepalen hoelang en voor welk loon zijn werknemer moest werken. Dit ging daarnaast gepaard met veel geweld en onderdrukking. Ook werden de paspoorten van de werknemers vaak ingenomen zodra hij "in dienst" ging. De werkgever was hierdoor ook bij wet verantwoordelijk voor de non-Bahreini. In 2009 bepaalde het land, onder internationale druk van mensenrechtenorganisaties, dat het af zou stappen van dit "slavernijsysteem" en was daarmee de eerste Golfstaat die dit deed.⁹⁰ Toch concludeerden dezelfde mensenrechtenorganisaties dat nog altijd veel werkgevers paspoorten van werknemers achterhielden en niet aan hun loonverplichtingen voldeden.⁹¹

Hoewel het Kafalasysteem bij wet verdween, bleef het principe rondom de Bahreini als *host* van de non-Bahreini in de publieke sfeer van Bahrein bestaan. Daar waar Bahreini

⁸⁹ Andrew M. Gardner, *City of Strangers: The Transnational Indian Community in Bahrain* (Arizona 2005) 245-247.

⁹⁰ Mohammed Harmassi, 'Bahrain to end "slavery" system', *BBC World News* (6 mei 2009).

⁹¹ <https://www.hrw.org/news/2009/11/04/bahrain-migrant-workers-denied-pay-right-travel> (geraadpleegd op 5 juni 2018).

een permanente verbinding hebben met de staat, wordt de niet-Bahreinese, anders ogende, arbeidsmigrant gezien als een tijdelijke bewoner van het land.⁹² Daarnaast hebben veel arbeidsmigranten geen Islamitische achtergrond, iets wat voor een Bahreini bijna vanzelfsprekend is. De groepssolidariteit onder Bahreini wordt dan ook op Islamitische basis gevormd onder aanvoering van de familie Al-Khalifa. Zij zijn de politieke en religieuze leiders van het land en vormen hierin het centrum van de macht. Daarnaast spenderen zij grote sommen geld aan festivals en nationale feestdagen om de “unieke aspecten” van het “Bahreini-zijn” te vieren. Sommige van deze festivals doen volgens Mahfoud Amara zelfs denken aan communistische manifestaties in Noord-Korea ter ere van de nationale leider, en in dit geval draait om de eerbied van de meest vooraanstaande burgers van het land.⁹³

Het in stand houden van deze zichtbare scheiding tussen een Bahreini en een non-Bahreini gaat gepaard met het vastgehouden aan strikte, complexe en lange eisen binnen het naturalisatieproces. Als gevolg van deze normering kan er worden gesteld dat Bahrein zijn beleid rondom burgerschap ondermijnt wanneer er wordt gekeken naar de sportploegen die het land in de internationale atletiek vertegenwoordigen. Uit het onderzoek dat voor dit werk is verricht blijkt namelijk dat een overgrote meerderheid van de Bahreinse sporters een Afrikaanse migratieachtergrond kent en geen enkele relatie heeft met het land dat zij zijn gaan representeren. Dat zij het Bahreinse paspoort op een versnelde manier hebben weten te krijgen is logischerwijs het gevolg van de praktische reden dat het paspoort noodzakelijk is om deel te nemen aan internationale atletiekkampioenschappen. Deze ondermijning van de eigen concepties van burgerschap en nationale identiteit zorgt ten eerste voor een tweede scheiding, die ditmaal niet plaatsvindt tussen de Bahreini en de non-Bahreini, maar tussen de non-Bahreini onderling. Zoals Shachar eerder omschreef zorgt een dergelijk beleid voor een tweedeling tussen getalenteerde migranten enerzijds, en andere groepen migranten anderzijds.⁹⁴ Daarnaast blijft de Bahreinse ondermijning van het eigen beleid rondom burgerschap de gedachtegang in stand houden dat migratie in de atletieksport leunt op “plastic Brits” of, in dit geval, “plastic Bahreini’s”. Zoals Kostakopoulou en Schrauwen eerder aantoonde, hoeft het proces van naturalisatie in de sport namelijk

⁹² Gardner, *City of Strangers*, 246.

⁹³ Mahfoud Amara, ‘2006 Qatar Asian Games: a ‘modernization’ project from above?’, *Sport, Nationalism and Orientalism* (New York 2007) 93.

⁹⁴ Shachar, ‘Picking Winners’, 2094.

geen probleem te zijn, zolang de algemene regels niet zouden leunen op het traditionalistisch vasthouden aan etnisch of cultureel burgerschap.⁹⁵ Er is aangetoond dat juist Bahrein een natie is die veel waarde hecht aan deze etnische of culturele waarde van burgerschap en het land nieuwkomers een zeer lang traject laat afwerken om ooit Bahreini te kunnen worden. Met andere woorden, de strikte rechterlijke scheiding tussen de inwoners van Bahrein draagt bij aan de abnormaliteit van de *transfers* van atleten naar Bahrein die, zonder enige affiniteit met Bahrein, het land zijn gaan vertegenwoordigen op internationale kampioenschappen.

De representatie van Bahrein door atleten die geen enkele binding met het land hebben wordt door Bahrein op een aantal manieren in stand gehouden. Ten eerste probeert het land zich vast te klampen aan de gedachte een *host* te zijn voor de getalenteerde atleten. Deze atleten zouden namelijk net als andere arbeidsmigranten in loondienst van Bahreini komen te werken. Hoewel zij het staatsburgerschap bezitten, zien zij er voor de Bahreini uit als arbeidsimmigranten, maar dan in dienst van de Bahreinse sportploeg. Deze normalisering lijkt houdbaar, maar dient voor een Islamitisch land toch bijgesteld te worden om het beeld van “een Bahreinse winnaar” representatief te houden. Om bijvoorbeeld eerdere binnenlandse kritiek te voorkomen dienen vrouwelijke atletes zichzelf, buiten wedstrijden om, te bedekken bij bijvoorbeeld persmomenten of bij ontmoetingen met binnenlandse sponsors en sportbonden.⁹⁶ Ook dient, indien nodig, de naam te worden aangepast naar een Islamitische standaard. In het geval een Afrikaanse atleet die een veel grotere financiële compensatie aangeboden krijgt in Bahrein dan in zijn land van geboorte, is het dan ook niet opmerkelijk dat deze aanpassingen voor lief worden genomen.⁹⁷ Op deze manier probeert Bahrein zijn sporters, ondanks dat zij geen eigenlijke relatie met het land hebben, toch representatief over te laten komen.

⁹⁵ Kostakopoulou en Schrauwen, ‘Olympic citizenship and the (un)specialness of the national vest’, 152,153.

⁹⁶ <http://www.baa.bh/en/?p=153> (geraadpleegd op 6 juni 2018).

⁹⁷ <http://www.theeastafrican.co.ke/magazine/-/434746/607568/-/15nmc1lz/-/index.html> (geraadpleegd op 6 juni 2018).

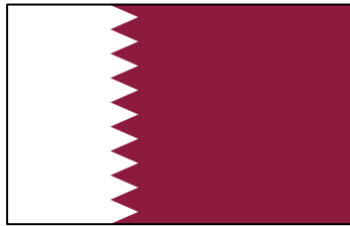
4.4. Conclusie

In deze casus besprak ik de Bahreinse wet- en regelgeving met betrekking tot burgerschap en de Bahreinse nationaliteit. Hieruit kon worden geconcludeerd dat wie een staatsburger wil worden van het rijke Arabische eiland een lange route moet afleggen voordat hij of zij hiervoor in aanmerking komt en een Bahreins paspoort tientallen jaren op zich kan laten wachten. Alleen de koning van Bahrein kan de uitzonderingen op deze regels bepalen. Als gevolg van dit beleid is inmiddels zo'n 55% van de bevolking non-Bahreini en woonachtig in een land waarvan zij niet het paspoort bezitten.

Daarnaast heb ik laten zien hoe het mogelijk was dat meerdere atleten onder de twintig jaar in 2015 toestemming kregen om voor Bahrein uit te komen op internationale atletiektoernooien. Hieruit volgde de conclusie dat minimaal zeven atleten minderjarig moeten zijn geweest toen zij voor het eerst met het Arabische eiland in contact zijn gekomen en bij bepaling van de koning in het bezit konden komen van een Bahreins paspoort. Dit beleid heeft in 2012 en 2016 geleid tot het vergroten van de kans op Olympisch succes. Om deze prestaties mogelijk te maken diende Bahrein in meerdere gevallen gebruik te maken van artikel 3.2. Dit was noodzakelijk omdat het IAAF in 2005 besloot dat een paspoort leidend was voor deelname namens het land op internationale atletiekkampioenschappen.

Om te kijken in hoeverre migratie in de atletieksport invloed heeft op de concepties van burgerschap en nationale identiteit in Bahrein, heb ik gekeken naar drie factoren. Ten eerste behoren er opvallend veel vrouwen tot de groep sportmigranten die ik in deze casus heb onderzocht (zie Appendix B, statistiek Bahrein B). Dit is opvallend, omdat in Bahrein – een moslimstaat – het ongebruikelijk is dat het vrouwenlichaam minimaal bedekt is. In een sport waarbij een milde bedekking noodzakelijk is voor optimale prestaties, botst deze representatie met de traditionele waarden van de Bahreinse identiteit. Dit leidde dan ook tot kritiek vanuit de Bahreinse gemeenschap. Ten tweede komen de naar Bahrein getransfereerde atleten voornamelijk uit Afrikaanse landen (zie Appendix C, statistiek Bahrein C). Dit betekent dat Bahrein zich expliciet richt op een groep atleten die geen of weinig affiniteit met de Bahreinse natie hebben. Deze atleten vormen een vatbare groep vanwege zowel de financiële als sportieve aspecten die meespelen in de overweging om

voor een ander land uit te komen. Het ontwijken van binnenlandse concurrentie, een grotere beloning voor de verrichte diensten en het hebben van betere trainingsfaciliteiten zijn vermoedelijk de voornaamste redenen voor atleten om hun identiteit aan te passen. Ten derde concludeerde ik dat migratie in de atletieksport naar Bahrein in de laatste jaren van mijn onderzoekscasus (2011-2016) acht keer groter was dan in de periode hiervoor (1998-2010, zie Appendix D, statistiek Bahrein D). Hiermee nam een klein land van net iets meer dan anderhalf miljoen inwoners meer dan een tiende van alle *transfers* voor zijn rekening. Binnen deze totale groep van 46 atleten, die allen een Bahreins paspoort ontvingen, bleek de overgrote meerderheid geen relatie met het land te hebben en daardoor tot de “dunne” gevallen te behoren met betrekking tot burgerschap in de atletieksport (zie Appendix E, statistiek Bahrein E). Drieëntachtig procent is een erg hoog aantal dat zonder twijfel niet gehaald zal worden wanneer eenzelfde statistiek wordt losgelaten op Groot-Brittannië of Frankrijk. In deze gevallen zullen namelijk koloniale banden een veel grotere rol van betekenis spelen. Mede hierdoor zou een “plastic Brit”-discussie eerder plaats moeten maken voor een “plastic Bahreini”-discussie. Deze “plastic Bahreini’s” zouden in hun nieuwe land worden ondergebracht door de Bahreini, die als *host* van de nieuwe Bahreinse atleet zouden moeten fungeren. Hoewel dit principe afstamt van het Kafalasysteem, bezitten deze arbeidsmigranten wel een paspoort en hebben zij op het eiland meer rechten dan hun mede-arbeidsmigranten. Niet alleen zorgt deze selectie voor onrecht, het leidt daarnaast tot de ondermijning van de eigen striktheid binnen de wet- en regelgeving van het land. Deze is namelijk gevormd naar het idee van een ethische en culturele saamhorigheid binnen één bepaalde groep en is gericht op een duidelijke scheiding tussen de Bahreini en de niet-Bahreini. Het vastklampen aan deze traditionele voedingsbodem zorgt daarmee voor een ondermijning die de abnormaliteit van de *transfers* in de atletieksport naar Bahrein in stand houdt. Deze abnormaliteit wordt door de Khalifa’s geprobeerd te maskeren door middel van het veranderen van de naam van de atleet naar Islamitische standaarden. Volgens sommige criticasters dienen vrouwelijke atleten een betere representatie van de Bahreinse nationaliteit uit te stralen door zichzelf beter te bedekken bij gelegenheden buiten de atletiekbaan. Deze normalisering laat dan ook zien hoe Bahrein zijn “winnaars” representatief probeert te houden. Met andere woorden, de “plastic Bahreini’s” reiken tot aan de uiterste grenzen van de binnenlandse concepties van de Bahreinse nationale identiteit.



Casus 2 - Qatar

5.1 Introductie

Het emiraat Qatar is een Arabisch schiereiland in de Perzische Golf dat grenst aan Saoedi-Arabië en op schootsafstand ligt van de Bahreinse kuststreek. Het land is zo'n 11.500 vierkant kilometer groot en heeft anno 2018 om en nabij de 2,5 miljoen inwoners. Maar iets meer dan een tiende van deze inwoners bezit het Qatarese staatsburgerschap, waardoor de non-Qatari in dit land de overgrote meerderheid van de bevolking vormen.⁹⁸ Deze overgrote meerderheid omvat 87 verschillende nationaliteiten, waaronder veel Indiërs, Nepalezen, Bengalen en Filipijnen.⁹⁹

Nadat de Khalifa's in de jaren '80 van de 18^e eeuw het eiland Bahrein veroverden, stoten zij enkele jaren later in oostelijke richting door naar het vaste land dat hedendaags bekend staat als Qatar. Na een eeuw van veel spanningen tussen de Khalifa's en andere Arabische stammen zagen de Ottomanen in 1871 hun kans het gebied te annexeren. Hoewel het gebied tot aan het begin van de Eerste Wereldoorlog tot het Ottomaanse Rijk behoorde, legde Sjeik Mohammed Al Thani al aan het begin van de Ottomaanse heerschappij contact met de Britten over de mogelijkheid het gebied door de hen te laten beschermen tegen inmengingen van de Ottomanen en stammen in de regio.¹⁰⁰ Nadat de Ottomanen in de Eerste Wereldoorlog het onderspit moesten delven tegen de Britten, werd de vorming van

⁹⁸ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/qa.html> (geraadpleegd op 8 juni 2018)

⁹⁹ <http://priyadsouza.com/population-of-qatar-by-nationality-in-2017/> (geraadpleegd op 8 juni 2018).

¹⁰⁰ Sadik en Snavelly, *Bahrein, Qatar and the United Arab Emirates*, 132-133.

een Brits protectoraat in 1916 gerealiseerd. Na jaren van depressies vonden de Thani's in de jaren '40 van de 20^e eeuw enorme voorraden aan olie binnen het eigen grondgebied. Net als bij het bewind van de Khalifa's in Bahrein, bevonden zich relatief weinig interne en internationale spanningen in en rond Qatar, waardoor de macht van de staat in handen bleef van de Thani's. Hoewel Groot-Brittannië na afloop van het protectieverdrag in 1971 Qatar wilde toevoegen aan een federatie van Arabische emiraten, verklaarde het land zich in dit jaar onafhankelijk.¹⁰¹ Na de vondst van de olie werd het land mede door massa's aan arbeidsmigratie enorm rijk waardoor het anno 2018 wereldwijd op de zesde plaats staat op basis van het GDP per capita.¹⁰² Daarentegen leeft het land niet helemaal zonder zorgen. In 2017 sloegen Saoedi-Arabië, Bahrein, de Verenigde Arabische Emiraten en Egypte de handen ineen om een handelsblokkade tegen Qatar op te zetten. De blokkade was naar eigen zeggen bedoeld als represaille tegen de steun van Qatar aan "islamitische militanten".¹⁰³ Pas nadat er dertien eisen zouden worden ingewilligd, zou het land weer in de armen van de Arabische burens worden gesloten. Dit omvatte onder andere het intrekken van de steun van het land aan Iran en het sluiten van een Turkse militaire basis die zich op Qatarees grondgebied bevindt. Toch blijkt Qatar niet te zijn geschrokken van de boycot en blijft het de banden met Turkije en Iran voortzetten.¹⁰⁴ Zo heeft het land, als gevolg van de blokkade, nieuwe handelsverdragen gesloten met verschillende Aziatische landen en lijken de Thani's daarmee zelfstandig uit de crisis te kunnen komen.

Van alle Arabische landen ter wereld, lijkt Qatar zich het meest te richten op het promoten van een internationaal sportklimaat. Dankzij de rijkdom die het land door middel van de olievoorraden heeft weten te verkrijgen organiseerde Qatar onder aanvoering van Emir Hamad Al Thani in het begin van de 21^e eeuw wedstrijden binnen verschillende internationale sportcircuits zoals tennis, golf, autoracen en paardensport.¹⁰⁵ Het hoogtepunt volgde in 2006, toen de Aziatische Spelen voor het eerst in de Golfregio plaatsvonden. Ook heeft het land op controversiële wijze het Wereldkampioenschap Voetbal van 2022 binnengesleept. De hierop volgende beschuldigingen van omkoperij hebben tot op

¹⁰¹ *Ibidem*, 133.

¹⁰² <http://statisticstimes.com/economy/countries-by-projected-gdp-capita.php> (geraadpleegd op 8 juni 2018).

¹⁰³ Hans Nauta, 'Na een boycot van een jaar voelt Qatar zich kiplekker', *Trouw* (5 juni 2018).

¹⁰⁴ *Ibidem*.

¹⁰⁵ Mahfoud Amara, '2006 Qatar Asian Games', 98-99.

heden niets uitgehaald, waardoor vooralsnog de organisatie van het WK voetbal “gewoon” in de Golfstaat lijkt plaats te vinden.¹⁰⁶ De zoektocht naar prestige op regionaal en internationaal vlak kan worden gezien als een stap die verdergaat dan het louter organiseren van sportevenementen. Hierop werd een nieuwe investering gedaan in de vorm van de oprichting en totstandkoming van de *Aspire Academy for Sports and Excellence*. Door middel van dit megacomplex in de Qatarese hoofdstad Doha wil Qatar jonge talenten opleiden tot wereldsterren: ‘the academy aspires to develop the most talented student athletes in the region, with the aim of making them world-class sport stars’.¹⁰⁷ Net als bij Bahrein lijken de Qatarese sportploegen de grote uitzondering te zijn binnen het concept van nationale identiteit op het gebied van culturele puurheid en bloedbanden. Hoewel de *Aspire Academy* lijkt te investeren in eigen talenten kan er worden geconstateerd dat Qatar door middel van naturalisatie van atleten hoge ogen wil gooien op internationale toernooien. Zo besprak ik eerder het voorbeeld van Saif Said Shaheen, de voormalige Keniaanse langeafstandsloper die voorheen bekend stond als Stephen Cherono.¹⁰⁸ Nog voor de naturalisatie van Shaheen waren er acht Bulgaarse gewichtsheffers die als eerste genaturaliseerde atleten voor Qatar uitkwamen op de Olympische Spelen van Sydney in 2000. In ruil voor deze naturalisatie betaalde Qatar een miljoen dollar aan Bulgaarse krachtsportbond om deze deal te bewerkstelligen.¹⁰⁹

In dit hoofdstuk beantwoord ik de vraag **hoe sport, nationale identiteit en burgerschap in Qatar zijn vervlochten en hoe deze concepties worden beïnvloed door nationaliteitswisselingen binnen de internationale atletieksport**. In de volgende paragraaf zal ik daarom eerst de wet- en regelgeving rondom nationale identiteit en burgerschap in Qatar uiteenzetten, voordat ik de kwantitatieve analyse van dit onderzoek bespreek met betrekking tot het Qatarese aandeel in de *Lists of Transfers of Allegiance*. Vervolgens zal ik, net als de vorige casus, de onderzoeksresultaten plaatsen in het kader van de wet- en regelgeving van het land om een beeld te krijgen van de concepties van nationale identiteit

¹⁰⁶ <https://www.smh.com.au/sport/soccer/fresh-corruption-claims-over-qatar-world-cup-bid-20140608-zs0yl.html> (geraadpleegd op 8 juni 2018).

¹⁰⁷ *Ibidem*, 99.

¹⁰⁸ Richard Williams, ‘Kenyan turns into a Qatar hero’, *The Guardian* (27 augustus 2003).

¹⁰⁹ Ian P. Henry, M. Amara en M. Al-Tauqi, ‘Sport, Arab nationalism and the Pan-Arab Games’, *International Review for the Sociology of Sport* (Londen 2003) 306.

en burgerschap in Qatar en op welke manier nationaliteitswisselingen deze concepties heeft beïnvloed.

5.2. Wet- en regelgeving rondom nationale identiteit en burgerschap in Qatar

Nog extremer dan de non-Bahreini in Bahrein, vormen de non-Qatari in Qatar de overgrote meerderheid van de bevolking. Deze ontwikkeling is een gevolg van de komst van de vele arbeidsmigranten naar Qatar na de economische bloei die sterk leunt op de olie-industrie van het land. Ook omdat de regelgeving rondom het verkrijgen van een Qatarees paspoort erg streng is, heeft slechts een tiende van de inwoners van Qatar het binnenlandse staatsburgerschap. Deze striktheid is binnen de Qatarese wetgeving dan ook goed terug te zien:¹¹⁰

Tabel 8: Wet- en regelgeving nationaliteit in Qatar

1. Qatari door afkomst
(1) Iemand zal als Qatari worden beschouwd wanneer de persoon:
(A) Is geboren in Qatar en een vader heeft met de Qatarese nationaliteit
(B) Is geboren buiten Qatar en een vader heeft met de Qatarese nationaliteit
2. Qatari door geboorte
Geen verdere regelgeving
3. Qatari door middel van naturalisatie
(1) Het Qatarese staatsburgerschap kan uitsluitend worden vergeven door de Emir van Qatar aan iedere vreemdeling als deze aan de volgende criteria voldoet:
(A) Hij van heeft van Qatar zijn vaste verblijfplaats gemaakt voor een periode van minimaal vijftientig achtereenvolgende jaren met een maximale tijdsspanne van 6 maanden per afwezigheid.
(B) Hij kan aantonen een legale manier van inkomen te hebben in Qatar
(C) Hij vertrouwd is met het Arabisch
(D) Hij goed gedrag vertoont en geen strafblad bezit

¹¹⁰ Government of Qatar, *Law No. 38 on the acquisition of Qatari nationality*.

(2) Het hierboven beschreven reglement voor het Bahreinse staatsburgerschap kan te allen tijde door de Emir worden genegeerd en vergeven aan personen die Qatar een exceptionele dienst bewijzen en in het bezit zijn van bepaalde eigenschappen die van toegevoegde waarde kunnen zijn voor Qatar.
(3) De vrouw van een (genaturaliseerde) Qatari zal ook in aanmerking komen voor het Qatarese staatsburgerschap wanneer zij akkoord gaat de komende vijf jaar bij haar echtgenoot te blijven ingaand vanaf het moment dat hij het staatsburgerschap heeft verkregen.
(4) De kinderen van de (genaturaliseerde) Qatari zullen het staatsburgerschap ontvangen ingaand op de datum waarop hij het staatsburgerschap heeft verkregen.

Het wetschema van Qatar is goed te vergelijken met dat van Bahrein. Zo heeft een non-Qatari een lange weg te gaan om Qatari te kunnen worden en moet een persoon onder andere voor vijftientig jaar in Qatar legaal woonachtig zijn om voor het Qatarese staatsburgerschap in aanraking te komen. Daarnaast kan de Qatarese emir, net als de Bahreinse koning, de regels aan de kant schuiven en iemand per direct tot Qatari benoemen wanneer een persoon het land een “exceptionele dienst” kan bewijzen. Daarbij staat in deze wet expliciet dat dit het geval is wanneer het “bepaalde eigenschappen van toegevoegde waarde” betreft. Toch verschilt de uitzonderingsregel van Bahrein met die van Qatar. Daar waar er in de Bahreinse wet het woord “anyone” binnen deze regel wordt gebruikt, laat de Qatarese wet in het midden of deze regel ook daadwerkelijk betrekking heeft op zowel mannen als vrouwen. Zo stellen eerdere wetten dat het duidelijk gaat om een “hij” en dat vrouwen slechts in aanmerking kunnen komen voor het staatsburgerschap wanneer een echtgenoot Qatari is geworden. Met andere woorden, daar waar de Bahreinse wetgeving duidelijk stelt dat ook vrouwen bij beslissing van de vorst eenvoudig een staatsburger kunnen worden, is de Qatarese wetgeving hier een stuk onduidelijker over en stellen zij vast dat de wetgeving rondom burgerschap slechts indirect op vrouwen toepasbaar is.

5.3. Analyse *Transfers of Allegiance* Qatar (1998-2016)

Om de analyse van alle *transfers* naar Qatar te kunnen vergelijken met die van Bahrein heb ik wederom onderzoek gedaan met behulp van de *Lists of Transfers of Allegiance* en de digitale database van het IAAF om de individuele atleten die voor Qatar zijn uitgekomen nader te bekijken. Eerst zal ik in paragraaf 5.3.1 uiteenzetten hoe deze analyse in elkaar heeft gezeten en welke cijfers hieruit voort zijn gekomen. In paragraaf 5.3.2 zal ik deze cijfers vervolgens interpreteren en koppelen aan de Qatarese concepties van nationale identiteit en burgerschap.

5.3.1 Toelichting onderzoeksresultaten *Transfers of Allegiance* (1998-2016): Qatar

Om nieuwe onderzoeksresultaten te vergelijken met die van Bahrein, heb ik bij Qatar gebruikgemaakt van dezelfde gegevens en bronnen als bij de eerste casus. Op deze manier kan onder andere worden achterhaald of de eerder aangetroffen “dunne” vorm van burgerschap bij Bahrein ook bij Qatar kan worden opgemerkt. Daarnaast kan uiteindelijk worden gekeken in hoeverre de aanwezigheid van de strikte wet- en regelgeving van Qatar merkbaar is binnen de vertegenwoordigende sportploegen van het land. De resultaten van de analyse en een interpretatie hiervan zijn terug te vinden in de statistieken Qatar A, Qatar B, Qatar C, Qatar D en Qatar E (zie Appendices A, B, C, D en E).

Wederom dient de kanttekening te worden gemaakt dat in het geval van het ontbreken van gegevens met betrekking tot de statistieken Qatar A, Qatar B en en Qatar C (zie Appendices A, B en C) ook de database van het IAAF kan worden gebruikt, zij het dat deze gegevens in de meeste gevallen in de *lists of allegiance* staan genoteerd.

5.3.2 Toepassing onderzoeksresultaten op de Qatarese concepties van nationale identiteit en burgerschap

Eerder werd duidelijk hoe de familie Al-Khalifa in Bahrein de Islam gebruikte als kenmerk van solidariteit onder de Bahreini. Zij vormen dan ook de leiders van een Islamitische elitegroep in de Bahreinse samenleving. Ook in Qatar gebeurt dit op een vergelijkbare manier.¹¹¹ Zo

¹¹¹ Amara, ‘2006 Qatar Asian Games’, 93.

worden er grote festiviteiten voor Qatari georganiseerd om het “Qatari-zijn” te vieren. Mede door het gegeven dat de Qatari in Qatar een nog exclusievere groep vormen dan de Bahreini in Bahrein wordt er ook meer waarde gehecht aan de Islam als kenmerk van deze groep.¹¹² Het is dan ook niet heel vreemd dat ik heb kunnen aantonen dat Qatar bewust geen vrouwelijke sporters Qatari maakt om voor het land uit te komen op grote toernooien (zie statistiek Qatar B, Appendix B). Het gevolg van deze stijfheid is dat het land op een nog extremere manier de nadruk legt op de traditionele waarden van de nationale identiteit en in die zin nog meer de culturele verbondenheid ervan articuleert. Doordat het land bijvoorbeeld geen vrouwen Qatari maakt, kan er enerzijds worden gesteld dat het beleid zorgt voor een minder paradoxale situatie dan in Bahrein. Dit land hecht immers ook grote waarden aan het “Bahreini-zijn” binnen de nationale identiteit, maar schuift zijn principes wel aan de kant om atleten zonder enige affiniteit met het land aan de nationale sportploegen toe te voegen. Qatar doet dit ook, maar richt zich qua migratiebeleid in de atletieksport volledig op mannen en meer op sporters uit Arabische landen (Egypte, Jemen en Sudan, zie statistiek Qatar C, Appendix C). Met andere woorden, de sporters komen meer overeen met de representatieve waarden van de Qatari. Anderzijds dient daarbij te worden gesteld dat deze ontwikkeling zorgt voor nog meer vraagtekens rondom nationaliteitsovergangen naar Qatar. Aan de hand van Kostakopulou en Schrauwen kan namelijk worden geconstateerd dat een versneld burgerschap, zoals die van Shaheen en Bagharab, alleen een probleem hoeft te zijn als een land vasthoudt aan strikte, complexe en lange eisen binnen het naturalisatieproces. Daar waar dit in Qatar nog meer het geval is dan in Bahrein, draagt het land bij aan de abnormaliteit van *transfers* in de atletieksport.

Hoewel de onderzoeksresultaten aantonen dat Qatar qua aandeel op de *IAAF Lists of Allegiance* minder sterk aanwezig is dan Bahrein, kan er worden gesteld dat Qatar een sterker systeem heeft om deze nationaliteitswisselingen te managen (zie Appendix D). Zo is het netwerk van het land een stuk uitgebreider dan Bahrein en biedt Qatar getalenteerde jongens uit voornamelijk Arabische en Afrikaanse landen aan om een opleiding bij de *Aspire Academy* te doorlopen. Hoewel Qatar en *Aspire* aangeven deze jongens niet voor nationale doeleinden op te leiden en minderjarigen niet te naturaliseren blijkt uit mijn onderzoek het

¹¹² Natalie Koch, ‘Is nationalism for nationals? Civic nationalism for noncitizens and celebrating National Day in Qatar and the UAE’, *Political Geography* (Syracuse 2016) 43-53.

tegenovergestelde het geval te zijn. Zo deed Danyel Reiche eerder onderzoek naar naturalisatieprocessen in de sportwereld en kwam hij tot de conclusie dat Qatar zijn beleid op een veel minder transparant niveau uitoefent dan andere landen.¹¹³ Op de vraag aan het Qatarees Olympisch Comité hoe het beleid rondom naturalisatie van atleten in Qatar kan worden verklaard kreeg Reiche het antwoord: 'Qatar is just doing what everybody is doing'. Zo heeft een ander klein land als Singapore een vergelijkbaar opleidingscentrum als *Aspire* in de vorm van een *Foreign Sports Talent Scheme*. Binnen dit programma werden voornamelijk Chinese badmintonners en tafeltennissers gerekruteerd en genaturaliseerd om in het vervolg van hun carrière voor Singapore uit te komen. 'Our aim is to identify and facilitate the migration and naturalization of foreign-born athletes', aldus de doelstelling van de organisatie.¹¹⁴

Om een antwoord te vinden op de vraag waarom Qatar zo mysterieus blijft bij de naturalisatie van sporters in het land kan wederom worden gesteld dat het ontwikkelen van succes voor een klein land als Qatar wringt met de eigen nationale normen en waarden. Naast het gegeven dat het voor migranten erg lastig is een Qatarees paspoort te bemachtigen, wordt het de buitenlandse werknemers daarnaast erg moeilijk gemaakt om zich te mengen in dezelfde publieke sfeer van de Qatari. Zo heeft het land bijvoorbeeld een eigen basketbalcompetitie voor Filipijnse migranten die bestaat naast de reguliere Qatarese basketbalcompetitie om de migranten van de Qatari in de representatieve sfeer gescheiden te houden.¹¹⁵ Daarentegen worden paspoorten zonder pardon aan getalenteerde atleten zonder affiniteit met Qatar uitgedeeld om de natie internationaal te kunnen vertegenwoordigen.

Naast de representatie van deze "plastic Qatari" in de sport heeft Rook Campbell aangetoond dat Qatar de wereldwijde sport gebruikt als uitgangspunt voor Qatarese inmenging binnen de globale markt.¹¹⁶ Om mee te tellen op wereldwijd niveau gebruikt

¹¹³ Danyel Reiche, *Succes and Failure of countries at the Olympic Games* (New York 2016) 139.

¹¹⁴ Barrie Houlihan en Jinming Zheng, 'the Olympics and elite sport policy: where will it all end?', *International Journal of the History of Sport* (Loughborough 2013) 8 en 9.

¹¹⁵ Danyel Reiche, 'Investing in sporting success as a domestic and foreign policy tool: the case of Qatar', *International Journal of Sport Policy and Politics* (Beiroet 2014) 8.

¹¹⁶ Rook Campbell, 'Staging globalization for national projects: global sport markets and elite athletic transnational labour in Qatar', *International review for the sociology of Sport* (Los Angeles 2010) 45-60.

Qatar zijn netwerken om projecten als het Wereldkampioenschap Voetbal te organiseren om een Arabisch tegengeluid te ontwikkelen ten opzichte van de Westerse hegemonie in de wereld. Volgens Campbell ziet Qatar de transnationale arbeidsmarkt in de sportwereld hiermee als een onderdeel van een prestigieus netwerk op cultureel en commercieel gebied. Het mogen organiseren van internationale toernooien draagt dan ook bij aan de nationale trots en identiteit van de Qatari.

Het organiseren van zulke toernooien gaat echter gepaard met een aantal kanttekeningen. Het eerder besproken Kafala-systeem bevond zich buiten Bahrein namelijk ook in Qatar. Ook dit land kwam als gevolg van de handhaving van dit “sponsoringssysteem” onder internationale druk te staan. Dit was het gevolg van de erbarmelijke humanitaire omstandigheden waaronder veel gastarbeiders uit voornamelijk Azië en Afrika in Qatar dienden te werken. Zo stelde Human Rights Watch eerder dat het Kafala-systeem een scheiding tussen de rechten van non-Qatari en Qatar in stand houdt en leidt tot “gedwongen arbeid” van gastarbeiders.¹¹⁷ Zo zouden arbeiders in Qatar onder meer te maken krijgen met een “exit visa system” waardoor zij zonder toestemming van hun *host* het land niet mogen verlaten. Ook Amnesty International mengde zich in dit controversiële vraagstuk door te stellen dat arbeiders in Qatar valse verklaringen dienden te tekenen dat zij hun loon op tijd zouden ontvangen en hun paspoorten niet door hun *host* zouden zijn ingenomen.¹¹⁸ De druk op Qatar vanuit deze mensenrechtenorganisaties nam dan ook toe nadat arbeidsmigranten nodig waren voor de bouw van stadions en luxueuze complexen voor het wereldkampioenschap voetbal van 2022.¹¹⁹ Het laten bouwen van stadions door uitgebuite non-Qatari, woonachtig en werkend in Qatar, om hier vervolgens genaturaliseerde getalenteerde Qatari, zonder enige relatie met het land, Qatar te laten representeren tijdens sportevenementen is een controversie die moeilijk naar de buitenwereld is uit te leggen. Om het “moderne” en “open” imago van het land niet te schaden besloot Qatar in 2014 hierop om een tijdelijke vorm van censuur in te lassen met betrekking tot Westerse kranten en

¹¹⁷ James Montague, ‘Desert heat: World Cup hosts Qatar face scrutiny over “slavery” accusations’, *CNN Sport* (1 mei 2013).

¹¹⁸ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2013/11/qatar-end-corporate-exploitation-migrant-construction-workers/> (geraadpleegd op 10 juni 2018).

¹¹⁹ <https://www.amnesty.org/en/press-releases/2016/12/qatar-migrant-workers-still-at-risk-of-abuse-despite-reforms/> (geraadpleegd op 10 juni 2018).

tijdschriften.¹²⁰ Hoewel deze boycot inmiddels is opgeheven, is de controverse nog altijd niet verdwenen en staat Qatar in de aanloop naar “Qatar 2022” vol in de schijnwerpers van internationale mensenrechtenorganisaties.

5.4 Conclusie

De Thani's proberen van Qatar een internationale sportnatie te maken op twee verschillende gebieden. Enerzijds willen zij dat Qatar de thuisbasis kan zijn van grote wereldwijde sportevenementen die het land op de kaart moeten zetten, anderzijds moet het land tijdens dergelijke evenementen ook op een bepaald niveau kunnen worden gerepresenteerd.

Om atleten voor het land uit te laten komen is een Qatarees paspoort noodzakelijk. Hiertegenover staat de strikte regulering rondom het Qatarese burgerschap die bewust zorgt voor een scheiding in het land tussen Qatari en non-Qatari. Dit zorgt in het geval van nationaliteitsovergangen voor frictie doordat een naturalisatiebeleid gericht op niet-Qatarese atleten tegen de natuur van de eigen wet- en regelgeving in gaat. Om deze atleten toch binnen een enigszins representatieve sfeer te houden heeft dit onderzoek aangetoond dat Qatar er bewust voor kiest om geen vrouwelijke atleten met een migratieachtergrond op te stellen in de nationale atletiekploeg (zie statistiek Qatar B, Appendix B). Met andere woorden, vrouwelijke atleten van buiten Qatar komen niet in aanraking voor het Qatarese burgerschap en kunnen hierdoor het land niet representeren op internationale atletiekkampioenschappen.

In het geval van een soepelere, minder op traditie- of waardengerichte regelgeving, zouden naturalisatieprocessen in de sportwereld veel minder een issue zijn. Qatar hanteert hierin een sportmigratiebeleid dat meer is gericht op Arabische atleten en zonder vrouwen. Hierdoor hecht het land weliswaar meer aan zijn eigen representatieve normen en waarden, het zorgt er tegelijkertijd voor dat *transfers* binnen de atletieksport een abnormaler karakter krijgen aangezien het onderscheid tussen het wel of niet omarmen van migranten groter wordt. Ook kan in het geval van *Aspire* worden geconstateerd dat getalenteerde migranten in aanmerking kunnen komen voor het Qatarese staatsburgerschap. Zij worden daarbij al op

¹²⁰ Koch, 'Is nationalism for nationals?', 46.

zeer jonge leeftijd aangetrokken en kunnen in een later stadium van hun carrière voor Qatar uitkomen.

Naast de representatie van genaturaliseerde Qatari dienen ook non-Qatari hun steentje bij te dragen aan de sportnatie Qatar. Deze arbeidsimmigranten, die eerder onder het Kafala-systeem vielen, worden nog altijd uitgebuit bij de bouw van de vele stadions en complexen die in het land worden opgezet voor “Qatar 2022”. Het middel om de wens van Qatar in vervulling te laten gaan om in de sportwereld een Arabisch tegenwicht te bieden aan het Westen, vormt dan ook een doorn in het oog van mensenrechtenorganisaties.

Qatar kan aan de hand van mijn onderzoek worden gezien als een extremere casus dan Bahrein. Zo heb ik door middel van mijn onderzoek aangetoond dat Qatar nog strengere eisen stelt aan zijn burgerschap. Ondanks dat Qatar een minder groot aandeel op de *lists of allegiance* inneemt, wordt de controverse rondom het verkrijgen van burgerschap door atleten hierdoor nog groter. Mede door de ontwikkeling van *Aspire* wordt het managen van nationaliteitsovergangen in Qatar grondiger georganiseerd dan in Bahrein. Daarnaast zijn het de niet-Qatarese arbeidsmigranten die onder zeer erbarmelijke omstandigheden de stadions bouwen die, in de hoop van de Thani's, een podia zullen gaan vormen voor Qatarese sportprestaties, verricht door atleten met een Qatarees staatsburgerschap, maar zonder enige relatie met het land zelf.



Casus 3 - Turkije

6.1 Introductie

In vergelijking met de andere twee cases is Turkije een veel groter land met veel meer inwoners. Zo heeft het land een oppervlakte van bijna 785.000 vierkante kilometer en heeft het een inwoneraantal van om en nabij de tachtig miljoen inwoners. Hiervan zijn de meeste inwoners Turks en vormen de Koerden de grootste minderheid in het land.

Nadat het Ottomaanse Rijk na het verlies in de Eerste Wereldoorlog definitief ten val kwam, verdeelden de geallieerden met het verdrag van Sèvres het voormalige sultanaat onder elkaar. Als gevolg van dit verdrag verzetten de Turkse nationalistten zich tegen de verdeling van grote stukken van Anatolië, waarbij zijzelf slechts een klein deel rond Ankara in bezit kregen. Nadat de nationalistten zich verenigden en de geallieerden zich uit Anatolië terugtrokken, ontstond in 1923 de Republiek Turkije met Mustafa Kemal Atatürk als eerste president. Deze overgang hield daarmee het einde in van het kalifaat, waardoor Turkije een seculiere staat werd. Hierdoor is het land, ondanks een overgrote meerderheid aan moslims, niet gebonden aan een Islamitische wetgeving.

Daar waar Bahrein en Qatar veel gastarbeiders verwelkomden, waren het vooral Turkse gastarbeiders die in de tweede helft van de 20^e eeuw naar Europa emigreerden om de lege arbeidsplaatsen op te vullen. Zo wonen er miljoenen mensen in Duitsland met een Turkse migratieachtergrond en vormen zij in Nederland de op één na grootste bevolkingsgroep met om en nabij de 400.000 mensen.¹²¹ Deze Turken hebben veelal een

¹²¹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2016/47/bevolking-naar-migratieachtergrond> (geraadpleegd op 11 juni 2018).

dubbelpaspoort en bezitten zo naast een Duits of Nederlands paspoort ook het Turkse staatsburgerschap. Op deze manier kunnen zij bijvoorbeeld stemmen tijdens Turkse presidentsverkiezingen en blijven zij op deze manier een formele binding houden met het land waar hun *roots* liggen.¹²² Zo probeert de Partij voor Rechtvaardigheid en Ontwikkeling (AK-partij) van president Recep Tayyip Erdogan in 2018 wederom de meeste stemmen in en buiten Turkije te bemachtigen. Deze conservatieve partij beschikt sinds 2002 over de meerderheid in het Turkse parlement. Erdogan is sinds 2003 aan de macht en richt zich naar eigen zeggen op “alle Turken” in zowel Turkije als Europa. Zo zei Erdogan in 2018 in Bosnië-Herzegovina dat de Turken in Europa ‘altijd een brede steun hebben gegeven’ en zij ‘hun kracht aan de wereld moeten laten zien door in Europese parlementen te gaan zitten in plaats van diegenen die Turkije verraden.’¹²³

Turkije kent een rijke sportgeschiedenis en deed al in 1908 namens het Ottomaanse Rijk mee aan de Olympische Spelen. Het land was in de jaren '60 en '70 dominant in de worstelsporten en doet binnen deze tak van sport nog altijd mee voor de olympische ereplaatsen. In de atletieksport behaalden zij in 1948 hun eerste medaille dankzij de hinkstapspringer Ruhi Sarialp. Pas 56 jaar later presteerde de Turkse kogelslingeraar Esref Apak hetzelfde door een bronzen medaille binnen te slepen. Ironisch genoeg vormden de Spelen van 2008 en 2012 het absolute hoogte- en dieptepunt voor de Turkse atletieksport. Zo wist de ex-Ethiopische Elvan Abeylegesse in 2008 twee zilveren medailles te winnen op de 5000 en de 10.000 meter en wonnen Asli Alptekin en Gamze Bulut goud en zilver op de 1500 meter tijdens de Olympische Spelen van London in 2012. Deze twee Turkse atletes kwamen eerder in dit werk ter sprake doordat zij vanwege dopinggebruik hun medailles dienden in te leveren en de Olympische titel van “the dirtiest race in history” uiteindelijk naar de Bahreinse Maryam Jamal ging. Ook de prestaties van Abeylegesse werden als gevolg van dopinggebruik uiteindelijk uit de uitslag geschrapt. In 2016 rende de voormalige Cubaanse hordenloper Yasmani Copello naar de bronzen medaille op de 400 meter horden. Met andere woorden, het “echte” hoogtepunt in de Turkse atletieksport werd bewerkstelligd door een atleet uit Cuba. Copello was niet de enige genaturaliseerde Turk uit

¹²² <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2235908-op-campagne-turkse-partijen-strijden-om-de-stem-van-de-turkse-nederlander.html> (geraadpleegd op 11 juni 2018).

¹²³ <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/05/20/erdogan-houdt-verkiezingstoespraak-in-sarajevo---europese-turken/> (geraadpleegd op 11 juni 2018).

de Olympische atletiekploeg van 2016. Van de 34 atleten, bestond de ploeg uit maar liefst negentien genaturaliseerde atleten. Omdat deze sportploeg ook op Europese kampioenschappen kan uitkomen, zorgt dit “vreemdelingenlegioen” voor behoorlijk wat kritiek binnen de Europese nationale atletiekbonden die vinden dat de Turkse atleten moeten deelnemen in “het continent waar ze thuishoren”.¹²⁴

In dit laatste hoofdstuk zal ik de casus Turkije op eenzelfde manier benaderen als de vorige twee cases van dit werk. Ook nu zal de centrale vraag zich richten op **hoe sport, nationale identiteit en burgerschap in Turkije zijn vervlochten en hoe deze concepties worden beïnvloed door nationaliteitswisselingen binnen de internationale atletieksport**. In de volgende paragraaf zal ik daarom wederom de wet- en regelgeving rondom nationale identiteit en burgerschap in Turkije uiteenzetten, voordat ik de kwantitatieve onderzoeksresultaten van deze casus bespreek. Ten slotte zal ik, net als bij de vorige cases, de onderzoeksresultaten plaatsen in het kader van de wet- en regelgeving van het land. Hierdoor dient een beeld te worden bewerkstelligd van de migratie in de atletieksport naar Turkije en de invloed hiervan op de Turkse concepties van nationale identiteit en burgerschap.

6.2 Wet- en regelgeving rondom nationale identiteit en burgerschap in Turkije

Geheel anders dan bij de vorige cases, richt dit hoofdstuk zich op een land waarbij de inwoners met het nationale staatsburgerschap met afstand een meerderheid vormen. Daarnaast is de wetgeving in Turkije rondom burgerschap en nationaliteit veel minder op de Islam gericht dan bij de Golfstaten het geval was. Daar waar het Bahreinse of Qatarese staatsburgerschap zeer exclusief was, lijkt het erop dat het Turkse staatsburgerschap juist het tegenovergestelde uitstraalt en het land ernaar streeft mensen vooral “Turk” te laten zijn.¹²⁵

¹²⁴ Ben Bloom, ‘Seven Kenyans, two Jamaicans and a Cuban competing for Turkey – this is a disgraceful farce’, *The Telegraph* (7 juli 2016).

¹²⁵ State of Turkey, Turkish Citizenship Law Part One: Acquiring Turkish Citizenship.

Tabel 9: Wet- en regelgeving nationaliteit in Turkije

1. Turk door afkomst
(1) Iemand zal als Turk worden beschouwd wanneer de persoon:
(A) is geboren met een Turkse vader of moeder, ongeacht of het kind in Turkije is geboren of daarbuiten
(B) Is geadopteerd door een Turkse staatsburger voor de leeftijd van achttien jaar
2. Turk door geboorte
(1) Iemand zal als Turk worden beschouwd wanneer de persoon:
(A) In Turkije is geboren en niet de mogelijkheid hebben het staatsburgerschap van de vader of de moeder te bemachtigen
(B) In Turkije is gevonden en het tegendeel dat hij of zij niet in Turkije is geboren is bewezen
3. Turk door middel van het huwelijk
(1) Een vrouw zal als Turkse worden beschouwd wanneer zij:
(A) In het huwelijk treedt met een Turks staatsburger en een verklaring aflegt om voor minstens drie jaar getrouwd te blijven en samen te wonen
(B) In het huwelijk treedt met een Turks staatsburger en daarbij haar eigen staatsburgerschap verliest
(2) Kinderen geboren uit stukgelopen huwelijken zullen het Turkse staatsburgerschap, ondanks een echtscheiding behouden
4. Turk door middel van naturalisatie
(1) Het Turkse staatsburgerschap kan aan personen worden gegeven die aan de volgende eisen voldoen:
(A) Hij of zij moet meerderjarig zijn volgens de wet van het land van origine of volgens de Turkse wet indien stateloos
(B) Hij of zij moet de afgelopen vijf jaar onafgebroken in Turkije hebben gewoond voor de aanmelding voor het staatsburgerschap
(C) Hij of zij de intentie heeft zich in Turkije te vestigen en acties heeft ondernomen die dit aantonen

(D) Hij goed gedrag vertoont
(E) Hij of zij geen tekenen vertoont van ziektes die de nationale gezondheid in gevaar kunnen brengen
(F) Hij of zij genoeg inkomen kan verwezenlijken binnen Turkije
(G) Hij of zij geen gevaar vormt voor de nationale veiligheid en de publieke orde

In vergelijking met Bahrein en Qatar stelt Turkije een stuk minder strenge regels om het nationale staatsburgerschap te verkrijgen. Zo is slechts een periode van vijf achtereenvolgende jaren van verblijf noodzakelijk om in aanmerking voor een paspoort te komen. Voor de duidelijkheid: veel gastarbeiders in Bahrein en Qatar zouden met deze regels inmiddels aan deze eis hebben voldaan. Daar staat tegenover dat Turkije wel een minimumleeftijd aan zijn staatsburgerschap stelt. Een dergelijk beleid zoals *Aspire*, waarbij minderjarige jongens Qatari worden gemaakt, is daardoor in Turkije onmogelijk. Het grootste verschil tussen deze wet- en regelgeving en die van de golfstaten is uiteraard het gegeven dat er geen sprake is van een vorst of staatshoofd die min of meer persoonlijk kan bepalen of iemand het staatsburgerschap kan krijgen. De Turkse president, hoewel steeds machtiger, heeft deze macht niet.

6.3 Analyse *Transfers of Allegiance* Turkije (1998-2016)

Om de analyse van alle *transfers* naar Turkije te kunnen vergelijken met die van Bahrein en Qatar heb ik voor de laatste keer gekeken naar de *Lists of Transfers of Allegiance* en de digitale database van het IAAF om de individuele atleten die voor Turkije zijn uitgekomen nader te bekijken. In paragraaf 6.3.1 zal ik het kwantitatieve onderzoek bespreken, voordat ik in 6.3.2 de uitkomsten van dit onderzoek zal koppelen aan de Turkse concepties van nationale identiteit en burgerschap.

6.3.1 Toelichting onderzoeksresultaten *Transfers of Allegiance* (1998-2016): Turkije

Door middel van de *lists of allegiance* en de database van het IAAF kan ik de *transfers* naar Turkije vergelijken met die naar Bahrein en Qatar (zie Appendices A, B, C, D en E). Op deze

manier kan onder andere worden achterhaald of de eerder aangetroffen “dunne” vormen van burgerschap bij Bahrein en Qatar ook bij Turkije kunnen worden opgemerkt en in hoeverre deze van elkaar af liggen. Daarnaast kan uiteindelijk worden gekeken in hoeverre de aanwezigheid van de mildere wet- en regelgeving van Turkije in verhouding staat met de atletiekploegen die het land representeren. Ten slotte dient opnieuw de kanttekening te worden gemaakt dat in het geval van het ontbreken van gegevens met betrekking tot de statistieken Turkije A, Turkije B en Turkije C (zie Appendices A, B en C) ook de database van het IAAF is gebruikt.

6.3.2 Toepassing onderzoeksresultaten op de Turkse concepties van nationale identiteit en burgerschap

Daar waar Bahrein en Qatar de kenmerkende eigenschappen van hun nationaliteit baseerden op exclusiviteit, lijkt Turkije een stuk opener. Zo wordt er binnen de wet- en regelgeving geen onderscheid gemaakt tussen mannen en vrouwen en komen Islamitische kenmerken minder terug in de wetgeving. Met andere woorden, de toegang tot het Turkse staatsburgerschap lijkt voor een grotere groep mensen bereikbaar. Dit betekent daarentegen niet dat het land geen waarde hecht aan de Turkse concepten van nationale identiteit en burgerschap. Zo is de Islam op een andere manier dan in Bahrein en Qatar terug te zien in de samenleving. Hoewel academici het niet helemaal eens zijn welk label er op de Islam in het hedendaagse Turkije moet worden geplakt, zijn de meesten het erover eens dat Turkije altijd voorstander is geweest van geleidelijke veranderingen, nooit van revolutionaire breuken.¹²⁶ Dit is volgens Joost Lagendijk ook het geval bij de *soft Islamization* van Turkije. Vrij vertaald houdt dit een langzame, subtiele manier van islamisering in. Dat is met andere woorden totaal iets anders dan een staat als Bahrein of Qatar, waarbinnen de Islam onderdeel uitmaakt van de wetgeving. Turkije hangt dan ook een eigen, nationale vorm van islamisme aan. Binnen deze invloedssfeer verlangen zij bijvoorbeeld niet naar de zevende eeuw van de Profeet Mohamed maar naar de zestiende eeuw, de hoogtijdagen van het Ottomaanse Rijk.

Een veel groter kenmerk van de Turkse concepties van nationale identiteit en

¹²⁶ Joost Lagendijk, *Erdogan in een notendop* (Amsterdam 2016) 100-101.

burgerschap is het Turkse nationalisme. Deze komt namelijk in vele soorten en maten in het land voor.¹²⁷ Zo zijn de republikeinen in Turkije trots op hun seculiere nationalisme en laten de aanhangers van de nationalistische partijen in het land duidelijk weten dat zij niet in eenzelfde staat kunnen leven met de Koerden. Erdogan en de huidige machthebbers laten merken veel waarden te hechten aan het conservatieve nationalisme waarin religie en staat sterk met elkaar zijn verbonden. Turkije is in die zin een land dat vooral trots is op het Ottomaanse verleden. De nostalgie naar een tijd waarin Turkije als de centrale speler in de regio acteert is dan ook sterk aanwezig in het land. Het 21^e-eeuwse Turkije van Erdogan richt zich zo veeleer op de culturele aantrekkingskracht van het land.

De sport vormt een van deze culturele aantrekkingskrachten van Turkije. Hoewel het land excelleert in de worstelsporten geldt dit (nog) niet voor atletiek. Deze sport wordt op Olympisch niveau beoefend en kan in deze zin als landingsplaats worden gezien om nationale prestaties op de kaart te zetten. Uit mijn onderzoek is gebleken dat Turkije gebruik heeft gemaakt van het nationale *club sports model* dat atleten overal ter wereld aantrekt. Door middel van het manoeuvreren tussen arme landen of landen met arme sportbonden worden sporters overgehaald niet alleen voor een Turkse club uit te komen, maar daarnaast ook het land te representeren op internationale kampioenschappen.

De onderzoeksresultaten tonen verder aan dat de Turkse wet- en regelgeving rondom nationale identiteit en burgerschap veel verschil toont met die van Bahrein en Qatar. Zo nemen vrouwen een even groot aandeel als mannen in met betrekking tot de Turkse *transfers* op de *lists of allegiance* (zie statistiek Turkije B, Appendix B). Ook staan zij het dubbele paspoort toe waardoor sporters hun oorspronkelijke nationaliteit kunnen behouden. Dit was bijvoorbeeld bij Ramil Guliyev het geval, maar is ook van toepassing op de atleten met een Afrikaanse migratieachtergrond. Hierdoor wordt de drempel om Turk te worden ook lager en kunnen de *transfers* als minder abnormaal worden gezien dan bij Bahrein en Qatar het geval is. Dit idee wordt daarnaast versterkt door de mildere eisen die aan burgers worden gesteld. Daar waar Bahrein en Qatar een verblijf van vijftientig jaar eisen, kan iemand in Turkije na slechts vijf jaar het Turkse paspoort bemachtigen.

De representatieve kenmerken van Qatar en Bahrein botsten onder andere op het gebied van religie. Zo moesten atleten in sommige gevallen een Islamitische naam

¹²⁷ *Ibidem*, 148-149.

aannemen en dienden vrouwen, in het geval van Bahrein, zich bij gelegenheden te bedekken. Om de representativiteit van de Turkse atleten zonder binding met het land te versterken heeft de Turkse federatie bij de meeste atleten een naamsverandering geëist. Deze eis wordt in bijna alle gevallen ingewilligd. Om de nationale trots ook echt te doen overkomen als een prestatie die “van ons” is, wordt het Turkse nationalisme voornamelijk door middel van dit kenmerk ingepakt.

6.4 Conclusie

Voor de laatste casus van dit werk heb ik de Turkse atletieksport op dezelfde wijze proberen te ontleden als eerder bij Bahrein en Qatar. Daarbij kon ten eerste geconcludeerd worden dat hoewel Turkije veel waarde hecht aan het “Turk-zijn”, de regelgeving rondom het nationale staatsburgerschap veel minder op exclusiviteit is gericht. Om voor het staatsburgerschap in aanmerking te komen dienden migranten in Bahrein en Qatar aan zeer strenge en lange eisen te voldoen. De Turkse nationaliteit is daarmee een stuk toegankelijker, maar ook “ethischer”. Zo kan een minderjarige niet tot Turk worden genaturaliseerd. Deze wetgeving ligt daarmee meer in lijn met wat Kostakopulou en Schrauwen bedoelden met een “soepeler model van burgerschap” waarmee nationaliteitswisselingen in de sportwereld een normaler principe kunnen worden.

Uit mijn onderzoek is daarnaast gebleken dat de sportmigranten in Turkije in eerste instantie actief zijn binnen het nationale *club sports model*. Als gevolg van deze opzet ziet Turkije mogelijkheden tot rekrutering, welke ook in veel gevallen hebben plaatsgevonden. Naast enorme geldsommen die werden neergelegd om atleten Turkije te laten vertegenwoordigen, is er in deze casus ook vaker sprake van *citizenship by marriage*. Hierdoor neemt de gemiddelde “dikte” van het burgerschap aanzienlijk toe (zie statistiek Turkije E, Appendix E).

Hoewel er minder *transfers* naar Turkije plaatsvinden, komt het land ook later in veelvoud terug op de lijsten (zie Appendix D). Dit heeft met name te maken met de versterking van het Turkse beleid op de culturele aantrekkingskracht van het land. Ook sportieve prestaties worden onder deze categorie gerekend en dienen in een grote, Olympische sport als atletiek te worden behaald. Hierdoor heeft Turkije onder andere Yasmani Copello en Ramil Guliyev aangetrokken, die het land op internationaal niveau

dienen te representeren. Bij deze twee atleten ontbreekt daarentegen om onduidelijke redenen een kenmerk dat bij de meeste Turkse sporters met een migratieachtergrond wel aanwezig is: een naamsverandering. Om de atleten ook representatief te maken als “Turkse trots” wordt deze eis daarbij in de meeste gevallen, in ruil voor geld en faciliteiten, ingewilligd.

Conclusie

Sport en nationale identiteit zijn onvoorwaardelijk met elkaar verbonden. Landen worden door atleten op internationale kampioenschappen vertegenwoordigd en representeren daarbij de natie naar de buitenwereld toe. In deze thesis heb ik laten zien dat het niet meer vanzelfsprekend is dat landen vertegenwoordigd worden door atleten die daar ook geboren en getogen zijn. Ik heb die “veronderstelde binding” geduid met de begrippen “dikke” en “dunne” nationaliteit. Om de daadwerkelijke binding met het “nieuwe” land te bepalen maakte ik voor dit werk gebruik van het *Thick-and-Thin-Citizenship*-model van Oonk en Van Campenhout. Aan de hand van dit model sprak ik over atleten waarbij er geen sprake is van een bepaalde binding met het land dat hij of zij representeert. Deze werden aan de hand van dit model gerekend tot de categorie *citizenship-for-sale*. Het model was voor dit onderzoek zeer nuttig om nationaliteitsovergangen zonder enige affiniteit met het “nieuwe” land te kunnen duiden en zichtbaarder te maken binnen de nationaliteitswisselingen in de sportwereld. Deze extreme vorm van nationaliteitsovergangen wordt in de media het meest besproken, maar is wetenschappelijk het minst onderzocht. Zo deden Jansen en Engbersen eerder onderzoek naar nationaliteitsovergangen bij Olympische sporters uit veelal Westerse landen en keken daarbij naar de ontwikkeling van de hoeveelheid aan nationaliteitswisselingen in deze landen. Zij keken daarbij niet naar de binding die de atleten hadden met het land dat zij vertegenwoordigen. Vanwege het grotendeels ontbreken van niet-Westerse casuslanden in eerder onderzoek, heb ik gekozen voor de landen Bahrein, Qatar en Turkije. Daarnaast worden deze landen in veelvoud benoemd binnen discussies rond het *citizenship* van hun atleten en pasten zodoende goed in het onderzoek van deze thesis. Daarbij volgde de vraag in hoeverre er binnen de casuslanden daadwerkelijk sprake was van het aantrekken van atleten en wat de gevolgen hiervan waren voor de binnenlandse concepties van de nationale identiteit en burgerschap. Het zijn daarbij de atleten die in de categorie *citizenship-for-sale* vallen die het meest aan deze concepties van nationale identiteit en burgerschap lijken te tarten (zie Appendix E). Zij vertegenwoordigen een land op internationale kampioenschappen maar lijken tegelijkertijd het verst van de identiteit van de natie af te liggen.

De mate waarop het mogelijk is om voor een “ander” land uit te komen wordt bepaald door de internationale wet- en regelgeving van supranationale bestuursorganen. In het geval van de atletieksport is dit het IAAF. Zij besloten in eerste instantie om nationaliteitswisselingen in de atletieksport te verstrengen door middel van een paspoortverplichting en een wachttijd van drie jaar indien een atleet eerder voor een ander land was uitgekomen. In 2017 besloten zij deze *transfers of allegiance* helemaal te bevriezen en was het voor atleten niet langer mogelijk om van land te wisselen. Aan de hand van het onderzoek dat voor deze thesis is gedaan kan er worden geconcludeerd dat de verstrenging van de reglementen vanaf 2005 niet hebben geleid tot minder migratie in de atletieksport. Daarnaast is het IAAF van mening dat er sprake zou zijn van oneerlijke “intracontinentale” concurrentie die zou zorgen voor een *muscle trade* en ten koste zou gaan van de Afrikaanse atletiekstaties. Uit dit onderzoek blijkt dat meer dan een derde van de migratie binnen de atletieksport plaatsvindt vanuit Afrika. Het uitblijven van een gewenste impact van de regelwijzigingen zou al met al een verklaring zijn voor het IAAF om vanaf 2017 de *transfers* een halt toe te roepen.

Hoewel het IAAF de casuslanden van dit onderzoek niet bij naam heeft benoemd, kan met zekerheid worden aangenomen dat de sportkoepel mede door de *transfers* naar Bahrein, Qatar en Turkije heeft besloten om in te grijpen. Uit onderzoek blijkt dat zij behoren tot de absolute top van de landen die behoren tot de “ontvangstlanden” op de *Lists Transfers of Allegiance* (zie Appendix D). Aan de hand van de in de appendices terug te vinden criteria van dit onderzoek kunnen de volgende conclusies uit deze lijsten worden getrokken met betrekking tot de “nieuwe” atleten van Bahrein, Qatar en Turkije:

Appendix	Bahrein	Qatar	Turkije
A. Gemiddelde leeftijd	Veel jonge atleten, waaronder veel minderjarigen.	Veel jonge atleten, waaronder veel minderjarigen. Zij zijn voor een deel afkomstig van de nationale <i>Aspire Academy</i> en zijn via deze route door de	Oudere leeftijd dan bij de andere casuslanden. Bevat veel atleten die in de herfst van hun carrière voor Turkse sportclubs uitkwamen en

		Emir tot Qatari genaturaliseerd.	zodoende aan het einde van hun carrière voor Turkije zijn gaan uitkomen.
B. Geslacht	Voor een Islamitisch land zijn er veel vrouwen door de Bahreinse koning tot Bahreini genaturaliseerd. De representatie van de natie door onbedekte vrouwen in de atletieksport leidde tot binnenlandse kritiek.	Nog nooit naturaliseerde de Emir van Qatar een vrouw om voor het land in de atletieksport uit te komen.	De verdeling in de naturalisatie van mannen en vrouwen is binnen de tijdspanne van dit onderzoek gelijk. Turkije lijkt daarmee weinig problemen te hebben met de representatie van de natie door genaturaliseerde vrouwen.
C. Herkomst	Voornamelijk afkomstig uit Afrikaanse landen.	Voornamelijk afkomstig uit Afrikaanse landen. Ook komen de atleten uit omringende Arabische landen.	Meerderheid afkomstig uit Oost-Europese landen. In veel gevallen betreft dit atleten die voor Turkse sportclubs uitkomen
D. Aantal/Aandeel	Relatief groot aandeel op de <i>Lists of Transfers of Allegiance</i> . Dit	Minder groot aandeel dan de andere casuslanden. Het	Ligt qua aandeel tussen de andere casuslanden in. De speerpunten op de

	aandeel bleef binnen de tijdsperiode van het onderzoek stijgen.	aantal nam daarentegen in de laatste jaren binnen de tijdsperiode van het onderzoek toe.	<i>Lists of Transfers of Allegiance</i> blijken op het begin en het eind van de tijdsperiode te zitten. Het aantal <i>transfers</i> fluctueert dan ook een stuk meer dan bij de andere twee landen.
E. “Dikte”	De overgrote meerderheid van de genaturaliseerde atleten blijkt een zeer “dunne” binding met het land te hebben.	De meerderheid van de genaturaliseerde atleten blijkt een “dunne” binding met het land te hebben. Daarnaast ook dat een deel twee à drie jaar bij de <i>Aspire Academy</i> heeft getraind en zodoende een iets “dikker” binding had.	Ten opzichte van de andere twee casuslanden hebben de atleten een “dikker” binding doordat er voor een deel sprake is van <i>citizenship-by-marriage</i> . Ook hier heeft de meerderheid van de genaturaliseerde atleten een “dunne” binding met het land.

De overgrote meerderheid van de genaturaliseerde atleten in de casuslanden blijkt een zeer “dunne” binding te hebben met het land dat zij op internationale kampioenschappen vertegenwoordigen. Wanneer een vergelijkbare statistiek (zie Appendix E) zou worden losgelaten op het Verenigd Koninkrijk of Frankrijk, zou een heel andere verdeling naar voren komen en zou deze, als gevolg van voormalige koloniale relaties, een

“dikkere” binding van de atleten met het “nieuwe” land aantonen. De “plastic Brits” waarover in de Britse media werd gesproken zouden daarom het onderspit delven tegenover de “dunne” “plastic Bahreini’s” en “plastic Qatari’s” die uit statistiek E naar voren zijn gekomen. Het zijn deze sportmigranten die een paspoort ontvingen om Bahrein en Qatar op internationale kampioenschappen te kunnen vertegenwoordigen. In het geval van Bahrein en Qatar kan worden vastgesteld dat zij een bevolking hebben waarbinnen er sprake is van een duidelijke scheiding tussen de staatsburgers en migranten, waarbij deze laatste groep in beide gevallen de meerderheid vormt maar geen gebruik kan maken van beschermende binnenlandse wetgeving. De regels voor het bezitten van een Bahreins of Qatarees paspoort zijn op een dusdanige manier gevormd dat alleen degenen die ook daadwerkelijk de traditionele Bahreinse of Qatarese identiteit vertegenwoordigen, het paspoort kunnen hebben. Zo zou een migrant pas na een aaneengesloten periode van vijftientwintig jaar in aanmerking kunnen komen voor een paspoort. Net als bij de Bahreini’s en de Qatari’s, hechten ook de Turken veel waarde aan de eigen nationaliteit, maar zijn daarbij veel minder gericht op exclusiviteit. Zo zou een woonperiode van vijf jaar in principe genoeg moeten zijn om een Turks paspoort te krijgen.

De harde en moeilijk te verwezenlijken eisen die Bahrein en Qatar aan migranten stellen om voor het staatsburgerschap in aanmerking te komen dragen bij aan de gedachte dat nationaliteitsovergangen in de sportwereld controversieel of abnormaal zijn. Zo is er enerzijds sprake van deze exclusiviteit van het paspoort tegenover de enorme hoeveelheid migranten in het land, en worden anderzijds paspoorten vergeven aan sportmigranten zonder enige binding met het land dat zij gaan vertegenwoordigen. De wetgeving is daarbij in beide landen zo in elkaar gezet dat de vorst van het land de uitzonderingen op de regels kan bepalen. Een belangrijk verschil tussen de twee Golfstaten is dat de Emir van Qatar nog nooit een vrouw heeft genaturaliseerd met als doel haar voor Qatar te laten uitkomen op internationale atletiekkampioenschappen. Hoewel Qatar zich hierdoor meer vastklampt aan de eigen waarden van de nationale identiteit zorgt de standvastigheid van traditionalisme met betrekking tot het staatsburgerschap in beide landen voor controversie. Zo is er sprake van een nieuwe scheiding die ditmaal niet plaatsvindt tussen Bahreini’s/Qatari’s en de arbeidsmigranten in deze landen, maar tussen de arbeidsmigranten onderling.

Het naturaliseren van atleten zonder enige binding met het land enerzijds, en het in stand houden van de duidelijke scheiding tussen staatsburgers en niet-staatsburgers

anderzijds, leidt tot een ondermijning van het binnenlandse traditionalisme in Bahrein en Qatar. Met andere woorden, Bahrein en Qatar worden vertegenwoordigd door atleten die op papier het staatsburgerschap bezitten, maar deze niet zichtbaar uitstralen. In het geval van Turkije is er geen sprake van ondermijning aangezien zij niet op een dergelijke traditionele manier vasthouden aan de exclusiviteit van het staatsburgerschap. Doordat het land vooral groots wil presteren en op cultureel gebied wil uitblinken staat het de grootschalige naturalisatie van atleten toe. Met andere woorden, daar waar Bahrein en Qatar in de eerste plaats op een ondermijnende manier gebruikmaken van genaturaliseerde atleten door een gebrek aan eigen atleten, gebruikt Turkije een olympische sport als atletiek als cultureel middel om zichzelf sterker naar de buitenwereld te kunnen representeren.

Om de ondermijning te doorbreken proberen de Golfstaten de identiteit van de genaturaliseerde atleten te maskeren en om te buigen naar Islamitische standaarden. Je zou met andere woorden kunnen stellen dat de atleten die in eerste instantie geen deel lijken te zijn van de door Anderson omschreven imaginaire gemeenschap, toch binnen de gemeenschap dienen te worden geplaatst. Op deze manier kunnen de atleten de landen op een representatieve manier vertegenwoordigen. Zo dienen vrouwelijke atleten in Bahrein zichzelf te bedekken bij gelegenheden buiten de atletiekbaan en dienen bijna alle atleten in alle casuslanden hun naam te veranderen naar een toepasselijke nationale vorm. De atleten zonder enige relatie met het land dat zij op internationale kampioenschappen vertegenwoordigen lijken de grenzen van de nationale identiteit te schamen, maar worden in de nationale verpakking verwerkt tot de nieuwe nationale helden.

Daar waar Jansen en Engbersen zich voornamelijk hebben gericht op de hoeveelheid aan nationaliteitsovergangen op de Olympische Spelen, nam dit onderzoek een diepere duik in de achtergronden van de atleten die een nationaliteitswisseling ondergingen. Daarbij moet de kanttekening worden gemaakt dat ik mij in mijn onderzoek op slechts één sport heb gericht. Weliswaar kan de atletieksport als “de moeder der sporten” worden gezien, de Olympische Spelen omvatten tientallen andere sporten die niet binnen dit onderzoek zijn opgenomen maar waarbinnen wel nationaliteitsovergangen plaatsvinden. Om een beter inzicht te kunnen krijgen in de nationaliteitsovergangen in de sportwereld en de invloed hiervan op de concepties van nationale identiteit en burgerschap in verschillende landen, zou het van groot belang zijn om ook bij andere sporten de overgangen in beeld te hebben. Bij dit onderzoek kon ik gebruikmaken van de *Lists of Transfers of Allegiance* van het IAAF

om zodoende een voedingsbodem voor het onderzoek te hebben. Een dergelijk overzicht bleek bij andere sporten niet zo makkelijk te achterhalen.

De manier waarop de kunstmatige nationale trots in Qatar, Bahrein en Turkije door middel van nationaliteitsovergangen tot stand komt en de wijze waarop deze invloed heeft gehad op de concepties van nationale identiteit en burgerschap zijn in dit werk uiteengezet. Wat interessant is voor een vervolgonderzoek, is de wijze waarop de *muscle trade* naar de casuslanden heeft plaatsgevonden. In hoeverre is er daadwerkelijk sprake geweest van sommen geld die aan sportbonden zijn voorgelegd en zijn de atleten er daadwerkelijk financieel op vooruit gegaan. Met andere woorden, zijn de genaturaliseerde atleten beter af na hun *transfer* of is het verhaal van Lily Abdullayeva geen uitzondering op de regel? Aangezien het onderzoek heeft aangetoond dat de Golfstaten en Turkije deze *muscle trade* in de hand lijken te werken dienen voor een dergelijk vervolgonderzoek ook Arabische en Turkse bronnen te worden geanalyseerd. Op deze manier zou een diepteonderzoek nog beter kunnen worden uitgevoerd om een zo groot mogelijke blik op migratie en naturalisatie in de atletieksport te krijgen.

Een andere vervolgrichting zou zich kunnen betrekken rond het verband tussen nationaliteitswisselingen in de sportwereld en het organiseren van grote sportevenementen in Bahrein en Qatar. De cijfers en gegevens uit dit onderzoek tonen immers aan in welke hoeveelheden en op welke manier nationaliteitswisselingen in Bahrein en Qatar in de atletieksport zijn ontstaan. Het zou interessant zijn deze gegevens te kunnen koppelen aan andere grote onderwerpen met betrekking tot de sport in de Golfstaten. Daarbij denk ik in de eerste plaats aan de controversiële toewijzing van het WK voetbal van 2022 aan Qatar. Het land heeft zich nog nooit voor dit evenement geplaatst en werd “verrassend” gekozen als organisator van een van ’s werelds grootste sportevenementen. Los van mogelijke corruptieschandalen met betrekking tot deze verkiezing zou het interessant zijn om te kijken in welk opzicht nationaliteitswisselingen een rol spelen bij het organiseren van grote sportevenementen in de Golfstaten. Hoewel landen als Bahrein en Qatar klein van stuk zijn, willen zij op organisatorisch gebied groots presenteren. Hoe zit het met de eigen participatie op deze eindrondes? Met andere woorden: in hoeverre neigen de sportbonden in deze landen naar het aantrekken van buitenlandse talenten in de aanloop naar dergelijke evenementen in eigen land?

Appendices

8.1 Appendix A: Gemiddelde leeftijd atleten

8.1.1 Gemiddelde leeftijd Bahrein

Bahrein A
Gemiddelde leeftijd van de atleten die de Bahreinse nationaliteit hebben verkregen (in aantallen afgerond op één decimaal)
21,4 jaar

De atleten op de *IAAF Lists of Allegiance 1998-2016* die Bahrein in de atletieksport zijn gaan vertegenwoordigen hebben een gemiddelde leeftijd van 21,4 jaar. In de atletieksport is dit een leeftijd waarbij er nog genoeg ruimte is voor progressie en de atleet zich nog jaren kan ontwikkelen. Met andere woorden, wanneer er naar de leeftijd wordt gekeken van de naar Bahrein getransfereerde atleten kan er worden geconcludeerd dat zij nog jaren op internationaal niveau mee zouden kunnen gaan. Opvallend in deze statistiek is de lijst van het jaar 2015.¹²⁸ De gemiddelde leeftijd van de “nieuwe” Bahreinse atleten die dit jaar door het IAAF zijn genoteerd bedraagt 19,0 jaar. Dit gemiddelde ligt nog lager dan het getal dat de hele periode 1998-2016 betreft en is onder andere voortgekomen uit de overgang van twee minderjarige atletes, Fatuma Chebsi en Dalila Abdulkadir (voorheen Gosa), die beide 17 jaar waren toen zij toestemming kregen om voor Bahrein uit te komen. Volgens de database van het IAAF behaalde Chebsi al meerdere ereplaatsen door onder meer in de finale te komen om de 3000 meter op de Olympische Jeugdspelen en de titel te pakken op de 5000 meter op de Arabische Jeugdkampioenschappen.¹²⁹ Abdulkadir behaalde nog veel meer ereplaatsen, waaronder een tweede plaats op 1500 meter op de Wereldkampioenschappen voor

¹²⁸ International Association of Athletic Federations, *Lists of Transfers of Allegiance 2015*.

¹²⁹ IAAF, *Athlete Database*, <https://www.iaaf.org/athletes/bahrain/fatuma-jewaro-291820> en <https://www.iaaf.org/athletes/bahrain/dalila-abdulkadir-291042> (geraadpleegd op 5 juni 2018).

juniores en een derde plaats op dezelfde afstand op de Olympische Jeugdspelen. Gezien het gegeven dat de wet- en regelgeving van het IAAF in 2015 stelt dat er minimaal een jaar tussen het verkrijgen van het staatsburgerschap en de overgang van een atleet zit, kan er worden gesteld dat beide atletes maximaal 16 jaar zijn geweest toen zij al in aanraking zijn gekomen met de Bahreinse atletiekbond. Overigens geldt hetzelfde principe ook voor vijf andere atleten op deze lijst. Zij waren weliswaar meerderjarig (18 jaar) toen zij voor het eerst konden uitkomen voor Bahrein, maar moeten op minderjarige leeftijd (17 jaar of jonger) al op een bepaalde manier met Bahreinse instanties in aanraking zijn gekomen.

8.1.2 Gemiddelde leeftijd atleten Qatar

Qatar A
Gemiddelde leeftijd van de atleten die de Qatarese nationaliteit hebben verkregen (in aantallen afgerond op één decimaal)
19,4 jaar

De gemiddelde leeftijd van de atleten die volgens de *IAAF Lists of Allegiance* naar Qatar zijn getrokken ligt laag. Een negentienjarige atleet zit nog altijd in een ontwikkelingsproces naar zijn of haar topprestaties en kan mogelijk in de toekomst, los van blessures en schorsingen, medailles op grote kampioenschappen binnenslepen. Voor dergelijke prestaties is goede begeleiding vereist. Een van de coaches die door Qatar werd aangetrokken om deze atleten naar de top te helpen is de Italiaan Renato Canova. Het was dan ook Canova die Shaheen begeleidde naar het eerste goud voor Qatar ooit op een wereldkampioenschap atletiek en daarbij de hele eerste generatie Afrikaanse sportmigranten in Qatar onder zijn hoede nam. In 2008 werd Canova gevraagd te reageren op de vraag of het niet oneerlijk is dat Qatar Keniaanse atleten aantrekt om voor het land uit te komen: 'I want to explain the situation very well. All the athletes moving till 2007 had an official letter of no objection from the Kenyan federation. Besides, Qatar never asked somebody younger than eighteen or nineteen years old to go to Qatar. Therefore, we can't put Qatar and Bahrain on the same level. The behavior of the two countries is very different. Bahrain never spoke with the

Kenyan Federation and Qatar did everything in the official way.’¹³⁰ De lage gemiddelde leeftijd die uit mijn onderzoek naar voren is gekomen, is onder andere gebaseerd op drie atleten die op zestienjarige leeftijd van het IAAF toestemming kregen om voor Qatar uit te komen. Hieruit kan dan ook worden gesteld dat zij minimaal vijftien moeten zijn geweest toen zij het Qatarese staatsburgerschap bemachtigden. Dit is uiteraard een extreem jonge leeftijd. Daarnaast komen er nog één zeventienjarige en vier achttienjarigen voor op de *lists of allegiance* met betrekking tot de *transfers* naar Qatar. In verband met de regelgeving van het IAAF rondom nationaliteitsovergangen dient er ook bij deze gevallen minimaal een jaar van de leeftijd van de atleten ten tijde van de overgang te worden afgetrokken wanneer er wordt gekeken naar het moment dat zij het Qatarese paspoort in het bezit hebben gekregen. Hoewel Canova met zijn uitspraken, die hij rond 2006 heeft gedaan, niet heeft gelogen, lijkt aan de hand van de hedendaagse statistieken die uit dit onderzoek naar voren zijn gekomen een streep te kunnen worden gezet door de argumentatie van de atletiektrainer. Uit statistiek E kan dan ook worden geconstateerd of Qatar, zoals Canova stelt, op een ethische manier heeft gehandeld of dat deze atleten ook daadwerkelijk op zulke jonge leeftijden zijn gerekruteerd.

8.1.3 Gemiddelde leeftijd atleten Turkije

Turkije A
(A) Gemiddelde leeftijd van de atleten die de Turkse nationaliteit hebben verkregen (in aantallen afgerond op één decimaal)
25,1 jaar

De gemiddelde leeftijd die uit het onderzoek naar voren is gekomen ligt een stuk hoger dan bij Bahrein en Qatar. Dit komt in de eerste plaats door de Turkse wetgeving die stelt dat minderjarigen niet genaturaliseerd kunnen worden. Opvallend is ook de leeftijdsvariatie die uiteenloopt van 18 tot 36. Meer dan een vijfde van de atleten die naar Turkije zijn getransfereerd waren dertigers toen zij overgingen. De reden waarom deze “oudjes” het

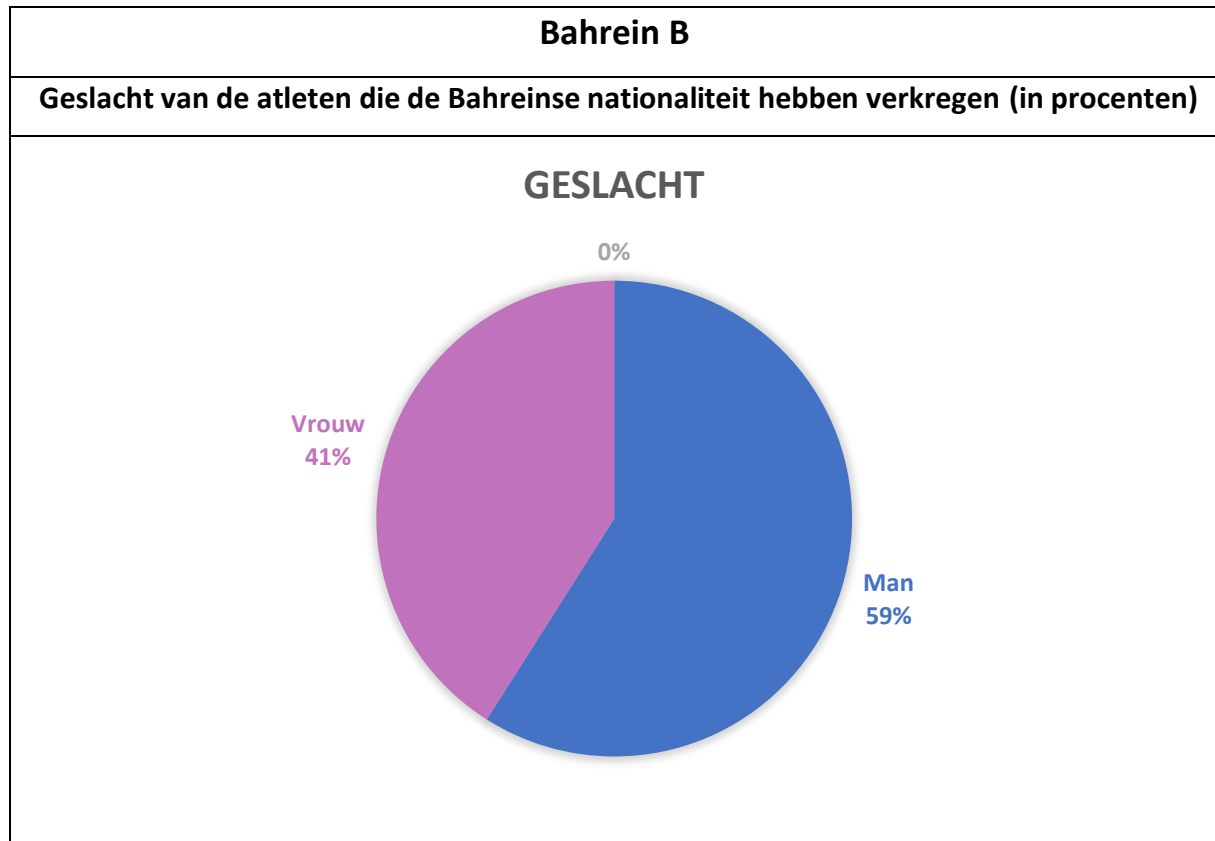
¹³⁰ Jurg Wirz, *Run to win: The training secrets of the Kenyan Runners* (Oxford 2006) 162-164.

Turkse staatsburgerschap hebben gekregen ligt onder meer in het gegeven dat buitenlandse atleten die in Turkije de sport beoefenen niet per definitie onderdeel uitmaken van een Turks opleidingsprogramma zoals in Qatar. Ook behoren zij niet door gebrek aan getalenteerde atleten automatisch tot de nationale ploeg zoals in Bahrein. Atletiek is in Turkije een clubsport.¹³¹ Dit houdt in dat *multi-sportclubs* die voornamelijk bekend zijn geworden door het voetbal zoals Fenerbahçe en Besiktas ook in de atletiekwereld actief zijn. Zij hebben een nationale competitie waarbinnen de clubs ieder jaar strijden om de landstitel en doen ieder jaar mee aan een Europese atletiekclubcompetitie die als een equivalent van de Champions League kan worden gezien. Deze sportcultuur rondom clubcompetities is, in tegenstelling tot in Bahrein en Qatar, erg belangrijk in de Turkse atletieksport. Net zoals voetballers in de nadagen van hun carrière naar China, India, Amerika, Australië of een van de Golfstaten trekken om nog flink wat geld aan hun sport te kunnen verdienen, trekken de Turkse clubs atleten aan die “op leeftijd” zijn. Zo liep voormalig Olympisch- en Wereldkampioen Donovan Bailey de 100 meter sprint voor Fenerbahçe en kwam kogelslingeraarster Sviatlana Sudak-Torun uit voor Enkaspor. Daar waar Donovan Bailey niet van nationaliteit veranderde, hij liep immers alleen nog wedstrijden op clubniveau en deed niet langer mee aan wereldkampioenschappen, trouwde Sudak-Torun met een Turk en verkreeg op deze manier in de nadagen van haar carrière alsnog het Turkse staatsburgerschap. Uiteindelijk nam Sudak-Torun nog namens Turkije deel aan de Olympische Spelen van Peking in 2008.

¹³¹ James M. Connor en Amy I. Griffin, ‘The Muscle Trade: International track and field athlete mobility, colonialism and development’, *Sport in Society* (December 2009) 9-10.

8.2 Appendix B: Geslacht atleten

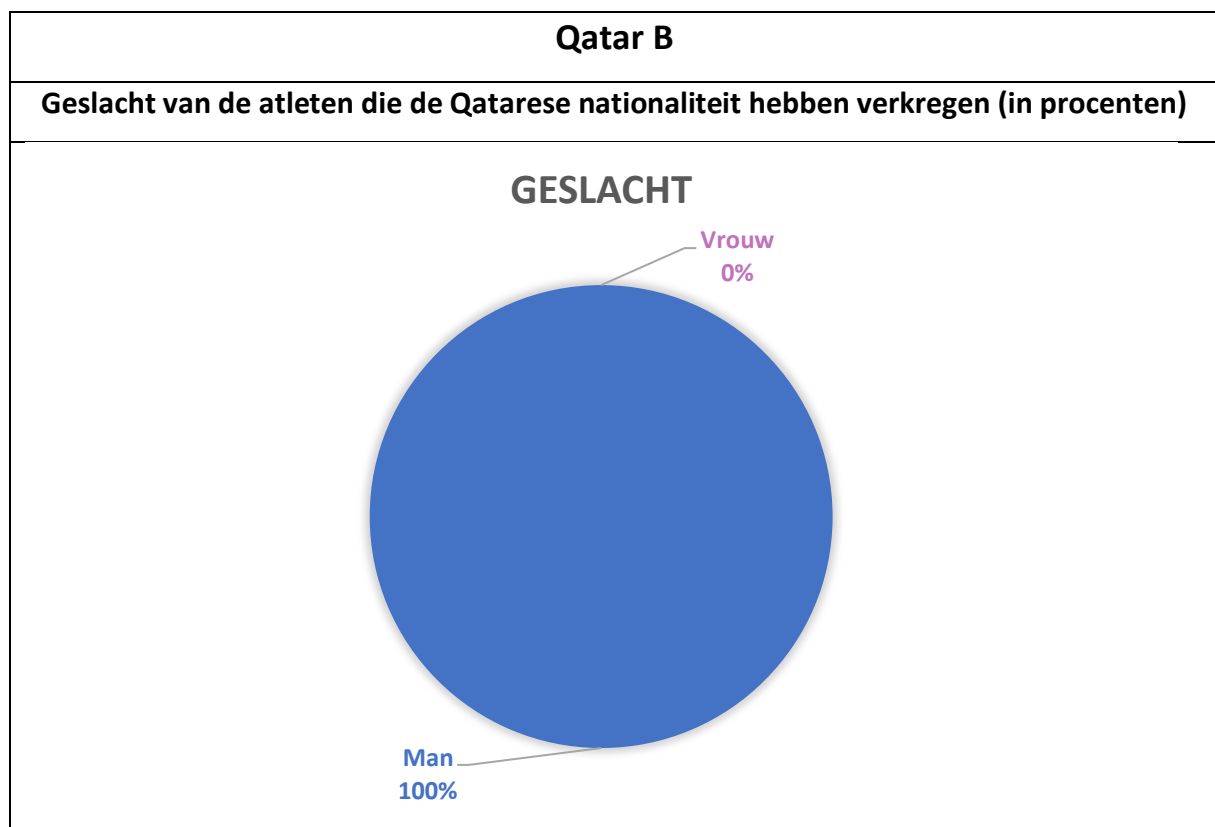
8.2.1 Geslacht atleten Bahrein



Hoewel uit de statistieken kan worden afgeleid dat er een meerderheid is aan mannelijke atleten die naar Bahrein zijn vertrokken atleten, is het relatief hoge percentage (41%) aan vrouwen erg opvallend te noemen. In de Bahreinse wet staat immers dat een vrouw automatisch Bahreini wordt wanneer haar man dit eerder is geworden. In het geval van de onderzochte cases (zie statistiek Bahrein E) is er daarentegen geen sprake van binding aan Bahrein door middel van het huwelijk. Alle vrouwelijke atletes zijn daarom bij beslissing van de koning Bahreini gemaakt. Overigens is de deelname van vrouwen in de atletieksport voor een Islamitisch land als Bahrein niet geheel onomstreden. Zo kreeg de eerder besproken Maryam Jamal de nodige kritiek van Bahreinse wetgevers over zich heen nadat er in 2005 een foto in de Bahreinse kranten van haar werd gepubliceerd. Jamal komt op deze foto juichend over de eindstreep na het behalen van een overwinning over 3000 meter in Oslo en draagt daarbij een korte broek en een sporthemd. Dit leidde tot grote ergernis bij de Bahreinse wetgever Hamad Al-Humhannadi: 'We were all shocked by the look of the young

woman who was representing Bahrain at the international gathering. The outfit is not in any way related with the normal clothes that Bahraini young women are accustomed to wearing. We are all aware of the mental, emotional and physical importance of sports and we want to promote athletic activities. However, we must ensure that they are within the perimeters of Islam and our local traditions'.¹³²

8.2.2 Geslacht atleten Qatar

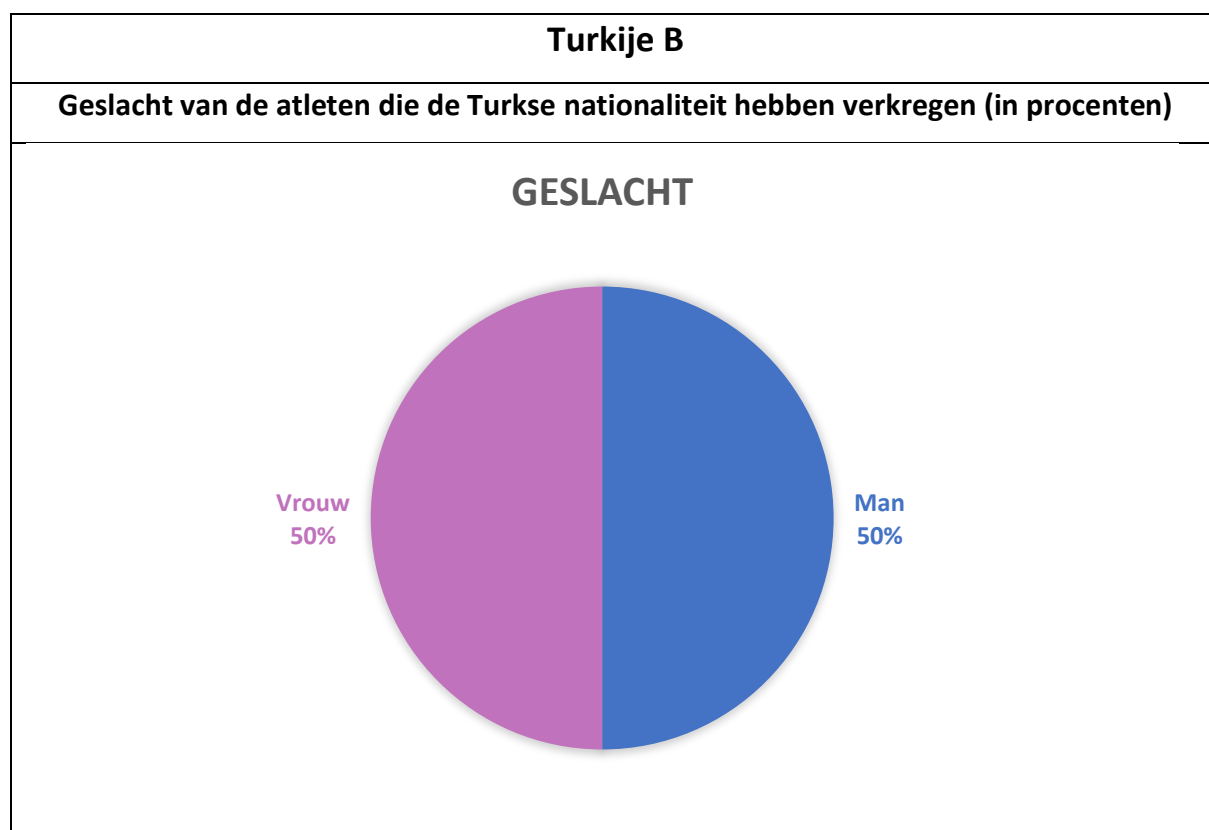


Uiteraard is dit een opvallende statistiek vanwege het ontbreken van een percentage aan vrouwelijke atleten die op de lijsten namens Qatar zijn voorgekomen. Eerder besprak ik bij Bahrein hoe de komst van vrouwelijke atleten in combinatie met de Islamitische waarden van het land een probleem vormde. In het geval van Qatar is ook daadwerkelijk zichtbaar dat er, in tegenstelling tot dezelfde statistiek in het geval van Bahrein, nog nooit een vrouwelijke atleet zich tot Qatari heeft genaturaliseerd om voor het land in de atletieksport uit te

¹³² Habib Toumi, “‘Indecent outfit’ worn by athlete angers lawmaker”, *Gulf News Bahrein* (4 augustus 2005).

komen. Zo merkte ik eerder op dat de Qatarese wet- en regelgeving rondom burgerschap erg op mannen was gericht en deze in het midden liet in hoeverre de emir een vrouw Qatari kon maken. Een feit is dat de emir van Qatar nog nooit een vrouw tot Qatari heeft genaturaliseerd voor de sportieve doeleinden in de atletiek. Uit verder onderzoek blijkt dan ook dat Noor Al-Malki en Dalal Mesfer Al-Harith de enige atletes ooit zijn die, beide als sprintsters, voor Qatar zijn uitgekomen op grote, intercontinentale atletiektornooien en niet-genaturaliseerde Qatari zijn.

8.2.3 Geslacht atleten Turkije

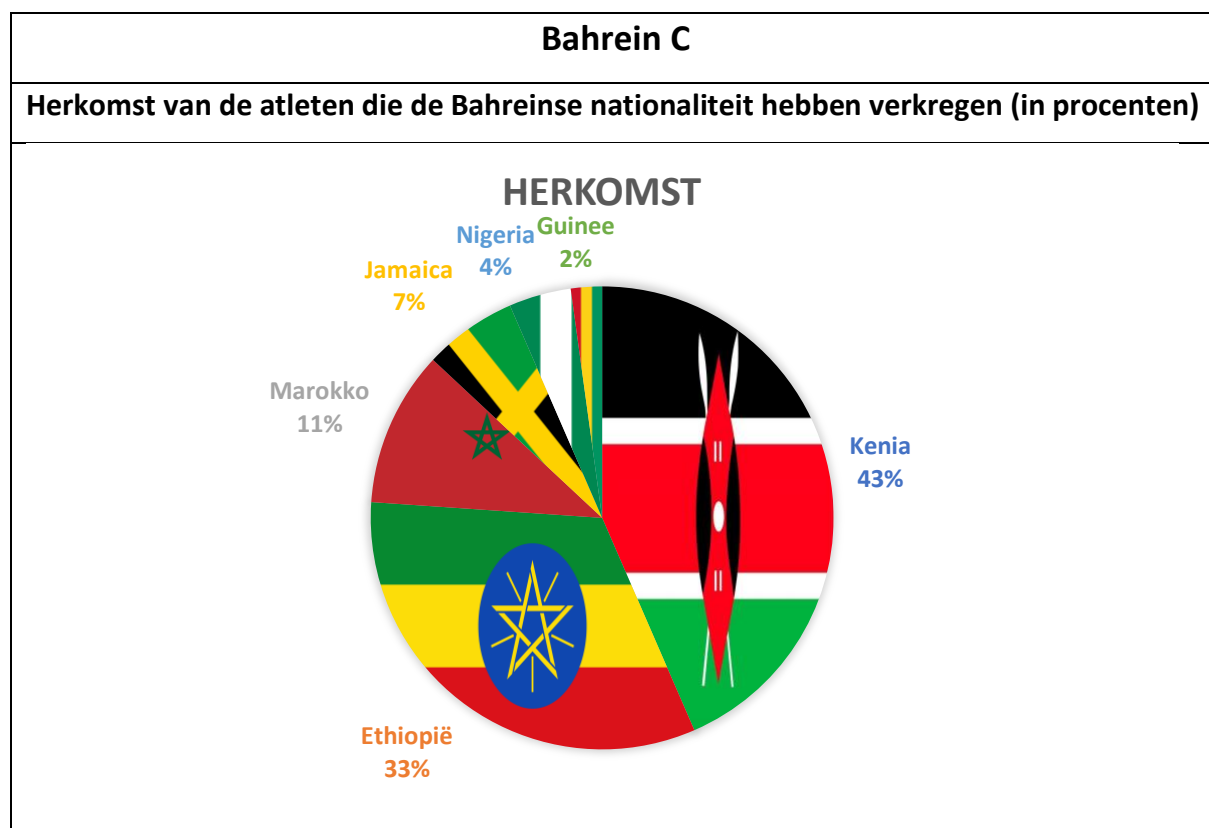


De verhouding mannen/vrouwen dat volgens de *IAAF Lists of Allegiance* Turkije is gaan representeren in internationale atletieksport is exact gelijk. Dit is ook min of meer een weerspiegeling van de wet- en regelgeving die Turkije hanteert rondom nationaliteit en burgerschap. Zo maakt deze wetgeving binnen het naturalisatiebeleid geen onderscheid tussen mannen en vrouwen. In de beginperiode van de *lists of allegiance* in 1998 komen bij de Turkse *transfers* voornamelijk vrouwelijke atleten voor op de lijsten. In een aantal van

deze gevallen betrof dit Turkse atletes die met een Turkse man waren getrouwd nadat zij een aantal jaar actief waren geweest voor een Turkse atletiekclub.

8.3 Appendix C: Herkomst atleten

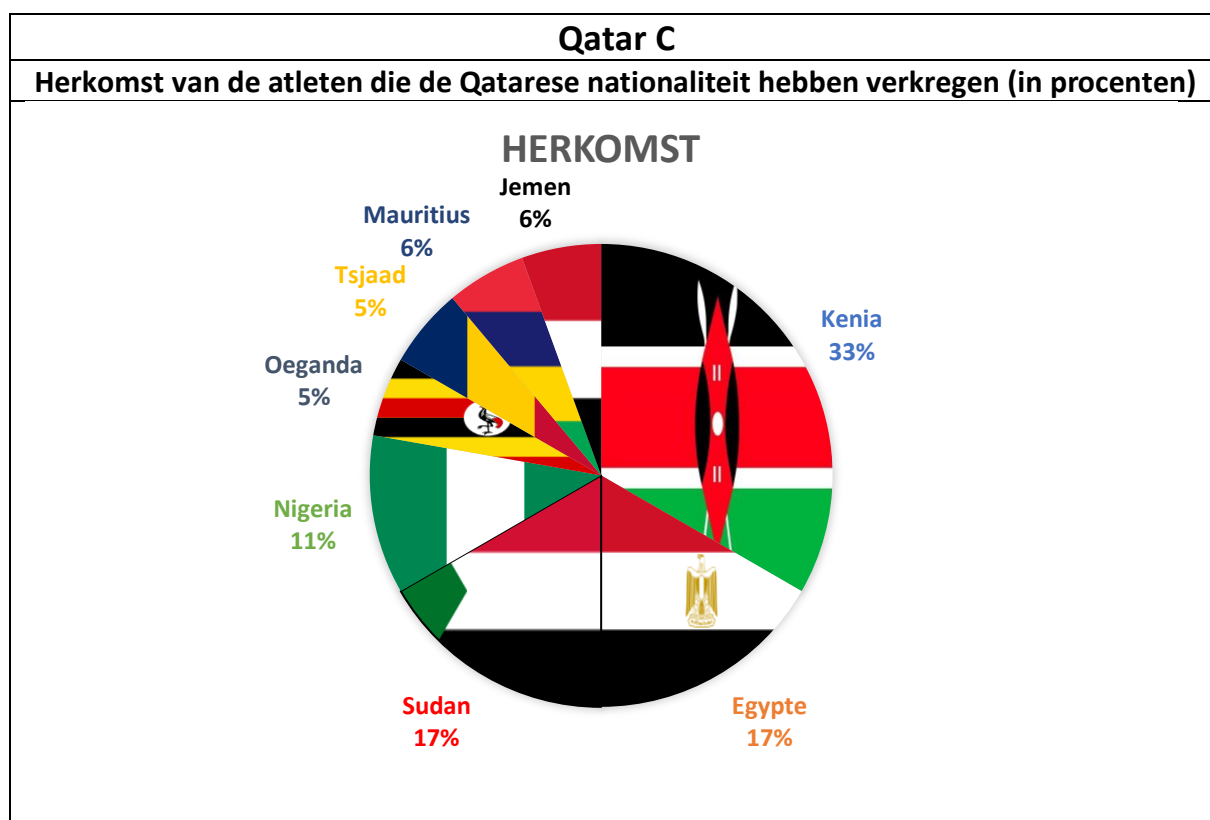
8.3.1 Herkomst atleten Bahrein



Om en nabij de 93% van alle Bahreinse atleten op de lijsten van het IAAF komt oorspronkelijk uit Afrika. Dit ligt dan ook een stuk hoger dan het wereldwijde percentage dat op 36% ligt. Deze cijfers en de relatief jonge leeftijd van de atleten uit statistiek A versterken het argument van Coe en Malboum om vanwege het “leegplukken” van Afrikaans talent alle toekomstige *transfers of allegiance* te bevriezen.¹³³ Daarnaast is op met name de lange afstanden de concurrentie in Kenia en Ethiopië enorm groot met betrekking tot het kwalificeren voor grote toernooien. Ook het sportieve aspect komt daarom in deze statistiek terug.

¹³³ IAAF, *Minutes 208th IAAF Council Meeting*.

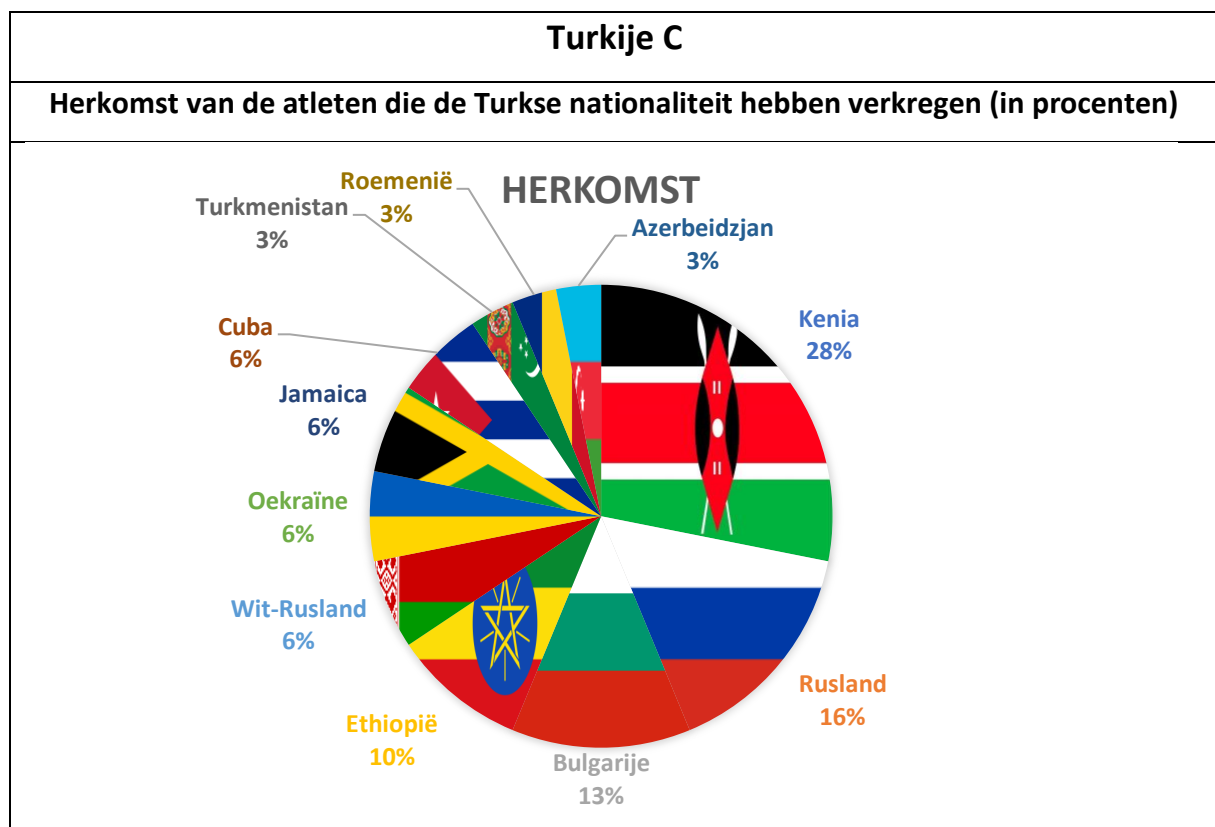
8.3.2 Herkomst atleten Qatar



Uit mijn onderzoek blijkt dat de Qatarese atleten, net als de Bahreinse, veelal uit Afrikaanse landen komen. In het eerste decennium van de 21^e eeuw kwamen bijna alle atleten op de *lists of allegiance* met als bestemming Qatar uit Kenia. In de periode hierna bleken de atleten niet alleen uit Oost-, maar ook uit West-Afrika en een aantal Arabische landen te komen. Eén van deze atleten was Femi Ogunode. Deze ex-Nigeriaanse sprinter is een van de weinige Qatarese atleten die zich openlijk uitlaat over zijn *transfer* naar Qatar: 'I ran for the University of Ibadan where I qualified for the Olympics then. Along the line so many things went down. Lots of politics were played. I was not taken to the Olympics. In athletics, politics is involved. In Nigeria, you might have the fastest time, they don't care. They will just bring in their own athletes. That was when I decided to pursue my dream and left Nigeria for Qatar. I will never run for Nigeria again. It is not possible again because right now I am dedicated to Qatar. When my country of birth cannot be fair to me, they never appreciated what I have. No matter how fast you are, you need to train hard, you need good facilities

and all that will enhance your speed. All that were never available for me while in Nigeria. But when I got to Qatar they took care of me. I have all facilities I need to keep performing well at my disposal. Trust me I can never run for Nigeria again. I am happy where I am right now.’¹³⁴ Ogunode laat al met al heel duidelijk merken dat voor hem het sportieve aspect van enorme waarde is in zijn keuze om voor een ander land uit te komen. Qatar biedt simpelweg een aantrekkelijk sportklimaat waarin deze atleet zich kan ontwikkelen. Dit zegt dan ook niet alleen iets over Qatar, maar ook over een land als Nigeria, waarbinnen de sportbond blijkbaar van een dusdanig laag niveau is dat atleten hun nationale identiteit op een zijspoor plaatsen ten goede van hun sportprestaties en de beloningen die hierop volgen.

8.3.3 Herkomst atleten Turkije



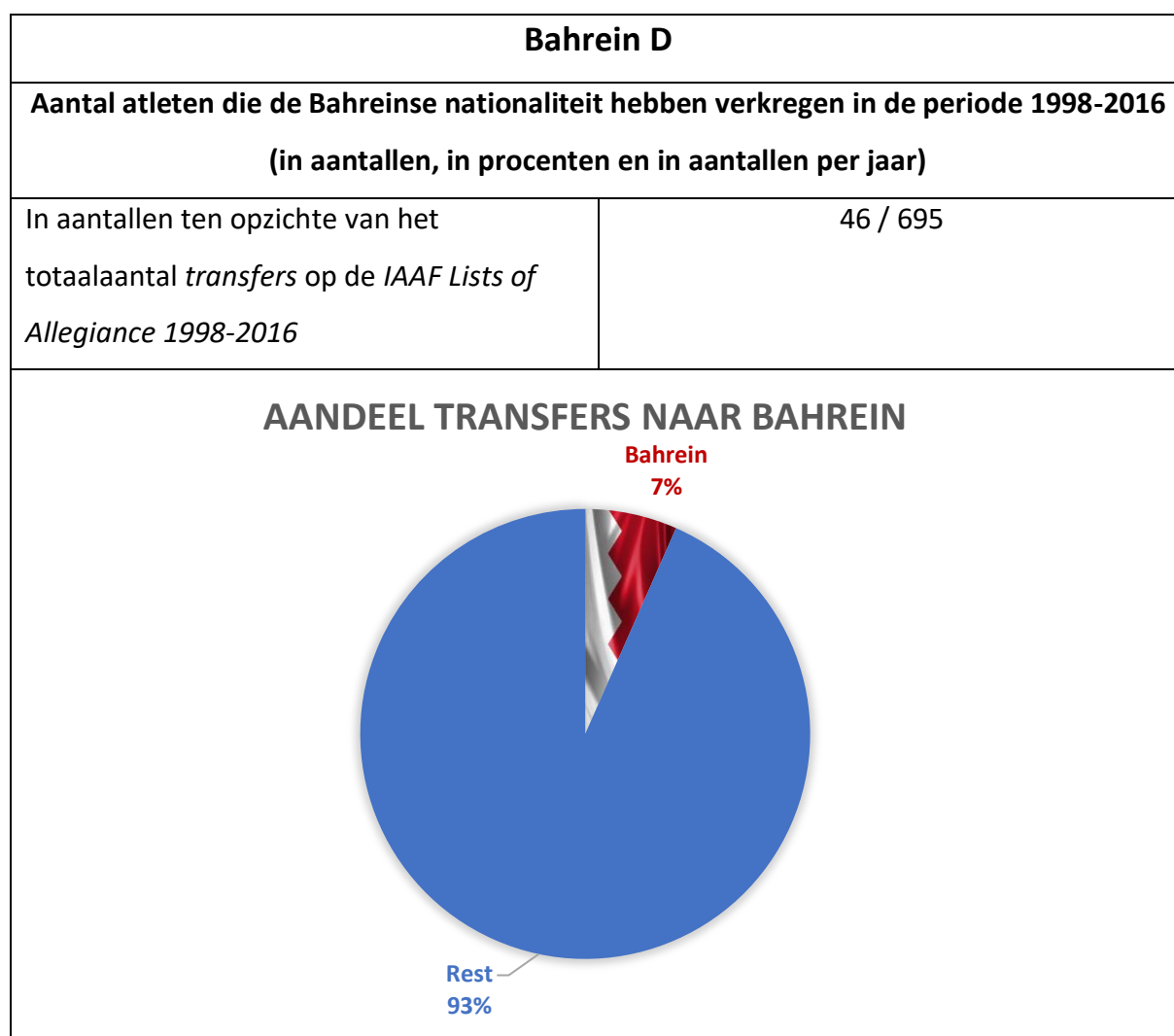
De herkomst van de Turkse atleten laat een kleurrijker beeld zien dan bij de eerdere cases. Hoewel Kenia en Ethiopië ook op deze statistiek aandelen innemen, zijn deze beduidend

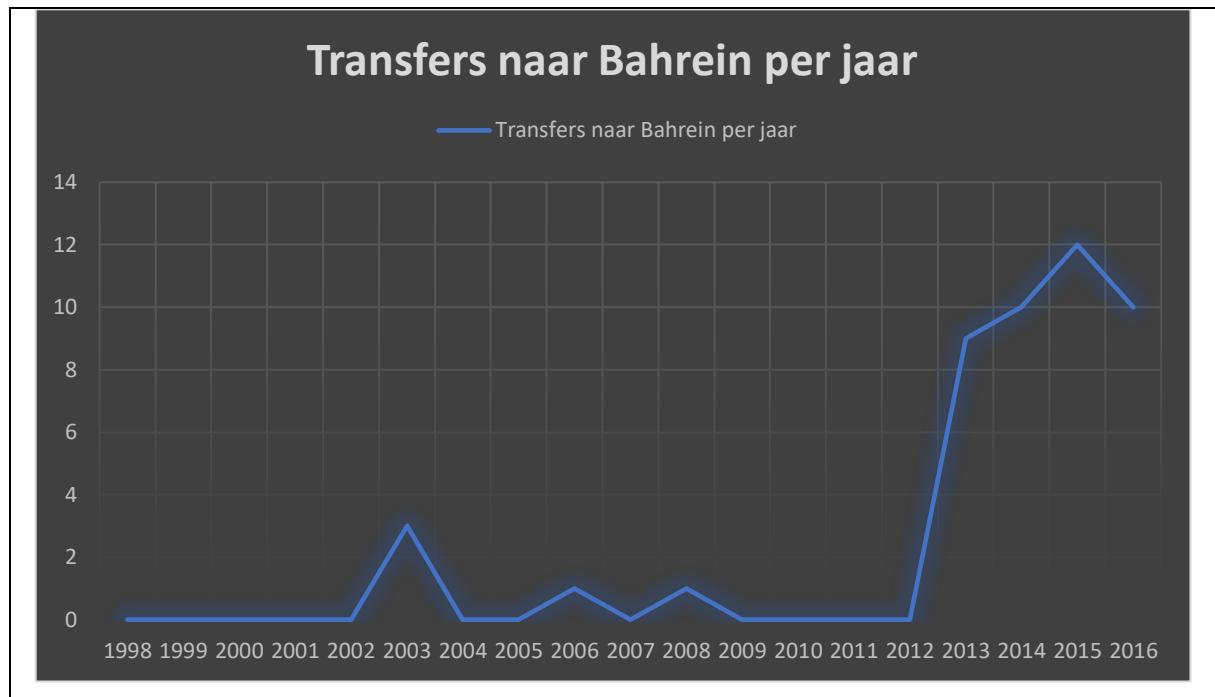
¹³⁴ Remi Sulola, 'Best Asian athlete: Nigeria's negligence drove me to Qatar', *The Cable* (16 mei 2016).

kleiner dan bij de *transfers* naar de Golflanden is te zien. Opvallend zijn de vele voormalige Sovjetstaten die in de grafiek voorkomen. Dit betreft veelal dezelfde atleten die bij de statistieken A en B zijn besproken en zich bij Turkse atletiekclubs hebben aangesloten. Deze “regionale” *transfers* vormen dan ook een kenmerkend aspect voor deze casus. Enkel in het geval van Qatar zien we een ontwikkeling die enigszins in de buurt komt van dit aspect doordat enkele atleten van de *Aspire Academy* uit Egypte en Jemen komen en daarmee een “regionaal” onderkomen vonden. Toch waren het vooral de *transfers* uit Afrika die de equivalente grafiek van Qatar kleur gaven.

8.4 Appendix D: Transfers atleten

8.4.1 Transfers atleten Bahrein

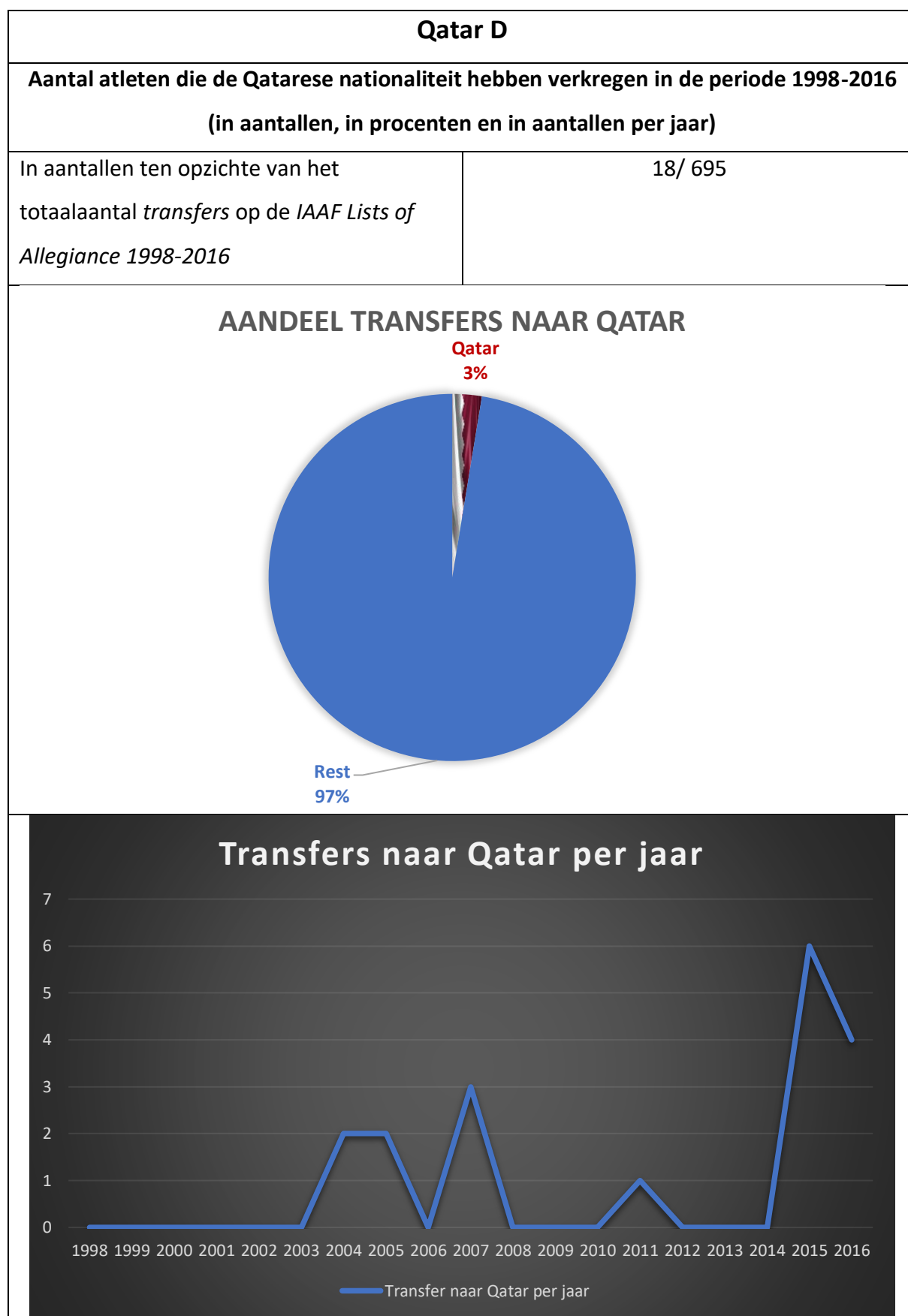




Hoewel 7 procent van het totaal niet groot lijkt te zijn, neemt een land van slechts 1,5 miljoen inwoners een behoorlijk aandeel in op deze lijsten. Zeker als er specifiek wordt gekeken naar de verdeling van het aantal *transfers*. Voor de gehele periode 1998-2010 vonden er slechts vijf *transfers* plaats naar Bahrein. Dit betekent dat er in de periode 2011-2016 sprake is geweest van een verachtvoudiging (41 *transfers*) van het aantal atleten die Bahrein op internationale kampioenschappen zijn gaan vertegenwoordigen. Over deze periode neemt Bahrein dan ook meer dan een tiende (11%) in van het totale aantal *transfers*. Het is dan ook niet heel opvallend te noemen dat de Olympische ploeg van 2016 in onderwerp van discussie was tijdens de openingsceremonie in Rio de Janeiro.¹³⁵

¹³⁵ Lily Kuo, 'Bahrain's gold-medal Olympic track team is almost entirely made up of Africans', *Quartz Africa* (16 augustus 2016).

8.4.2 Transfers atleten Qatar

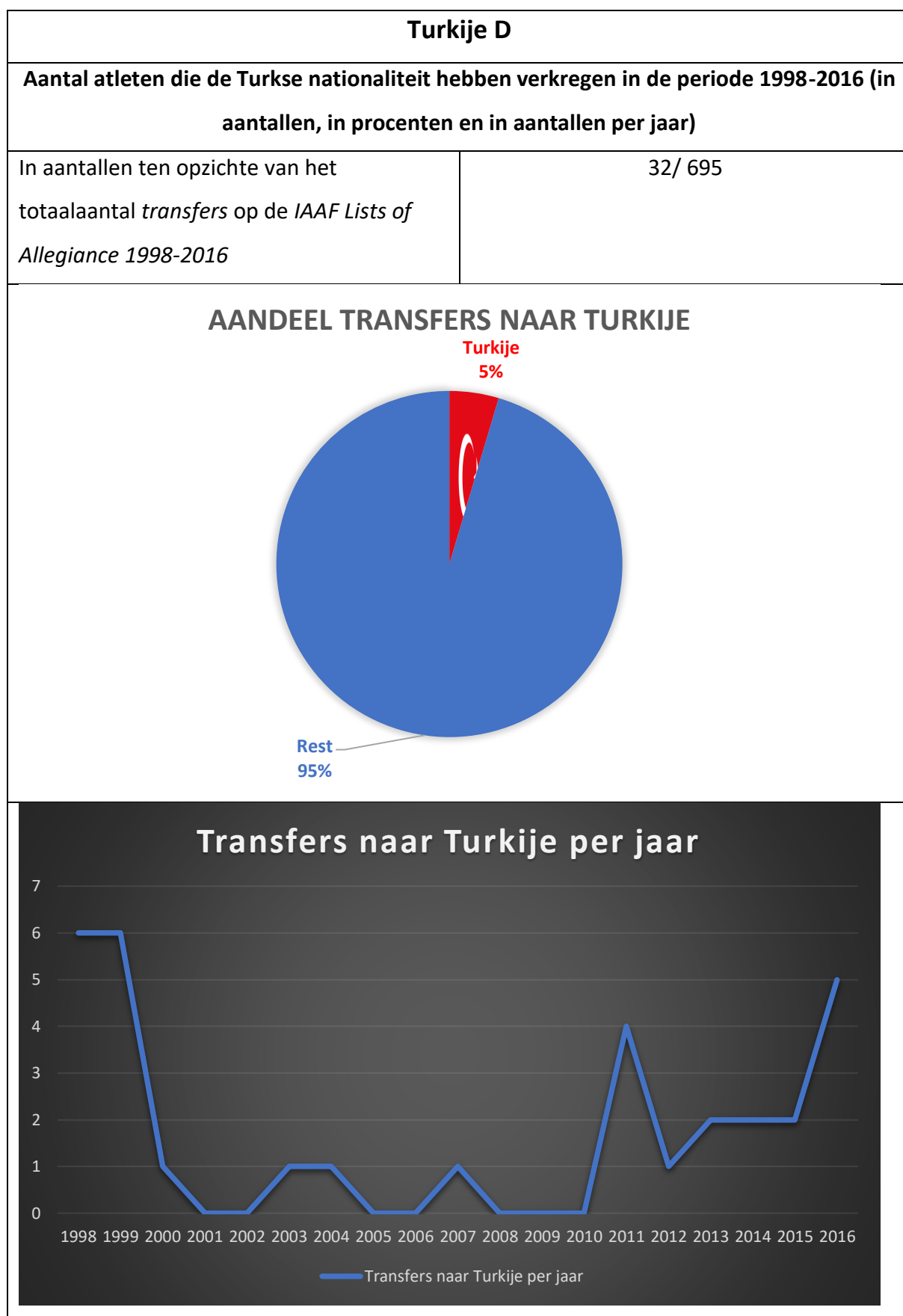


In 2009 schreef de *Daily Mail* dat Qatar zijn plannen om “sportief succes” aan zich te binden had teruggetrokken. Zo zou volgens de *Aspire Academy* Qatar graag zien dat de atleten, na de genoten opleiding, terug zouden keren naar de “rechtmatige eigenaar”: ‘Non of our scholarships play for Qatar. We want them to play for their own country’, aldus de *Aspire Academy*.¹³⁶ Zo concludeerde Jansen hieruit dat “het feit” dat Qatar zich tegen het importeren van sportief succes zou keren een keerpunt zou zijn voor de Olympische Spelen en dat de bloeitijd van het kopen van getalenteerde atleten hierdoor achter ons zou komen te liggen.¹³⁷ In eerste instantie lijkt deze conclusie met behulp van deze statistiek dan ook zichtbaar te worden. Slechts 3% van de totale *transfers* betrof een overgang naar Qatar. Daar waar dit aandeel bij Bahrein in de loop der jaren toenam, tonen ook deze cijfers aan dat de meeste *transfers* plaatsvonden aan het einde van de onderzoeksperiode van deze thesis. Daarmee laat deze statistiek een ander beeld zien dan het statement van *Aspire* in de *Daily Mail* doet vermoeden. Zo vonden de meeste *transfers* naar Qatar plaats na het verschijnen van dit artikel en zijn deze na de komst van Cherono en andere Oost-Afrikaanse langeafstandslopers niet plotseling gestopt. Daarbij hoeft het uiteraard niet allemaal te gaan om gerekruteerde atleten die via de *Aspire Academy* zijn gepolst om voor Qatar uit te komen. Dit moet dan ook blijken uit Appendix E (Qatar E).

¹³⁶ Martin Samuel, ‘Qatar will pay the earth to join sporting elite, *The Daily Mail* (14 november 2009).

¹³⁷ Jansen, ‘Nationality swapping in the Olympic Games 1978-2017, 12.

8.4.2 Transfers atleten Turkije



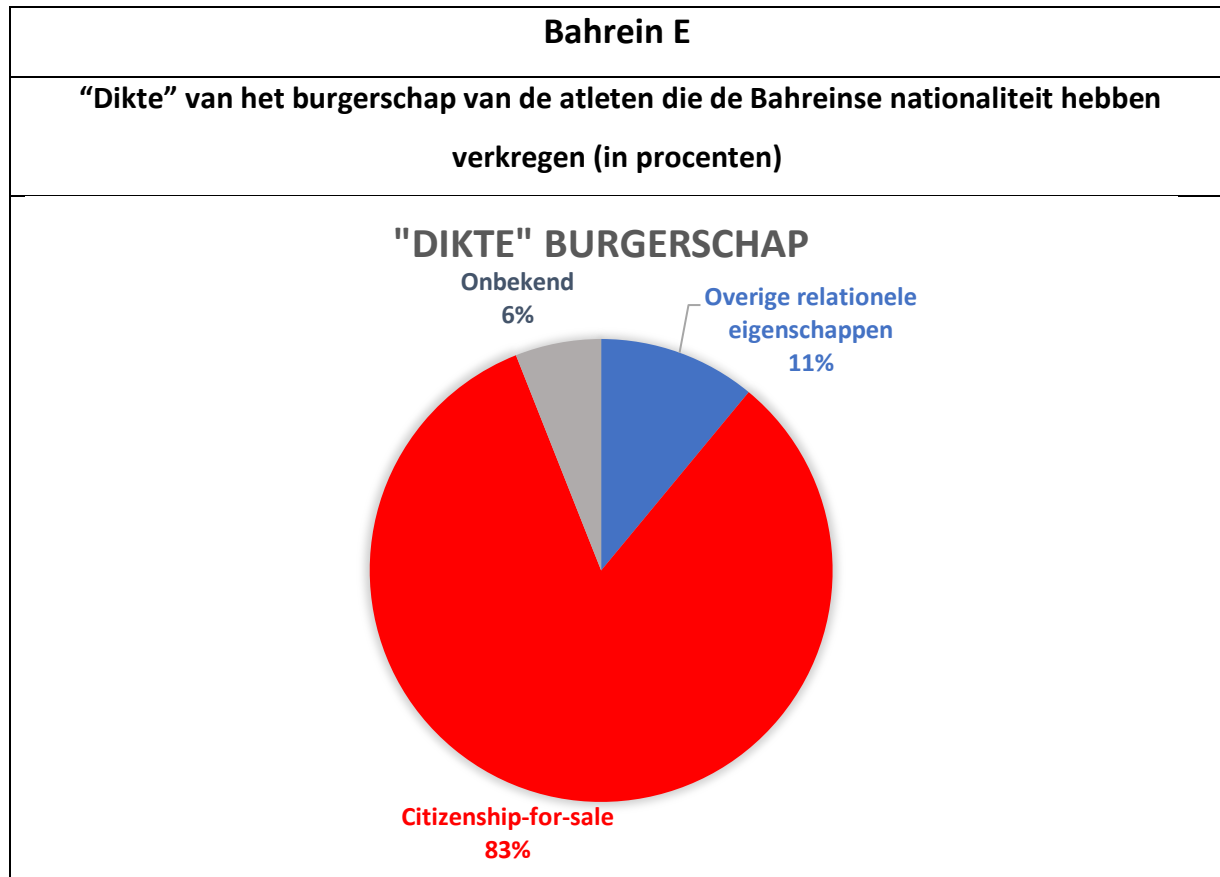
Het aandeel van Turkije op de *IAAF Lists of Allegiance* ligt rond de 5% van de totale *transfers* die vanaf 1998 hebben plaatsgevonden. Dit aandeel was voor 2000 nog veel groter en lag rond de 17%. Sindsdien is dit aandeel gezakt en zijn er minder atleten naar Turkije getransfereerd. Vanaf 2011 stijgt het cijfer weer richting het aantal *transfers* dat aan de begin van de tijdsperiode van mijn onderzoek zichtbaar is. Met andere woorden, daar waar er in de periode 1998-2016 sprake is van een stijging van het aantal *transfers* naar Bahrein en Qatar, is er bij Turkije sprake van fluctuering in het aantal *transfers* naar het land. Daarbij kan worden geconstateerd dat grote prestaties die door Turkije in de atletieksport zijn behaald voornamelijk zijn voortgekomen uit de *transfers* die in 2010-2016 hebben plaatsgevonden. Zo besprak ik eerder de Olympische bronzen medaille van de ex-Cubaan Yasmani Copello en het “tijdelijke” succes van Elvan Can (voorheen Abeylegesse). De overgang van topsprinter Ramil Guliyev van Azerbeidzjan naar Turkije vond plaats in 2011, maar leidde nog niet tot een wedstrijdlicentie voor de geboren Azeri. In dit geval was het de Azerbeidzjaanse atletiekbond die in beroep ging bij het IAAF. Guliyev zou een aanbieding uit van Fenerbahçe hebben gekregen, waarna de Turkse atletiekbond hem daarmee graag ook voor Turkije uit zou zien komen.¹³⁸ Met betere trainingsfaciliteiten en een aanbieding van 200.000 dollar ging Guliyev akkoord, maar moest uiteindelijk tot 2014 wachten om weer op internationale toernooien van het IAAF en EAA uit te kunnen komen. Hoewel Turkije en Azerbeidzjan qua cultuur veel overeenkomsten vertonen, had Guliyev voor zijn overgang geen enkele binding met Turkije en verklaarde hij zich, ondanks zijn overgang, nog altijd Azeri te voelen.¹³⁹ In 2017 werd Guliyev wereldkampioen op de 200 meter sprint. Nadat hij de eerste gouden medaille ooit voor Turkije behaalde op een wereldkampioenschap atletiek kreeg Guliyev van zijn coach de Turkse vlag toegeworpen. Nog voordat hij zijn ereronde maakte liep Guliyev naar zijn familie, van wie hij een Azerbeidzjaanse vlag kreeg. Met beide vlaggen, waarvan de een om de hals en de ander in de hand, genoot Guliyev van het mooiste moment dat hij tot dan toe in zijn carrière had beleefd.

¹³⁸ Ryk van Niekerk, ‘Turkey hails “adopted” Ramil Guliyev, the Wayde slayer’, *the Citizen* (11 augustus 2017).

¹³⁹ <https://www.nation.co.ke/sports/athletics/Turkey-hails-historic-gold-from-Azeri-born-Ramil-Guliyev/1100-4053668-np4yub/index.html> (geraadpleegd op 11 juni 2018).

8.5 Appendix E: “Dikte” van het burgerschap atleten

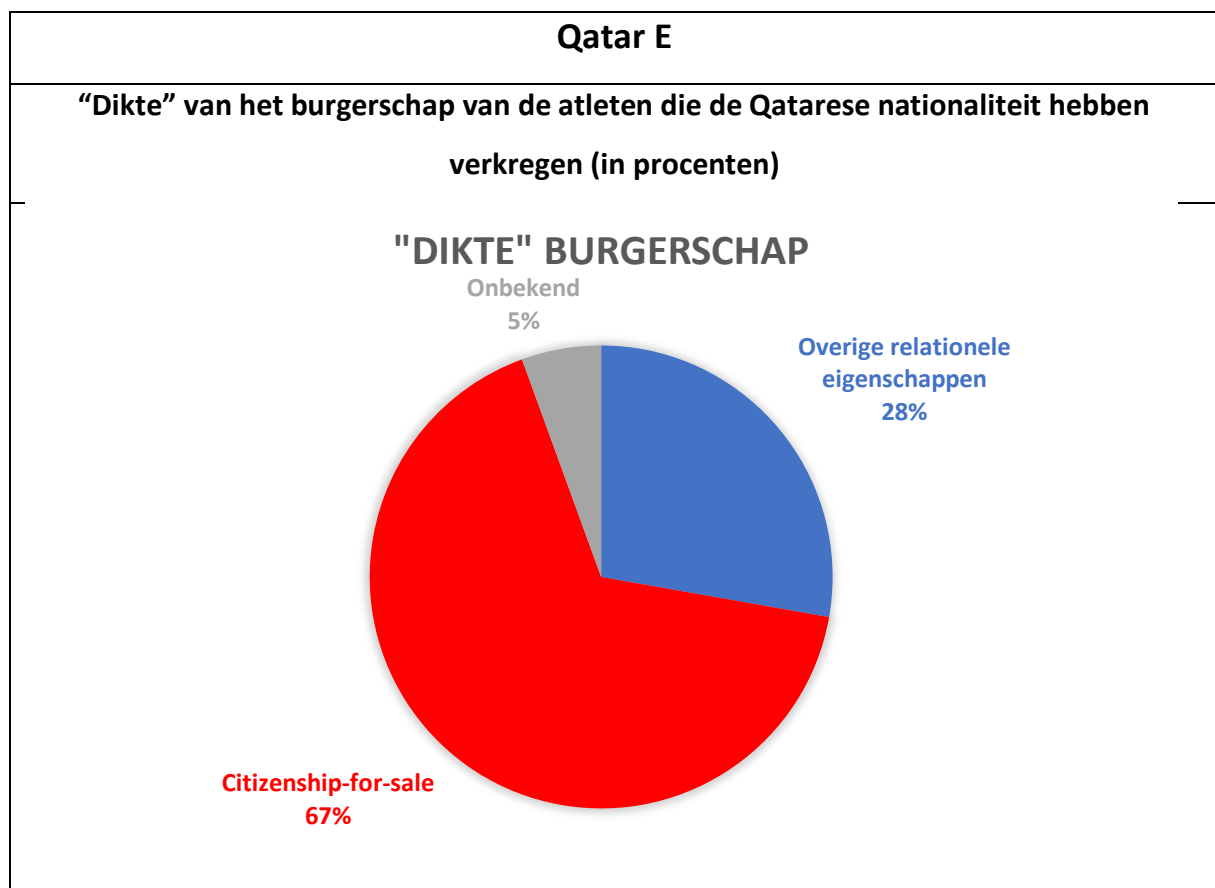
8.5.1 “Dikte” van het burgerschap atleten Bahrein



Aan de hand van de database en de *Track Records* van het IAAF kan per atleet worden bekeken waar hij of zij zich in welk jaar op sportieve basis bevond. Hieruit kan onder andere worden afgeleid in hoeverre de atleet bijvoorbeeld wedstrijden liep voor een Afrikaans, Europees, Aziatisch of Arabisch (jeugd)kampioenschap atletiek. Wanneer een atleet al op jonge leeftijd deelname aan Aziatische of Arabische (jeugd)kampioenschappen en geen Afrikaanse wedstrijden in het *record* voorkomen kan er worden gesteld dat hij of zij nooit voor het land van herkomst is uitgekomen. Wederom zegt dit veel over de jonge gemiddelde leeftijd die in Statistiek Bahrein A naar voren is gekomen. Verder kan uit het *Track Record* en de hieraan gekoppelde artikelen worden afgeleid in hoeverre er sprake is geweest van binding met het land van herkomst. Is er bijvoorbeeld sprake geweest van een huwelijk tussen een coach en een atleet? Met betrekking tot de uitkomsten voor Bahrein kan er

worden geconcludeerd dat liefst 83 procent geen enkele relatie had met het land dat zij zijn gaan representeren op het internationale atletiektoneel. In slechts zes procent van de gevallen kon ik geen directe gegevens van de desbetreffende atleet vinden en in 11 procent van de gevallen was er inderdaad sprake van een bepaalde binding met Bahrein in de vorm van een opleiding. Dit was bijvoorbeeld het geval bij de Bahreinse marathonloper Hassan Chani, die van Marokko naar Bahrein emigreerde om in Manama zijn studie met zijn sportcarrière te combineren.¹⁴⁰

8.5.2 “Dikte” van het burgerschap atleten Qatar



Wederom blijkt uit statistiek E dat de overgrote meerderheid van de *track records* van het IAAF laat zien dat de atleten onder de noemer *citizenship-for-sale* kunnen worden gerekend en geen enkele affiniteit hadden met Qatar. Hoewel de gegevens van enkele atleten niet

¹⁴⁰ <https://www.olympic.org/hassan-chani> (geraadpleegd op 24 juni 2018).

konden worden achterhaald, bleek meer dan een kwart te vallen onder “overige relationele eigenschappen”. Dit betrof in alle gevallen atleten die twee à drie jaar in Qatar werden getraind door de *Aspire Academy* en daardoor al een tijdje in Qatar woonden. Omdat dit een momentopname betreft kunnen zij qua burgerschap anno 2018 inderdaad onder deze categorie worden gerekend. Toch zijn zij op een bepaald moment in hun nog jonge leven aan de *Aspire Academy* verbonden en doorgebroken in de internationale atletiekwereld. Omdat zij volgens zowel de *lists of allegiance* en de *track records* voor Qatar uitkomen, betekent dit dat zij ook een Qatarees paspoort hebben en daarmee officieel Qatari zijn en voor Qatar uitkomen op internationale kampioenschappen. De uitspraak van de *Aspire Academy* kan daarom ook niet als feit worden gezien. De logische conclusie die uit mijn onderzoek volgt is dat aan de hand van deze statistiek kan worden geconstateerd dat een ‘einde van de bloeitijd van het kopen van atleten’ niet voorbij is aangezien zij nog altijd door Qatar worden genaturaliseerd.

Deze conclusie ligt daarmee in lijn met de veronderstelling dat de eerdere uitspraken van Canola, over het niet aantrekken van minderjarige atleten door Qatar, definitief kunnen worden geschrapt. Deze minderjarige jongens hadden geen enkele binding met Qatar, maar werden al op jonge leeftijd overgehaald om voor het land uit te komen. Zo blijkt uit de *Track Records* de voormalige Jemeniet Yaser Salem Bagharab onderdeel uit te maken van het trainingsprogramma van *Aspire* en in 2014 nog voor zijn geboorteland Jemen te zijn uitgekomen op de Aziatische Jeugdkampioenschappen.¹⁴¹ In 2016 was Bagharab Qatari, nog altijd student van *Aspire*.

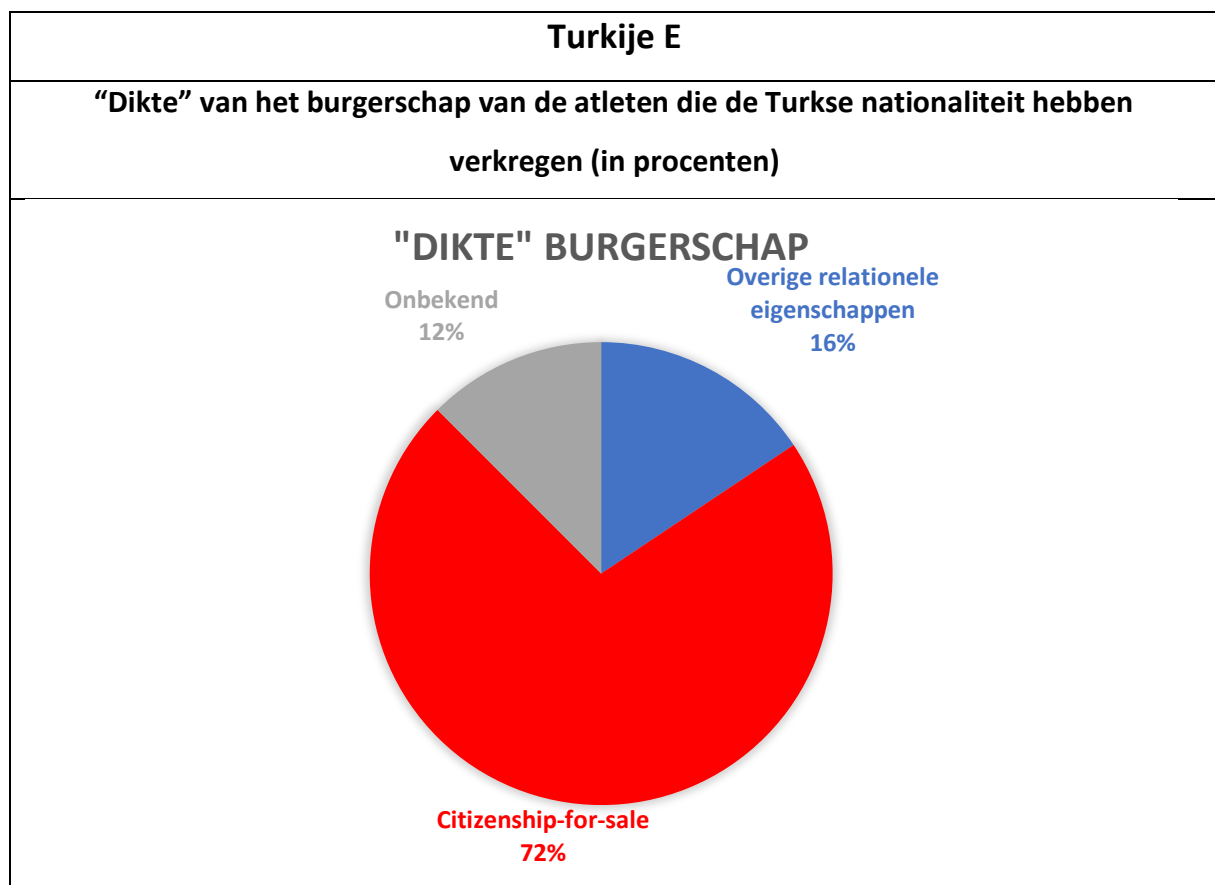
Ten slotte blijkt dat Shaheen, als pupil van Canola, zo’n één miljoen euro ontving toen hij besloot voor Qatar uit te komen.¹⁴² Met de “Cherono-deal” werden geen regels van het IAAF geschonden, al zette het deze organisatie wel aan het denken. Shaheen reageerde dan ook binnen deze context op de controverse die ontstond na zijn overgang door te stellen dat hij geen enkele regel had geschonden. Hoewel hij hiermee volledig in zijn recht stond om van nationaliteit te wisselen beging Shaheen een fout door zijn overgang te vergelijken met

¹⁴¹ Taipei 2014, ‘Results Men 16th Asian Junior Athletics Championships’, IAAF, *List of Allegiance 2016* en <https://www.iaaf.org/athletes/qatar/yaser-salem-bagharab-297674>.

¹⁴² Mike Rowbottom, *Foul Play: The dark arts of cheating in sport* (London 2013) 63 en Jere Longman, ‘Track and Field; A runner changes his flag for cash’, *New York Times* (23 augustus 2003).

die van Wilson Kipketer, een ex-Keniaan die later voor Denemarken uitkwam en ex-wereldrecordhouder is op de 800 meter. Het burgerschap van Kipketer was namelijk vele malen “dikker” dan dat van hemzelf. Zo studeerde Kipketer al meer dan vijf jaar aan de universiteit van Kopenhagen en trouwde hij in 2000 met een Deense echtgenoot.¹⁴³ Met andere woorden, niet iedere *switch* van een Keniaanse atleet is direct te koppelen aan *citizenship-for-sale*. Daarentegen blijkt dit voor de naar Qatar geëmigreerde atleten in veel gevallen wel zo te zijn. De “Cherono-deal”, ondanks een eerlijke overgang, blijft hierdoor een begrip binnen de atletieksport.

8.5.3 “Dikte” van het burgerschap atleten Turkije



Wanneer er op relatieve basis wordt gekeken naar het aantal atleten dat onder de categorie *citizenship-for-sale* valt, is het duidelijk dat Turkije zich tussen de Golfstaten in begeeft. Daarbij moet de kanttekening worden gemaakt dat veel atleten die in Qatar onder de

¹⁴³ Rowbottom, *Foul Play*, 63.

categorie “overige relationele eigenschappen” worden gerekend al op een dusdanig jonge leeftijd naar Qatar gingen zodat zij inmiddels een band met het land hebben opgebouwd waar zij al jaren woonachtig zijn. Dit scoutingsmechanisme zou in feite onder *citizenship-for-sale* moeten vallen, maar aangezien het jaar van overgang als uitgangspunt wordt genomen voor de binding met het land, vallen zij op basis van dit onderscheid in een andere categorie. In het geval van Turkije bevat de categorie “overige relationele eigenschappen” allen atletes die zijn getrouwd met een Turkse staatsburger. De rest van de atleten waarvan er voldoende gegevens beschikbaar waren in de *track records* hadden op het moment van hun nationaliteitsovergang geen enkele binding met Turkije. Dit zijn in vrijwel alle gevallen atleten die besloten om het Turkse staatsburgerschap aan te vragen nadat zij al eerder voor Turkse atletiekclubs zijn uitgekomen. De atleten binnen deze categorie zijn daarom lang niet allemaal van Afrikaanse afkomst, iets dat bij Bahrein en Qatar wel kon worden aangetoond. Een bijzonder voorbeeld is voormalige Oekraïner Seref Osmanoglu. De hinkstapspringer werd geboren als Sheryf El-Sheryf en was het kind van een Sudanese vader en een Oekraïense moeder. Toen hij voor het eerst op grote kampioenschappen mocht uitkomen koos hij ervoor het land van zijn moeder te representeren. Hoogtepunten in zijn carrière namens de Oekraïne zijn de Europese titel onder 23 jaar in 2011 en de tweede plaats op het “grote” Europese kampioenschap atletiek in 2012. Ook nam hij namens het voormalige Sovjetland deel aan de Olympische Spelen van London in 2012. Nadat hij bij een Turkse club ging trainen besloot de Turkse atletiekfederatie gebruik te maken van de situatie door de Oekraïense atletiekbond 152.000 dollar aan te bieden om in te stemmen met de overgang van El-Sheryf.¹⁴⁴ De bond, die grote financiële problemen had, ging akkoord, waarna El-Sheryf zijn naam veranderde in Osmanoglu. Na een aantal jaar te hebben gewacht op het Turkse staatsburgerschap en goedkeuring van het IAAF kon Osmanoglu in 2016 voor Turkije uitkomen op de Europese kampioenschappen atletiek in Amsterdam en de Olympische Spelen van Rio de Janeiro in 2016. In Brazilië spong hij drie keer fout, waardoor een Olympische medaille uitbleef.

¹⁴⁴ <https://www.segodnya.ua/sport/others/glava-federacii-legkoy-atletiki-na-bazy-v-krym-ehat-unizitelno-550346.html> (geraadpleegd op 11 juni 2018).

Bibliografie

9.1 Primaire Bronnen

Bahrein Government, *The Citizenship of Bahrain*.

Government of Qatar, *Law No. 38 on the acquisition of Qatari nationality*.

IAAF, 'Changing Countries'.

IAAF, 'History of the IAAF', 1.

IAAF, *Minutes 208th IAAF Council Meeting*.

IAAF, *Results European Championships 2016 Amsterdam*.

IAAF, *Competition Rules 2003-2004* 23-25.

IAAF, *Competition Rules 2006-2007* 23-25.

IAAF, *Competition Rules 2017-2018* 23-24.

IAAF, *Competition Rules 2018-2019* 23-24.

IAAF, *List of Transfers of Allegiance 1998*.

IAAF, *List of Transfers of Allegiance 1999*.

IAAF, *List of Transfers of Allegiance 2000*.

IAAF, *List of Transfers of Allegiance 2001*.

IAAF, *List of Transfers of Allegiance 2002*.

IAAF, *List of Transfers of Allegiance 2003*.

IAAF, *List of Transfers of Allegiance 2004*.

IAAF, *List of Transfers of Allegiance 2005*.

IAAF, *List of Transfers of Allegiance 2006*.

IAAF, *List of Transfers of Allegiance 2007*.

IAAF, *List of Transfers of Allegiance 2008*.

IAAF, *List of Transfers of Allegiance 2009*.

IAAF, *List of Transfers of Allegiance 2010*.

IAAF, *List of Transfers of Allegiance 2011*.

IAAF, *List of Transfers of Allegiance 2012*.

IAAF, *List of Transfers of Allegiance 2013*.

IAAF, *List of Transfers of Allegiance 2014*.

IAAF, *List of Transfers of Allegiance 2015*.

IAAF, *List of Transfers of Allegiance 2016*.

IAAF, *Athlete Database*, geraadpleegd tussen 31 december 2017 en 27 juni 2018,

<https://www.iaaf.org/athletes>.

State of Turkey, Turkish Citizenship Law Part One: Acquiring Turkish Citizenship.

Taipei 2014, 'Results Men 16th Asian Junior Athletics Championships', IAAF, *List of Allegiance 2016*

9.2 Secundaire Bronnen

Adjaye, Joseph K., 'Reimagining Sports: African Athletes, Defection, and Ambiguous Citizenship', *Africa Today* (2010), 27-28.

Al-Khaja, Huda. H., 'Investors' Opinions about Sports Marketing in Bahrain', *Sports Management* (2008) 1-5.

Amara, Mahfoud, '2006 Qatar Asian Games: a 'modernization' project from above?', *Sport, Nationalism and Orientalism* (New York 2007) 93.

Anderson, Benedict, *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism* (London 1983) 6.

"'Athletics team returns to heroes' welcome'", geraadpleegd op 6 juni 2018, <http://www.baa.bh/en/?p=153>.

'Bahrein GDP', geraadpleegd op 3 juni 2018, <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>.

'Bahrein migrant workers denied pay right travel', geraadpleegd op 5 juni 2018, <https://www.hrw.org/news/2009/11/04/bahrain-migrant-workers-denied-pay-right-travel>.

'Bahrain population', geraadpleegd op 3 juni 2018, <http://www.worldometers.info/world-population/bahrain-population/>.

'Bahrain population', geraadpleegd op 3 juni 2018, <http://worldpopulationreview.com/countries/bahrain-population/>.

Baptiste, Neto, "'Francis granted transfer of allegiance'", *The Antigua Observer*, 6 april 2017.

Baron, Peter 'Weightlifting: Silver for Bulgarian tainted by his team', *The Daily Telegraph*, 26 september 2000

Bauböck, Rainer, 'Recombinant Citizenship', *Political Science Series* (1999) 41.

Besnier, Niko, S. Brownell en T.F. Carter, *The Anthropology of Sport: Bodies, Borders, Biopolitics* (Oakland 2018) 54.

'Bevolking naar migratieachtergrond', geraadpleegd op 11 juni 2018, <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2016/47/bevolking-naar-migratieachtergrond>.

Billig, Micheal, *Banal Nationalism* (London 1995) 144.

Bloom, Ben, 'Seven Kenyans, two Jamaicans and a Cuban competing for Turkey – this is a disgraceful farce', *The Telegraph*, 7 juli 2016.

Bolling, Hans, *The beginning of the IAAF: a study of its background and foundation* (Stockholm 2007).

Butler, Nick, "'IAAF freeze all transfers of allegiance in athletics'", *Inside the Games*, 6 februari 2017.

Campbell, Rook, 'Staging globalization for national projects: global sport markets and elite athletic transnational labour in Qatar', *International review for the sociology of Sport* (Los Angeles 2010) 45-60.

Carter, Thomas F., *In Foreign Fields: The Politics and Experience of Transnational Sport Migration* (New York 2011), 44.

Carter, Thomas F., 'What happens while the official looks the other way? Citizenship, transnational sports migrants and the circumvention of the state', *Sport in Society* (2011) 227.

Chepyator-Thomson, Jepkorir Rose en Emma Sandé Ariyo, 'Out of Eastern Africa: An examination of Sport Labour Migration in the Post-Independence Era', *The international Journal of the History of Sport* (2016) 1827.

Connor, James M., en Amy I. Griffin, 'The Muscle Trade: International track and field athlete mobility, colonialism and development', *Sport in Society* (December 2009) 9-10.

Connor, James en Melissa McEwen, 'International development or white man's burden? The IAAF's Regional Development Centres and regional sporting assistance', *Sport in Society* (Canberra 2011) 805-817.

'Countries by projected GDP per capita', geraadpleegd op 8 juni 2018, <http://statisticstimes.com/economy/countries-by-projected-gdp-capita.php>.

Cram, Steve, “‘Why Rashid Ramzi’s sudden rise always stuck in the craw’”, *The Guardian* (5 mei 2009).

Dayan, Daniel en Elihu Katz, *Media Events: the live broadcasting of history* (Harvard 1992) 23-24.

Edensor, Tim, ‘Reconsidering National Temporalities: Institutional Times, Everyday Routines, Serial Spaces and Synchronicities’, *European Journal of Social Theory* (Manchester 2006) 526-528.

‘Erdogan houdt verkiezingstoespraak in Sarajevo’, geraadpleegd op 11 juni 2018, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/05/20/erdogan-houdt-verkiezingstoespraak-in-sarajevo---europese-turken/>.

‘Fresh corruption claims over Qatar world cup bid’, geraadpleegd op 8 juni 2018, <https://www.smh.com.au/sport/soccer/fresh-corruption-claims-over-qatar-world-cup-bid-20140608-zs0yl.html>.

Gardner, Andrew M., *City of Strangers: The Transnational Indian Community in Bahrain* (Arizona 2005) 245-247.

Giulianotti, Richard, *Football: A Sociology of the Global Game* (Cambridge 1999) 1.

Glad, Bill, *IAAF Member Federation Management: A Practical Guide* (Monaco 1998) 17-18.

‘Glava federacii legkoy atletiki na bazy v krym ehat unizitelno’, geraadpleegd op 11 juni 2018, <https://www.segodnya.ua/sport/others/glava-federacii-legkoy-atletiki-na-bazy-v-krym-ehat-unizitelno-550346.html>.

Gupta, Amit, ‘The Globalisation of Sports, the Rise of Non-Western Nations, and the Impact on International Sporting Events’, *The International Journal of the History of Sport* (Montgomery 2009) 1779-1780.

Guschwan, Matthew ‘Sport and citizenship: introduction’, *Sport in Society* (2014) 861.

‘Hassan Chani’, geraadpleegd op 24 juni 2018, <https://www.olympic.org/hassan-chani>.

Hardman, A.R., en H. Iorwerth, ‘Sport, Patriotism, and the Olympic Games’, *The Olympics and Philosophy* (Kentucky 2012) 256.

Harmassi, Mohammed, ‘Bahrain to end “slavery” system’, *BBC World News* (6 mei 2009).

Henry, Ian P., M. Amara en M. Al-Tauqi, ‘Sport, Arab nationalism and the Pan-Arab Games’, *International Review for the Sociology of Sport* (Londen 2003) 306.

Hobsbawm, Eric en Terence Ranger, *The Invention of Tradition* (Cambridge 1983) 1.

Houlihan, Barrie, en Jinming Zheng, 'the Olympics and elite sport policy: where will it all end?', *International Journal of the History of Sport* (Loughborough 2013) 8 en 9.

Huet, John, *The Modern Olympic Games* (Londen 2012) 7.

“IAAF to toughen up nationality rules”, *ABC News Australia* (11 april 2005).

Ingle, Sean, “Nationality debate to reignite after Miguel Francis swaps Antigua for GB”, *The Guardian*, 5 april 2017.

Jansen, Joost, 'Nationality swapping in the Olympic Games 1978-2017', *International Review for the Sociology of Sport* 12.

Jansen, Joost en Godfried Engbersen, 'Have the Olympic Games become more migratory? A comparative historical perspective', *Comparative Migration Studies* (Rotterdam 2017) 2.

Jansen, Joost, Gijsbert Oonk en Godfried Engbersen, 'Nationality swapping in the Olympic field: towards the marketization of citizenship', *Citizenship Studies* (Rotterdam 2018) 1-14.

Jorgic, Drazen en Isaack Omulo, 'Bahraini overtures to Kenya-born runners attract medals, controversy', *Reuters*, 17 augustus 2016.

Katwala, Sunder, 'Accusing Olympic athletes of being “plastic Brits” misses the point', *the Guardian* (3 augustus 2012).

Kelner, Martha, “We are treated like sporting slaves: Ethiopian lifts lid on trade in athletics”, *The Guardian*, 3 augustus 2017.

Natalie Koch, 'Is nationalism for nationals? Civic nationalism for noncitizens and celebrating National Day in Qatar and the UAE', *Political Geography* (Syracuse 2016) 43-53.

Kok, Auke, *1936: Wij gingen naar Berlijn* (Amsterdam 2016) 24.

'Konchellah “back” home', geraadpleegd op 6 juni 2018,
<http://www.theeastafrikan.co.ke/magazine/-/434746/607568/-/15nmc1lz/-/index.html>.

Kostakopoulou, Dora en Annette Schrauwen, 'Olympic citizenship and the (un)specialness of the national vest: rethinking the links between sport and citizenship law', *International Journal of Law in Context* (Warwick 2014) 152.

Kuo, Lily, 'Bahrain's gold-medal Olympic track team is almost entirely made up of Africans', *Quartz Africa* (16 augustus 2016).

Legendijk, Joost, *Erdogan in een notendop* (Amsterdam 2016) 100-101.

Lee, Seugbum, 'Global Outsourcing: A different Approach to an Understanding of Sport Labour Migration', *Global Business Review* (Akron 2010) 161.

Longman, Jere, 'Track and Field; A Runner Changes His Flag for Cash', *The New York Times*, 23 augustus 2003.

Maguire, Joseph, "Real politic' or 'ethically based': Sport, globalization, migration and nation-state policies", *Sport in Society* (Loughborough 2008) 445-446.

Majendie, Matt, 'Athletics doping crisis: Was London 2012's 1500m Olympic final the dirtiest race in history?', *the Independent* (24 maart 2016).

'Met dank aan een Frans stuurjochie van 33 kilo', geraadpleegd op 27 juni 2018, <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/met-dank-aan-een-frans-stuurjochie-van-33-kilo~b1d72fd0/>.

Montague, James, 'Desert heat: World Cup hosts Qatar face scrutiny over "slavery" accusations', *CNN Sport* (1 mei 2013).

Nauta, Hans, 'Na een boycott van een jaar voelt Qatar zich kiplekker', *Trouw* (5 juni 2018).

Niekerk, Ryk van, 'Turkey hails "adopted" Ramil Guliyev, the Wayde slayer', *the Citizen* (11 augustus 2017).

Oonk, Gijsbert en Gijs van Campenhout, 'Who belongs to the Nation? Sport, Migration and Citizenship Cases', *Sport and Nation project* (Rotterdam 2017) 1-5.

Patrick, S., "'My Medal is for the Kingdom'", *Gulf Daily News Bahrain*, 21 juni 2007

'Population Qatar by nationality', geraadpleegd op 8 juni 2018, <http://priyadsouza.com/population-of-qatar-by-nationality-in-2017/>.

'Qatar end corporate exploitation of migrant construction workers', geraadpleegd op 10 juni 2018, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2013/11/qatar-end-corporate-exploitation-migrant-construction-workers/>.

'Qatar migrant workers still at risk of abuse despite reforms', geraadpleegd op 10 juni 2018, <https://www.amnesty.org/en/press-releases/2016/12/qatar-migrant-workers-still-at-risk-of-abuse-despite-reforms/>.

'Qatar population', geraadpleegd op 8 juni 2018, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/qa.html>.

Reiche, Danyel, 'Investing in sporting success as a domestic and foreign policy tool: the case of Qatar', *International Journal of Sport Policy and Politics* (Beiroet 2014) 8.

Reiche, Danyel *Succes and Failure of countries at the Olympic Games* (New York 2016) 139.

Rowbottom, Mike, *Foul Play: The dark arts of cheating in sport* (London 2013) 63 en Jere Longman, 'Track and Field; A runner changes his flag for cash', *New York Times* (23 augustus 2003).

Rowe, David, 'Sport and the repudiation of the global', *International Review for the Sociology of Sport* (Newcastle 2003) 281-282.

Rowe, David, 'Reflections on Communication and Sport: On Nation and Globalization', *Communication & Sport* (Sydney 2012) 22.

Sadik, Muhammed T. en William P. Snively, *Bahrein, Qatar and the United Arab Emirates: Colonial Past, Present Problems and Future Prospects* (Toronto 1972) 127.

Samuel, Martin, 'Qatar will pay the earth to join sporting elite', *The Daily Mail* (14 november 2009).

'Seven Kenyans, two Jamaicans and a Cuban competing for Turkey', geraadpleegd op 31 december 2017, <http://www.telegraph.co.uk/athletics/2016/07/07/seven-kenyans-two-jamaicans-and-a-cuban-competing-for-turkey---t/>.

Shachar, Ayelet, 'Picking Winners: Olympic Citizenship and the Global Race for Talent', *The Yale Law Journal* (2011) 2094.

Simiyu Njororai, Wycliffe W., 'Distance running in Kenya: athletics labour migration and its consequences', *Leisure/Loisir* (2012) 188.

Spiro, Peter J., 'The End of Olympic Nationality', *Legal Studies Research Paper Series* (Cambridge 2012), 1.

Sulola, Remi, 'Best Asian athlete: Nigeria's negligence drove me to Qatar', *The Cable* (16 mei 2016).

Toumi, Habib, "'Indecent outfit'" worn by athlete angers lawmaker', *Gulf News Bahrein* (4 augustus 2005).

'Turkey hails historic gold from Azeri born Ramil Guliyev', geraadpleegd op 11 juni 2018, <https://www.nation.co.ke/sports/athletics/Turkey-hails-historic-gold-from-Azeri-born-Ramil-Guliyev/1100-4053668-np4yub/index.html>.

'Turkse partijen strijden om de stem van de turkse nederlander', geraadpleegd op 11 juni 2018, <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2235908-op-campagne-turkse-partijen-strijden-om-de-stem-van-de-turkse-nederlander.html>.

Warner, Adrian, "'Athletics: IAAF tighten up rules on nationality'", *The Independent* (18 augustus 1998).

Williams, Richard, 'Kenyan turns into a Qatar hero', *The Guardian*, 27 augustus 2003.

Wirz, Jurg, *Run to win: The training secrets of the Kenyan Runners* (Oxford 2006) 162-164.

